

C i h a n Ő ũ m u l
A k a d e m i
Sosyal Bilimler Dergisi

E-ISSN: 2791-6146

CİHANŞUMUL AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

CİLT 3 - SAYI 4

HAZİRAN 2022
DİYARBAKIR

©Her hakkı saklıdır/ E-ISSN: 2791-6146

Cihanşumul Akademi Sosyal Bilimler Dergisi

Cilt 3-Sayı 4

Haziran 2022

DİYARBAKIR

Cihanşumul Akademi Sosyal Bilimler Dergisi; 2020 yılında kurulmuş olup yılda iki kez (Haziran ve Aralık aylarında) yayınlanan ve uluslararası erişime açık olan hakemli bilimsel bir dergidir.

Dergimizde, “Eğitim Bilimleri, Edebiyat, Tarih, Felsefe, Teoloji, Sosyoloji, Psikoloji, Antropoloji, Arkeoloji, Sanat Tarihi, İlahiyat, İktisat, İşletme, Maliye, Ekonometri, İletişim, Gazetecilik, Uluslararası İlişkiler, Hukuk, Siyaset Bilimi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Sağlık Yönetimi, Turizm İşletmeciliği, Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Ekonometri ve Sosyal Hizmetler” gibi bilim dallarından Türkçe, İngilizce, Arapça, Farsça ve Kürtçe dillerinde yazılmış çalışmalar kabul edilmektedir.

Editör Kurulu

Dr. Zakir ELÇİÇEK

Dr. Bünyamin HAN

Dr. Abdullah CENGİZ

Dr. Ömer TAYLAN

Danışma Kurulu ve Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ali Osman KURT	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Hacı Musa BAĞCI	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Abdulvahap YILDIZ	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer DEMİREL	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Murat AKGÜNDÜZ	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet TANYILDIZ	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. İdris KADIOĞLU	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal TİMUR	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Halil İbrahim TUĞLUK	Adıyaman Üniversitesi
Prof. Dr. Behçet ORAL	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Habib ÖZKAN	Gaziantep Üniversitesi
Doç. Dr. Rasim Tösten	Siirt Üniversitesi
Doç. Dr. Yaşar BAŞ	Bingöl Üniversitesi
Doç. Dr. Aytaç COŞKUN	Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Abdulsamet ÖZMEN	Dicle Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih BOZBAYINDIR	Gaziantep Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim BARCA	Bitlis Eren Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdulhakim TUĞLUK	İğdır Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ulaş BİNGÖL	Siirt Üniversitesi
Dr. Davut ADLIĞ	Dicle Üniversitesi
Dr. Sinan CEREYAN	Dicle Üniversitesi
Dr. Yusuf İslam BOLAT	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Tarandığımız İndeksler

Editör'den

2020 yılının Kasım ayında yayına başlayan Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi olarak dördüncü sayımız olan Haziran 2022 sayısını çıkarmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu sayıda sosyal bilimlerin farklı alanlarından toplam 6 makale yer almaktadır. Sayının çıkması sürecinde katkı sunan editörlerimiz, hakemlerimiz ve yazarlarımıza teşekkür ederiz. Bilim dünyasına katkı sağlaması dileğiyle...

Editör Kurulu Adına

Dr. Zakir ELÇİÇEK

İÇİNDEKİLER

- 1. Velilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Eğitim Kurumlarının Öğrenci Sağlığı Ve Güvenliği Konusunda Alacakları Tedbirlere İlişkin Görüşleri**
Opinions Of Parents On The Measures To Be Taken By Educational Institutions On Student Health And Safety During The Covid-19 Episode
Erol KAPLAN- Derya KAPLAN- Ömer KUTLU, s.1-7
- 2. Sınıf Yönetimi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi**
Related To Classroom Management Examination Of Graduate Thesis
Esen GETER- Meral BOZOKALFA-Hatice ALTUNBOĞA ÇİFTÇİ- Ayşe ÇETİN, s.8-19
- 3. Öğretmenlerin Sendika Memnuniyeti İle Örgütsel Bağlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**
Examination Of The Relationship Between Teachers' Union Satisfaction And Organizational Loyalty
Özgür YİĞİT- Mehmet Ali AYAZ- Azize YİĞİT- Erdal GÜNGÖR, s.20-29
- 4. Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri**
Opinions Of School Administrators On Values Education Practices
Hülya ÖZER- Arzu AYDIN- Serap UTLU- Tahsin DUMAN, s.30-42
- 5. Okul Yöneticilerin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışları Önleme Yöntemleri**
Undesired Student Behaviors Faced By School Managers And Methods To Prevent These Behaviors
Zeki KAYA- Sakine BALKAN- Sezai KAHRAMAN- Ufuk TANTEKİN, s.43-52
- 6. Kamu Okullarında Okuyan Suriyeli Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Uyumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri**
Teacher's Opinions On Socio-Cultural Adaptation Of Syrian Students Reading In Public Schools
Diyar ÖZTÜRK- Yoldaş DAŞKIN- Caner OTO- Hasan ZİREK, s.53-69

Velilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Eğitim Kurumlarının Öğrenci Sağlığı Ve Güvenliği Konusunda Alacakları Tedbirlere İlişkin Görüşleri

Opinions Of Parents On The Measures To Be Taken By Educational Institutions On Student Health And Safety During The Covid-19 Episode

Yazar(lar)

Erol KAPLAN

Tanışık İlkokulu Yenişehir/Diyarbakır/TÜRKİYE
erolkaplan6521@Hotmail.com

Derya KAPLAN

Şehit Öğretmen Elif Livan Ortaokulu Kayapınar/Diyarbakır/TÜRKİYE
deryakaplan881@gmail.com

Ömer KUTLU

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Silvan/Diyarbakır/TÜRKİYE
okutlu21@gmail.com

Yayın Bilgisi

Çalışma Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 24 Mart 2022

Kabul Tarihi: 01 Haziran 2022

Cilt-Sayı: 3(4)

Atf

Kaplan, E., Kaplan, D. ve Utlu, Ö. (2022). Velilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Eğitim Kurumlarının Öğrenci Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Alacakları Tedbirlere İlişkin Görüşleri, *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), s. 1-7.

Öz

Bu araştırma velilerin Covid-19 salgını sürecinde eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği konusunda alacakları tedbirlere ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma ile ülkemizin eğitim kurumların ki eksikliklerin belirlenmesi ve giderilmesi için gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir. Böylece öğrencilerimizin, gelecek dönemlerde sağlıklı ve güvenli okul ortamında eğitim ve öğretime devam edebilmeleri ve sağlık açısından herhangi bir sorun yaşanmamasına olanak tanıyacaktır. Araştırmada olgu bilim deseni yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili Bağlar ilçe sınırları içerisinde yer alan ilköğretim okullarında okuyan öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği ile ilköğretim okullarında okuyan 28 öğrenci velisinden elde edilmiştir. Veri toplama sürecinin detaylı bir şekilde anlatılmasıyla ve katılımcıların verdiği cevaplardan doğrudan alıntılar verilmek suretiyle geçerlik ve güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda velilerin çoğunluğu eğitim kurumlarında alınan tedbirlerin yetersiz olduğu konusunda birleştikleri görülmüştür. Katılımcılar okulun genel anlamda dezenfekte edilmediği, sınıfların kalabalık olduğu, maske kullanımına yeterli özen gösterilmediği, sınıfların düzenli bir şekilde temizlenmediği, hijyen malzemelerinin ve hijyen için çalışan personelin eksik olduğu ve kantinlerin gereken şekilde denetlenmediği gibi ifadeler ön plana çıkmıştır. Ayrıca velilerin tedbirlere yönelik önerileri alındı. Veliler hem kendilerinin hem de öğrencilerinin tedbirlere ilişkin bilgilendirmelerin yapılmasını beklediklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Eğitim Kurumları, Sağlık ve Güvenlik, Veli.

Abstract

This research aims to determine the views of parents on the measures to be taken by educational institutions regarding student health and safety during the Covid-19 epidemic. With this study, it is expected that necessary measures will be taken to determine and eliminate the deficiencies in the educational institutions of our country. Thus, our students will be able to continue their education and training in a healthy and safe school environment in the future and will not experience any health problems. Phenomenological design method was used in the study. The research consists of parents of students studying in primary schools located within the borders of Bağlar district of Diyarbakır province in the 2020-2021 academic year. In this study, in which the qualitative research method was used, the data were obtained from the parents of 28 students studying in primary schools with the semi-structured and non-directive interview technique. It was tried to ensure validity and reliability by explaining the data collection process in detail and by giving direct quotations from the answers given by the participants.

As a result of the study, it was seen that the majority of the parents agreed that the measures taken in the education institutions were insufficient. The participants stated that the school was not disinfected in general, the classrooms were crowded, the use of masks was not taken care of, the classrooms were not cleaned regularly, the hygiene materials and personnel working for hygiene were missing, and the canteens were not properly inspected. In addition, parents' suggestions for precautions were taken. The parents stated that they expect both themselves and their students to be informed about the measures.

Keywords: COVID-19, Educational Instituti, Health and Safety, Parent

1. GİRİŞ

Koronavirüs (COVID-19) hastalığına neden olan virüs, ilk olarak 2019 yılının aralık ayında Çin'in Hubei eyaletinde yer alan Wuhan şehrinde ortaya çıkmıştır. Koronavirüs hastalığı ilk kez Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Şubat 2020'de resmi olarak tanımlanmıştır. Önce Çin geneline sonra da Dünya'ya yayılmış olan bu virüs, Mart 2020'de dört ay gibi kısa bir süreçte tüm dünyada etkisini sürdüren, ilk kez gelişmiş ülkelerin de içinde bulunduğu küresel bir sorun haline gelmiştir (Budak ve Korkmaz, 2020; Sağlık Bakanlığı, 2020; WHO, 2020; Wu, Chen ve Chan, 2020, 217). Pandemi dönemi tüm dünya için ekstrem bir durum oluşturmuştur. İnsanlar, pandemi sürecinde işlerini, sevdiklerini kaybetme korkusu yaşamakta, ailelerinden ve sevdiklerinden ayrı kalmaktadır. Bunun sonucunda insanlar, genel olarak endişelidir. Bu süreç, epey sürebilecek "yeni normal" olarak kabul edilmektedir (Allen, Rowan ve Singh, 2020).

COVID-19 salgını hem dünyada hem Türkiye'de artmaya devam etmektedir. Sağlık Bakanlığı resmi internet sayfasında günlük ve toplam vaka sayılarını güncel olarak yayınlamaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2021). Buna göre Türkiye'de ilk vakanın tespit edildiği 11 Mart 2020 tarihinden bu yana pandeminin seyrinin dalgalanarak devam ettiği ve etkisinin giderek azaldığı görülmektedir. İnsandan insana temas yoluyla ve havadaki damlacıklarla bulaşan COVID-19 virüsü ile etkili bir şekilde mücadele edebilmenin temel gerekliliklerinden biri ise sosyal izolasyondur (Dağcıoğlu ve Keskin, 2020; Eren, 2020; Sağlık Bakanlığı, 2020; Wu, Chen ve Chan, 2020). Aldemir ve Avşar'a (2020) göre devletler, pandemi döneminin getirdiği olumsuzluklardan en az zararla çıkmak için iş sağlığı ve güvenliğinin bir gereği olarak vatandaşlarına gerekli tedbirleri almasını sağlamaktır. COVID-19 pandemi sürecinde kişisel hijyen, sosyal mesafe ve maske kullanımı bir istek olmaktan çıkarak zorunluluk haline gelmiştir (Aldemir ve Avşar, 2020). Eğitim de pandemi sürecinden etkilenen alanlardan biridir. Bozkurt'un (2020) yaptığı araştırma COVID-19 pandemi sürecinin, eğitim sistemini doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği sonucunu ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre eğitimin her şartta devamlılığının sağlanması için ciddi değişikliklere ve tedbir planlarına gereksinim vardır.

Pandemi döneminde tüm alanlarda olduğu gibi eğitim kurumlarında da tedbir alma sürecine girmiştir. Okul, ileride toplumun etkin bir üyesi olacak olan genç nesillere hayat boyu ihtiyaç duyacakları sağlık, bilgi, beceri ve tutumların temellerini atmakla yükümlüdür (Gültekin, 2020). Okul bireyin sağlıklı ve mutlu yaşayabilmesi için temel becerilerin kazandırıldığı yerdir (Gültekin, 2007). Dolayısıyla bu araştırma Covid-19 salgını sürecinde eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği konusunda alacakları tedbirlere ilişkin veli görüşleri incelenerek gelecek kuşaklara sağlıklı ve mutlu bireylerin yetişmesi açısından önem arz etmektedir.

Bu nedenle, bu çalışmada Covid-19 salgını sürecinde eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği konusunda alacakları tedbirlere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Pandemi sürecinin güncel bir konu olması nedeniyle alan yazında pandemiyi veliler açısından araştırıldığı çalışmalar sınırlıdır. Altunel ve Özoğul (2020) çalışmasında pandemi döneminin veliler açısından irdelemiş ve birtakım önerilerde bulunmuştur. Çalışmaya göre velilerin pandemi sürecinde eğitimdeki rolü artmış ve bu durum velilerde kaygıya neden olmuştur. Yine Özdoğan ve Berkant'ın (2020) çalışmasında COVID-19 pandemi sürecini eğitimin paydaşları açısından araştırmış ve veli görüşlerine yer vermiştir. Çalışma sonucunda eğitimin paydaşları açısından pandemi döneminde uzaktan eğitimin öğrenci sağlığı ve güvenliği açısından avantaj ve dezavantajlarının olduğu ortaya konulmuştur.

Pandemi sürecinin öğrenci sağlığı ve güvenliği açısından gelecekte nasıl bir boyuta taşınacağı henüz öngörülememektedir. Bu nedenle pandemi döneminde ilköğretimde okuyan

öğrenci velilerinin görüşlerine göre incelendiği bu araştırmadan elde edilen bulguların, pandemi döneminin devam etmesi halinde alınan ya da alınabilecek tedbirler açısından Türk eğitim sistemine ve alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir. Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “Covid-19 salgını sürecinde eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği konusunda alacakları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın problem cümlesine uygun olarak oluşturulan alt problemler ise şu şekildedir:

1. İlköğretim velilerinin, eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?

2. İlköğretim velilerinin, eğitim kurumlarının veliler ve ziyaretçiler açısından aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?

3. İlköğretim velileri, eğitim kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirler açısından nasıl değerlendirmektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırma velilerin Covid-19 salgını sürecinde eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği konusunda alacakları tedbirlere ilişkin görüşlerini incelemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Araştırmada olgu bilim deseni kullanılacaktır. Olgubilim, olgu ile ilgili bilgiler elde etmek için bireylerin deneyimlerinden yararlanan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 108).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır ili Bağlar ilçe sınırları içerisinde yer alan ilköğretim okullarında okuyan 30 öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Tesadüfi yöntemle seçilmiş veliler gönüllülük esasına göre görüşme formu uygulanmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği ile elde edilmiştir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 108). Araştırmada kullanılan görüşme soruları araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taraması yapılarak hazırlanmış ve 3 alan uzmanı tarafından kapsam geçerliliği gözden geçirilmiş sorulardan oluşturulmuştur. Katılımcılar görüşme formlarına ilgili sorulara cevaplarını yazılı olarak bildirmişlerdir. Görüşmeler ortalama 20-25 dakika sürmüştür

Tablo.1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Değişkenler	N	Yüzde	
Cinsiyet	Erkek	18	64,0
	Kadın	10	36,0
Yaş	25-31	6	21,0
	32-45	12	42,0
	46 ve üstü	10	37,0
Öğrenim Durumunuz	İlkokul	11	38,5
	Lise	12	40,0
	Lisans	5	19,5

2.3. Verilerin Analizi

Veliler görüşme formlarına düşüncelerini yazılı olarak aktarmışlardır. Daha sonra bu formlar araştırmacı tarafından, olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu formlar üzerinden gerekli kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen bu verilerin analizinde ise betimsel analizi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma verilerinin sunumunda katılımcılara verilen kodlardan yararlanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir. Bu çalışmada kodların ve kategorilerin elde edildiği velilerin görüşlerinden bire bir alıntı yapılarak ‘geçerlilik’ sağlanmıştır. Veri seti okunarak anlamlı birimler bulunmuş, kodlamalar yapılmış ve geçici temalar oluşturulmuştur. Kodlama işlemi yapılırken ilgili literatür göz önünde bulundurulmuştur. Betimsel analizi ise 3 aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada araştırma sorularından yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırma sorularına göre veriler üç ana tema olarak düzenlenmesine karar verilmiştir. İkinci aşamada, bir önceki aşamada belirlenen ana temalara göre veriler okunup sınıflandırılmıştır. Üçüncü aşamada tema ve alt temalara göre veriler tanımlanmış ve gerekli alıntılarla ortaya çıkan bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Belirlenen kodlar daha sonra bu temalara göre düzenlenmiştir. Bu aşamadan sonra veriler tekrar bu tema ve kodlara göre düzenlenmiş ve kesinleştirilmiştir. Veri analizinin son aşamasında ise elde edilen bulgular açıklanmış, yorumlar ve sonuçlar sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde alt amaçlara göre araştırma bulgularına yer verilmiştir.

“İlköğretim velilerinin, eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. İlköğretim velilerinin, eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirlere ilişkin kodların frekans dağılımı

Kod	f
1 Maske Yetersizliği (V1, V2, V3, V11, V15, V19, V22,V28)	8
2 Kişisel temizlik hastırtilmaması (V1, V19, V21,V28)	4
3 Dezenfekte kullanılması (V10, V113, V15,V19)	4
4 Sosyal mesafe ile ilgili dikkat edilmemesi (V2, V2, V4, V21,V29)	5
5 Personel yetersizliği (V2, V3, V5, V10, V13, V17, V24,V26)	8

Velilere “Eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular kodlanarak Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan ilköğretim velileri benzer ifadeler noktasında birleştikleri görülmüştür. “Eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna verilen örnek yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Yardımcı personelin eldiven maske yetersiz. Sosyal mesafeyi koruyacak şekilde işlerini yürütmelerini isterim (V1).

Öğrencilere kişisel temizlik konusunda yeterli bilin verilmemekte (V9).

Okulda öğrenciler iç içe sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmiyor

Gerekli tedbirleri almamakta (V12).

Maske kullanımını yok. Kantin, bahçe, koridor gibi alanlarda sosyal mesafeye uyulmamakta (V18).

Okulun dezenfekte edilmesi, öğrenci ve tüm okul çalışanlarının virüsün yayılması ve önlemleri hakkında bilgilendirilmesi, sosyal mesafeye dikkat edilmesi ve maske takılması gibi zorunlu önlemler alınması gerekir (V22)

“İlköğretim velilerinin, eğitim kurumlarının veliler ve ziyaretçiler açısından aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. İlköğretim velilerinin, eğitim kurumlarının veliler ve ziyaretçiler açısından aldıkları tedbirlere ilişkin kodların frekans dağılımı

Kod	f
1 14 kuralın hatırlatılması (V1, V3, V5, V8, V9, V17, V18, V19, V20, V21, V22, V23, V24, V25, V26, V27, V28)	17
2 Dezenfekte kullanılması (V7, V14, V17, V24,V28)	5
3 Sosyal mesafenin korunması (V2, V4, V15, V19, V25)	5
4 Maske takılması (V5, V7, V8, V11, V15, V20)	6
5 Ateş ölçer kullanılması (V19, V22,V28)	3

Velilere “Eğitim kurumlarının veliler ve ziyaretçiler açısından aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular kodlanarak Tablo 3’te sunulmuştur. Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan ilköğretim velileri yarısından fazlası “14 kuralın hatırlatılması” ifadesinde birleştikleri görülmüştür. “Eğitim kurumlarının veliler ve ziyaretçiler açısından aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna verilen örnek yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Sosyal mesafeyi koruyan önlemler alınmakta (V2).

Okula gittiğimizde ateş ölçer ile okula alınmaktayız (V12).

Maskesiz okula alınmamakta (V14).

Okula gelen veliler dezenfekte edilmesi, velilerin virüsün yayılması ve önlemleri hakkında bilgilendirilmesi, sosyal mesafeye dikkat edilmesi ve maske takılması (V17).

Okul girişinde dezenfekte kullanılması (V19).

Eldiven siperlik vb.(V26).

Okul girişinde 14 kuralın hatırlatılması(V28).

“İlköğretim velileri, eğitim kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirler açısından nasıl değerlendirmektedir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. İlköğretim velileri, eğitim kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirler ilişkin değerlendirmelere ait kodların frekans dağılımı

Kod	f
1 Maske kullanılması (V1, V4, V7, V14,V28)	9
2 Dezenfekte kullanılması (V8, V9, V112)	6
3 Sosyal mesafenin korunması (V4, V11, V17, V24,V28)	6

Velilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Eğitim Kurumlarının Öğrenci Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Alacakları Tedbirlere İlişkin Görüşleri	
4 Temastan kaçınılması (V2, V3, V5, V17,V18)	4
5 Salgın hakkında bilgilendirme yapılması (V1, V2, V3, V4,V7, V10, V12, V14, V15, V16, V27).	1

Velilere “İlköğretim velileri, eğitim kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirler açısından nasıl değerlendirmektedir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular kodlanarak Tablo 4’te sunulmuştur. Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan velilerin tedbirlere ilişkin benzer değerlendirmelerde buldukları görülmüştür. “İlköğretim velileri, eğitim kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları tedbirler açısından nasıl değerlendirmektedir?” sorusuna verilen örnek yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Maske takma konusunda sürekli uyarılar yapılmalıdır (V5).

Öncelikle okulda ve sınıfta yeterli temizlik yapılması, okul girişinde dezenfektan bulunması, maskesiz kimsenin okula alınmaması ve mümkünse tüm öğrencilerin sınıf girişinde sırasında ateş ölçerle ateşlerinin ölçülmesi gerektiğini düşünüyorum. (V12)

“Öğrenci velilerine salgın hakkında bilgilendirilme yapılmalıdır öğrencilerin özellikle okula girişinde ve çıkışında aynı anda hareket edilmemeli konusunda uyarılır yapılmalı ve okul içerisinde hijyen malzemeleri bulundurulması gerekir (V19)

Temaslı öğrencilerin velileri bilgilendirilmelidir (V22).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada velilerin Covid-19 salgını sürecinde eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği konusunda alacakları tedbirlere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre veliler alınan tedbirleri yetersiz bulmuşlardır. Buna göre ebeveynlerin tedbirler konusunda ki görüşlerinde paralellik göstermektedir. Görüşme sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmenler okul içerisinde kalan tüm kısımlarını belirli periyotlarla dezenfekte etmek, okul bahçesinde yapılacak törenleri en aza indirmek zorunlu yapılacak törenlerle ilgili olarak aralıklı sosyal mesafeli törenler yapmak, teknolojik unsurlardan faydalanarak gerekli salgın hakkında bilgi edinmek, okul kantini ile ilgili çalışanın azami miktarda tedbir almasını ve maske vs. koruyucu önlemler alınması gibi ifadelere rastlanmaktadır. Aynı zamanda ateş ölçer ve benzeri ek önlemler, kişisel temizlik ve ek koruyucu önlemler ile görünür şekilde önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, birbirine benzer sonuçlar elde edilmiştir. Akın (2014) tarafından yapılan benzer bir çalışmada iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği bakımından alınacak diğer tedbirler düzenli olarak çalışma ortamının, çalışma ekipmanlarının, yatakhane, tuvalet, servisler, asansörler gibi ortak kullanım alanlarının dezenfekte edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. İnci Kuzu’nun (2020) yaptığı çalışma da pandemi dönemiyle ilgili okulun öğrencilere yönelik gerekli tedbirleri alma konusunda yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Altunel ve Özoğul’a (2020) göre eğitim sürecindeki rolleri artan veliler daha önce karşı karşıya gelmedikleri bu durumu yönetirken kaygılanmaktadır. Velilerin yaşadığı bu problemler kontrol edilebildiği ve çocuklara yansıtılmadığı sürece oldukça normaldir. Araştırma bulgularına göre eğitim kurumlarının öğrenci sağlığı ve güvenliği konusunda alacakları tedbirler “okulda virüsten korunma yollarını (Maske-mesafe-hijyen), yetersiz olduğunu ve bu yetersizliğin acil giderilmesi” gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu noktada velilerin tutumları ve açıklamaları çok önemlidir. Dai ve Erkoç’un (2020) yaptığı çalışmanın sonucuna göre anne-babaların okullarda alınan tedbirler hakkında yeterli bilgi sahibi değillerdir. Bu durum velilerin da kaygı düzeyini artırmaktadır. İlgili alan yazında, çocukların sağlık durumlarının ebeveynlerin kaygı düzeyleri (Yalçın, Dai ve Erkoç, 2020) yakından ilişkili olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulamacılara ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmaktadır. Veliler öğrenci sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilgilendirilmelidir. Özellikle köy ve kasabalardaki okulların öğrenci sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileşmesine yönelik desteklenmesi önerilmektedir. Okullarda öğrenci sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirilmesine yönelik farklı değişkenlerin incelendiği nicel çalışmalar ile bölgesel ve yerleşim yerine göre oluşan farklılıkların nedenlerini araştıran nitel çalışmalar araştırmacılara önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, L. (2014). “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun İş Veren Hukuki Sorumluluğuna Etkisi”, MÜHFD, Prof. Dr. Ali Rıza Okur’a Armağan, Cilt 20, Sayı 1, 2014, s. 657-673.
- Aldemir, C. ve Avşar, M. N. (2020). Pandemi döneminde dijital vatandaşlık uygulamaları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 148-169.
- Allen, J., Rowan, L., & Singh, P. (2020). Teaching and teacher education in the time of COVID-19. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 48(3), 233-236.
- Altunel, M. ve Özoğul, E. T. (2020). 5 soru: Koronavirüs salgınında veliler. <https://www.setav.org/5-soru-koronavirus-salgininda-veliler/> adresinden erişilmiştir.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, 1, 62-79.
- Dağcıoğlu, B. F. ve Keskin, A. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde Türkiye, Avrupa ve Amerika verilerinin karşılaştırılması: kesitsel bir çalışma. *Ankara Med J*, 2, 360-369.
- Eren, E. (2020). Yeni tip koronavirüs’ün Türk eğitim politikaları uygulamalarına etkisi: milli eğitim bakanlığının ve yükseköğretim kurulunun yeni düzenlemeleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 29, 1-10.
- Gültekin, M. (2007). Dünyada ve Türkiye’de ilköğretimdeki yönelimler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 477-502.
- Gültekin, M. (2020). Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları. Ankara: Pegem Akademi.
- İnci Kuzu, Ç. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde uygulanan ilköğretim uzaktan eğitim programı (EBA TV) ile ilgili veli görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 505-527.
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). COVID-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Sağlık Bakanlığı. (2020). COVID-19 Bilgilendirme Platformu. <https://covid19.saglik.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- WHO. (2020). Coronavirus disease (COVID-19) pandemic. World Health Organization. Retrieved form <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus2019>.
- Wu, Y. C., Chen, C. S., & Chan, Y. J. (2020). The outbreak of COVID-19: An overview. *Journal of Chinese Medical Association*, 83(3), 217-220.
- Yalçın, H., Dai, H., ve Erkoç, E. (2020). Ebeveynlerin virüs salgınına ilişkin duygu durumları ve çocuklara etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(9), 128-142.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Sınıf Yönetimi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Related To Classroom Management Examination Of Graduate Thesis

Yazar(lar)

Esen GETER

Mehmet İçkale İlkokulu Kayapınar/Diyarbakır/TÜRKİYE
esengeter21@hotmail.com

Meral BOZOKALFA

Arif Eminoğlu İlkokulu Bağlar/Diyarbakır/TÜRKİYE
Meralbozokalfa21hotmail.com

Hatice ALTUNBOĞA ÇİFTÇİ

Çınar Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Çınar/Diyarbakır/TÜRKİYE
Ciftcihatice2004@gmail.com

Ayşe ÇETİN

70.Yıl Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Yenişehir/Diyarbakır/TÜRKİYE
aysecetin1978@gmail.com

Yayın Bilgisi

Çalışma Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 23 Mayıs 2022

Kabul Tarihi: 25 Haziran 2022

Cilt-Sayı:3(4)

Atıf

Geter, E., Bozokalfa, M., Altunboğa Çiftçi, H. ve ÇETİN, H. (2022). Sınıf Yönetimi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi, *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), s.8-19.

Öz

Bu araştırmanın amacı, sınıf yönetimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Çalışma sınıf yönetimi ile ilgili yapılan yüksek lisans tezlerin değerlendirilmesi kapsamında 2019-2021 yılları arasında yayınlanan dokümanların incelemesi yöntemiyle yapılmıştır.

Çalışma verileri sınıf yönetimi ile ilgili 2019-2021 yıllarında arasında yayınlanan tezlerden oluşmaktadır. Tezleri aramada ulusal tez merkezi veri tabanı üzerinden tarama yapılarak 20 adet tez çalışmasına ulaşılmıştır. Doküman incelenmesi tekniği ile elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş, bu doğrultuda temalara ulaşılmıştır. İçerik analizi sonuçlarına göre “Sınıf yönetimi becerisi ve yeterliliği”, “Öğrenci davranışlarının yönetimi”, “Sınıf yönetim modelleri” ile mücadele yöntemleri”, “problemlili öğrenci davranışları ile çözüm önerileri” olmak üzere dört temaya ayrılmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda tezler daha çok sınıf yönetiminin davranış düzenlemeleri ve insan ilişkileri konularının incelendiği görülmüştür. Fiziksel düzenlemeler, zamanın etkili kullanımı ve plan-program etkinlikleri boyutlarındaki araştırmaların çok daha az olduğu görülmektedir. Diğer taraftan sınıf yönetimi araştırmaları genellikle yükseköğretim düzeyinde yoğunlaşmış, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde daha az yapılmıştır. Tezler araştırma konularına göre, sınıf yönetimi becerileri algısı konularında yoğunlaşmaktadır. Bunun yanında tezlerin nitel ve nicel araştırma türlerine göre dengeli bir dağılımı olduğu anlaşılmıştır. Sınıf yönetimi araştırmalarında sınıfların sosyal, kültürel ve psikolojik gerçeklerini anlamaya ve açıklamaya yönelik çok boyutlu çalışmaların yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Doküman, Etkili sınıf yönetimi, İlköğretim, Sınıf yönetimi.

Abstract

The study was carried out by examining the documents published between 2019-2021 within the scope of the evaluation of master's theses on classroom management. The study data consists of the theses published between 2019-2021 on classroom management. In the search for theses, 20 thesis studies were reached by scanning the national thesis center database. The data obtained by the document analysis technique were subjected to content analysis, and sub-themes were reached in this direction. According to the results of the content analysis, it has been divided into four themes: "Classroom management skills and competence", "Student behavior management", "Classroom management models", and "problem student behaviors and solution suggestions".

As a result of the researches, theses were mostly concerned with the behavior regulations and human relations dimensions of classroom management. It is seen that the studies on the dimensions of physical arrangements, effective use of time and plan-program activities are much less. On the other hand, classroom management studies are generally concentrated at the higher education level, and less at primary and secondary education levels. The theses focus on the perception of classroom management skills according to the research topics. In addition, it has been understood that there is a balanced distribution of theses according to qualitative and quantitative research types. In classroom management research, it can be recommended to carry out multidimensional studies to understand and explain the social, cultural and psychological realities of classrooms.

Keywords: Document, Effective classroom management, Primary education, Classroom management.

1. GİRİŞ

Sınıf, öğretmen ve öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin gerçekleştiği bir alandır (Postholm, 2013). Eğitimin yeniden yapılandırılması ile öğretmen rollerinde değişiklikler meydana gelmiş ve öğretmen öğrenmeye rehberlik eden kişi olarak tanımlanmıştır (Akan, 2011). Öğretmenlerin mesleğe ilk başladıkları yıllarda, vakit ve enerjilerinin sınıfı kontrol etmeye harcadıkları görülmektedir (Başar, 1999). Bu nedenle, eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması ile ülkemizde ‘Sınıf Yönetimi’ dersleri 1997-1998 öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren programlara zorunlu ders olarak konulmuştur (Bilir, 2014). Öğretmen adaylarının karşılaşacağı problemlere başa çıkabilmesi için, öğrenci davranışlarını etkileyen faktörleri açıklayabilmesi, olumlu bir öğrenme-öğretme ortamı oluşturması, (Doğan, 2019), öğrencileri güdüleyebilmesi, zamanı iyi kullanması, istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmesi, farklı özelliklere sahip çocukları fark ederek, onlara uygun bir eğitim-öğretim ortamı sağlanması gerekmektedir (Scarlett, 2015).

Sınıf yönetiminin pek çok tanımı bulunmaktadır (Başar, 2000). Ağaoğlu’na göre (2012) sınıf yönetimi, öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin en aza indirgenmesi, öğretim zamanının uygun kullanılması ve öğrencilerin derse etkin katılımının sağlanması; Erden’e göre (2000) öğretimin etkili ve verimli olması için gerekli koşulların oluşturulmasını sağlayan tüm etkinlik ve düzenlemeler; Balay’a göre (2012) etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayacak şekilde, sınıf etkinliklerinin öğrencilerle birlikte, öğrenciler için yönetilmesi; Turan’a göre (2011) sınıf içi etkinlikleri öğrenme odaklı olarak etkili bir biçimde düzenleyip sürdürme ve öğrenci davranışlarına rehberlik etme süreci; Sarıtaş’a göre (2000) eğitim programı ve planı, öğretim yöntemi, eğitim etkinliği, teknoloji, zaman, mekan, teknoloji ve öğrenci arasında etkili bir eşgüdümleme gerçekleştirerek, öğrenmeye elverişli bir ortam ve düzenin sağlanması ve sürdürülmesi; Karaköse’ye göre (2010), sınıf yönetimini eğitim-öğretim sürecinde kullanılabilecek bir çok kavram, araç ve tekniğin birlikte işe koşulmasını gerektiren disiplinler arası bir uygulama alanı olarak tanımlamıştır.

Sınıf yönetimi eğitim yönetiminin önemli bir aşaması olarak değerlendirilmektedir (Gündüz ve Can, 2013). Eğitim yönetimi alanındaki araştırmalara ilişkin olarak farklı araştırmacılar tarafından tematik ve metodolojik incelemeler yapılmıştır. Örneğin, Aydın ve Uysal (2014) Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan doktora tezlerini araştırma konusu, araştırma yöntemi ve öneriler açısından incelemişler, yöntem ve konu açısından özgün, Türkiye’deki eğitim sorunlarına yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf yönetimi ile ilgili yapılan araştırmalarda genellikle istenmeyen davranış, sınıf yönetimi algısı ve disiplin gibi belirli konulara ve nicel yöntem gibi belirli yöntemlere odaklanıldığı ve bu yüzden araştırmaların genellikle durum tespiti niteliğinde olduğunu görülmektedir. Söz konusu çalışmalarda sınıf yönetimi alanındaki araştırmaların verileri, makaleler ile sınırlıdır. Alandaki temel bilgi üretim kaynağı olarak lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi alanın gelişimi açısından önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede alanda yürütülen lisansüstü çalışmaların tematik (konu), metodolojik (yöntem) ve analiz teknikleri (istatistiksel teknikler) bağlamında incelenmesi alandaki mevcut eğilimlerin görülmesi açısından oldukça önemlidir. Alanda hazırlanan lisansüstü çalışmaların tematik açıdan incelenmesi, araştırmaların konu eğilimlerine ilişkin önemli ipuçları sunabilir.

Bu çalışmanın amacı, sınıf yönetimi alanında üretilen lisansüstü tezleri konu, yöntem ve analiz teknikleri bağlamında incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. Sınıf yönetimi alanında üretilen lisansüstü tezlerin;

1. Genel karakteristik özellikleri nelerdir?

2. Konu dağılımı nasıldır?
3. Araştırma deseni ve araştırma yöntemi dağılımı nasıldır?
4. Örnekleme yöntemleri ve örneklem kitlesi dağılımı nasıldır?

Bu çalışmanın bulguları, araştırmacılar için alanın konu, yöntem ve analiz teknikleri bağlamındaki mevcut eğilimlerini sunması açısından önemli bir referans kaynağı olabilir. Diğer yandan günümüz eğitim dünyasında müfredattan merkezi sınavlara, okul içi ve dışı çeşitli uygulamalara kadar her alanda büyük değişim ve dönüşüm dalgalarının yaşandığı dikkate alındığında söz konusu dalgadan sınıfların etkilenmemesi mümkün değildir. Bu değişim ve dönüşüm dalgalarının sınıf yönetimi alanındaki yansımalarına ilişkin derinlemesine araştırmalar yapılması önemlidir. Bu çerçevede alanda yapılan çalışmaların durumu incelenerek, araştırmacıların daha güncel konuları farklı yöntem ve analiz teknikleriyle irdelenmesine katkı sağlaması açısından çalışma bulguları önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, “Doküman İnceleme Yöntemi” kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı ve sözlü materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman inceleme yöntemi ile yapılan bu çalışma, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi ile gerçekleşmektedir (Neuman, 2010).

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri sınıf yönetimi çerçevesinde 2019-2021 yılları arasında yayımlanan tezlerden alınarak oluşturulmuştur. Tezlerden tespitinde “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanı üzerinde tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 20 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tezleri incelemek üzere araştırmacılar tarafından bir “Makale Bilgileri Toplama Formu” geliştirilmiştir. Daha sonra incelemeye dâhil edilen tezler 4 araştırmacıya paylaştırılmış ve her araştırmacı makaleyi inceledikten sonra elde ettiği bilgileri bu forma yazmıştır. Makale bilgilerini toplama işlemi tamamlandıktan sonra her araştırmacı diğer araştırmacıların yaptığı çalışmaları da kontrol ederek olası hataların önüne geçilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmada taranan lisansüstü tezler çalışmanın yazarı, konusu, amacı, yöntemi ve temalara dair genel bilgiler Tablo.1 de verilmiştir. Sınıf yönetimi konulu incelenen alt temalar üzerinde yapılan çalışmaların tamamına yakını birbirine benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular grafiklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Araştırmada incelenen çalışmaların özellikleri

Sınıf yönetimi becerisi ve yeterliliği ((S.Y.B.Y.) Sınıf yönetimi stratejileri (S.Y.S.) Sınıf yönetim modelleri (S.Y.M.) Öğrenci davranışlarının yönetimi (Ö.D.Y.)							İNCELENEN TEMALAR				
Yazar	Konu	Araştırma Türü	Örneklem	Veri Toplama Tekniği	Çalışmanın Amacı	S.Y.B.Y.	S.Y.S.	S.Y.M.	Ö.D.Y.	SONUÇ	

Sınıf Yönetimi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

1	Ibrahim KAYA	“Sınıfta Suriyeli Öğrencisi Bulunan Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Karşılaştığı Sorunların İncelenmesi”	Nicel	533 sınıf öğretmeni	Anket	“Sınıfta sığınmacı öğrencisi bulunan öğretmenlerin, sınıf yönetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.”	✓	✓	✓	✓	Olumlu
2	Ayşe İdil EKŞİ	“Özel Okullardaki Öğretmen Görüşlerine Göre Çok kültürlü Okul Ve Sınıf Yönetimi”	Nitel	20 Okul Yöneticisi	Görüşme	“Bu çalışmanın amacı, İstanbul’deki özel ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyinde görev alan öğretmenlerin çokkültürlü okul ve sınıf yönetimine ilişkin görüşlerini incelemektir.”	✓				Olumlu
3	Tuğba DOĞAN	“Türkçe Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Algıları İle Duygusal Zekâ Algıları Arasındaki İncelenmesi”	Nicel	215 Türkçe öğretmeni	Anket	“Türkçe öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin algıları ile duygusal zekâ algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır.”	✓			✓	Olumlu
4	Merve GANGAL	“Uygulamalı Sınıf Yönetimi Eğitimi Ve Pedagojik Dokümantasyon Uygulamalarının Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerine Etkisi”	Karma	6 Sınıf Öğretmeni	Birden fazla ölçme aracı	“Bu araştırmanın amacı Pedagojik Dokümantasyon Programının ve Uygulamalı Sınıf Yönetimi Eğitim Programının okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine etkisini incelemektir.”	✓			✓	Olumlu
5	Murat Korkusuz	“İlköğretim Okulları İkinci Kademe Görev Yapan Beden Eğitimi Ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışlarının	Nicel	278 öğretmen	Anket	Çalışmada ilköğretim okulları ikinci kademe görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ve Türkçe, fen bilimleri, yabancı dil, müzik, sosyal bilgiler, görsel sanatlar, matematik, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerini kapsayan diğer branş	✓	✓		✓	Olumlu

		Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”				öğretmenlerinin sınıf yönetimi davranışları incelenmiştir.						
6	Fatma Sultan KILIÇ	“Tıp Eğiticilerinin Sınıf Yönetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi”	Nicel	95 Öğretim elemanı	Anket	Çalışmanın amacı özellikle tıp eğitimine ışık tutabilecek sınıf yönetimi parametrelerini, hem öğretim elemanları hem de öğrencilere uygulayarak başarılı bir tıp eğitiminde de sınıf yönetiminin katkısını belirlemek	✓			✓	Olumlu	
7	Bekir Yasin YALÇIN	“Sınıf Öğretmenlerinin Benimsedikleri Sınıf Yönetimi Stilleri İle Olumlu Sınıf İklimi Oluşturma Yeterlikleri Arasındaki İlişki”	Nicel	361 Sınıf Öğretmen	Anket	Çalışmanın amacı; sınıf öğretmenlerinin benimsedikleri sınıf yönetimi stilleri ile olumlu sınıf iklimi oluşturma yeterlikleri arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır.	✓	✓	✓	✓	Olumlu	
8	Bekir Çar	“Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Yeterliliklerinin Sınıf Yönetimi Davranışları Açısından İncelenmesi”	Nicel	416 Beden eğitimi öğretmeni	Anket	Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) yeterliliklerinin sınıf yönetimi davranışları açısından incelenmesidir.	✓			✓	✓	Olumlu
9	Fadime CEYLAN ARPACI	“Sınıf Yönetiminde Anne Baba Tutumlarından Kaynaklanan İstendik Ve İstenmedik Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi”	Nitel	25 Sınıf Öğretmen	Görüşme	Bu çalışmada sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarını incelenmesi amaçlanmıştır.	✓			✓	Olumlu	
10	Ramazan ÖZKUL	“Öğretmenlerin Öz-Yeterlik Algısı, Sınıf Yönetimi Kaygısı Ve Öğrenci Kontrol İdeolojileri Arasındaki İlişkilerin Analizi”	Nicel	216 Öğretmen	Anket	Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin öz-yeterlik algısı, sınıf yönetimi kaygısı ve öğrenci kontrol ideolojileri arasındaki ilişkileri incelemektir..	✓			✓	Olumlu	
11	Hatice Betül YILMAZ	“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerini Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi”	Nicel	8957 Öğretmen	Anket	Bu araştırmanın temel amacı; okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlilik, motivasyon, mesleki tükenmişlik, mesleğe yabancılaşma,	✓				Olumlu	

Sınıf Yönetimi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

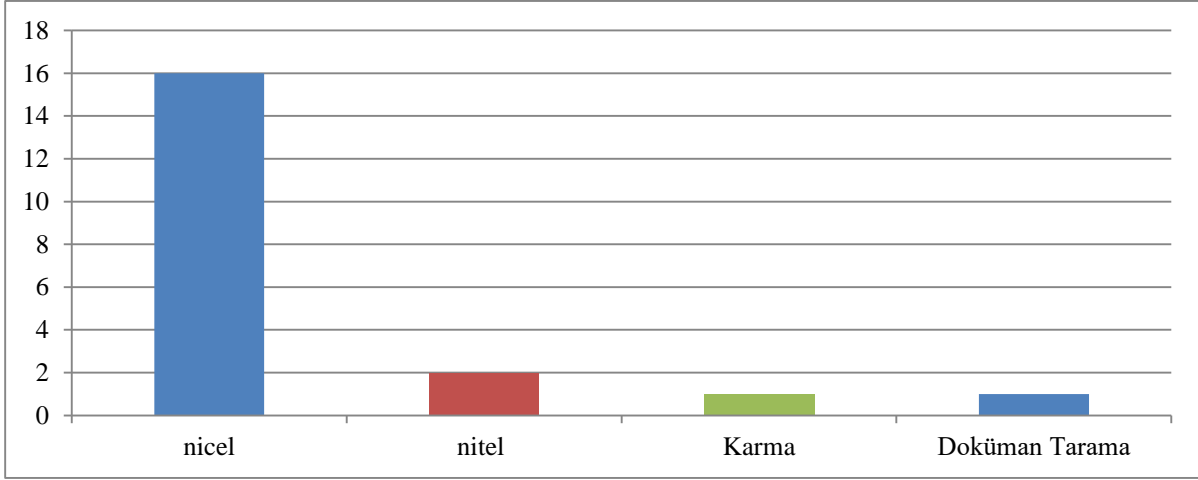
						epistemolojik ve pedagojik inanç düzeyleri gibi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal unsurları temsil eden değişkenlerin okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi beceri düzeylerini nasıl etkilediğini ve ne derecede yordadığını tespit etmektir.					
12	Muammer Gökhan TORUN	“Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Sınıf Yönetiminde Öğretim Liderliği Davranışları Arasındaki İlişki”	Nicel	311 Öğretmen	Anket	Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile sınıf yönetiminde öğretim liderliği davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir.	✓			✓	Olumlu
13	DERYA DEMİR ARACI	“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri İle Programdaki Etkinliklere Yönelik Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi”	Nicel	103 Öğretmen	Anket	Araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi programındaki etkinliklere yönelik öz yeterlik inançlarını ve sınıf yönetimi becerilerini saptayarak ikisi arasındaki ilişkinin incelenmesidir.	✓	✓		✓	Olumlu
14	VOLKAN TOPÇU	“Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kullandıkları Sınıf Yönetimi Davranışları İle Lise Düzeyi Öğrencilerinin İletişim Becerileri Ve Sporda Sosyalleşme Düzeylerinin İncelenmesi”	Nicel	258 Beden Öğretmen	Anket	Araştırmanın amacı mesleğini beden eğitimi öğretmeni olarak seçen kişilerin sınıf yönetimi becerilerinin incelenmesi, sınıf içi davranışlarını güçlü ve zayıf yönleri ile ele alarak onların sınıf yönetimi gelişimine katkıda bulunmaktır.	✓	✓	✓		Olumlu
15	TUBA AKKAŞ ERGÜN	“Öğretmenlerin Empati Yeterlikleri İle Sınıf Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişki”	Nicel	301 Öğretmen	Anket	Bu çalışmada öğretmenlerin empati becerilerinin onların sınıf yönetimlerini nasıl etkilediklerini belirlemek amaçlanmıştır.	✓				Olumlu
16	Şule Yüksel GÜLER	“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Program Okuryazarlıkları Öz Yeterlik İnançları ve Sınıf Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişki”	Nicel	487 Öğretmen	Anket	“Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri, öz yeterlik inançları düzeyleri ve sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir.”.	✓				Olumlu

17	TUĞÇE NUR KALENDER	“Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışları Konusunda Türkiye’de Yapılmış Akademik Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme”	Döküman Analizi	101-300 arası	Karma	Bu araştırmanın amacı sınıf yönetiminde istenmeyen öğrenci davranışları konusunda Türkiye’de yapılmış akademik çalışmaları incelemektir..	✓				Olumlu
18	Murat DOĞDAŞ	“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları İle Sınıf Yönetimi Profilleri Ve Mesleki Benlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Yozgat Örneği”	Nicel	326 Öğretmen	Anket	Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik tutumları, sınıf yönetimi profilleri ve mesleki algısı özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir..	✓		✓		Olumlu
19	Onur Aktaş	“Oyunlaştırma Uygulaması Classcraft İle Desteklenen İngilizce Dersindeki Sınıf Yönetimine İlişkin Öğrenci Görüşleri”	Nitel	32 Öğretmen	Görüşme	Bu araştırmanın amacı, oyunlaştırma uygulaması Classcraft ile desteklenen İngilizce derslerindeki sınıf yönetimine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemektir.	✓				Olumlu
20	Veysel YILDIZ	“Öğretmenlerin Mesleki Kimlik Algısı, Örgütsel Bağlılık Düzeyi Ve Sınıf Yönetimi Yeterliği Arasındaki İlişkiler Örneğinin İncelenmesi”	Karma	70 Öğretmen	Birden fazla ölçme aracı	Bu çalışmada farklı branşlardaki ortaokul öğretmenlerinin mesleki kimlik algısı, örgütsel bağlılık düzeyi ve sınıf yönetimi yeterliği arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.	✓			✓	Olumlu

Tablo 1’de görüldüğü üzere, sınıf yönetimi üzerine yapılan tezlerde araştırmacılar genel olarak nicel araştırma yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir. Tezlerin büyük çoğunluğunda örneklem grubu olarak öğretmenler tercih edildiği söylenebilir. Ayrıca bazı tezlerde ise öğretmen adayları ve yöneticiler de örneklem grubu olarak tercih edilmiştir. Yine tablo incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğunda veri toplama aracı olarak anket tekniğini tercih ettikleri görülmektedir. İncelenen temalar ise olumlu yönde olduğu söylenebilir.

3.1. Araştırmanın Yöntemine Göre Tezlerin Dağılımı

İncelenen tezlerin yöntemine göre dağılımı Şekil 2’de verilmiştir.

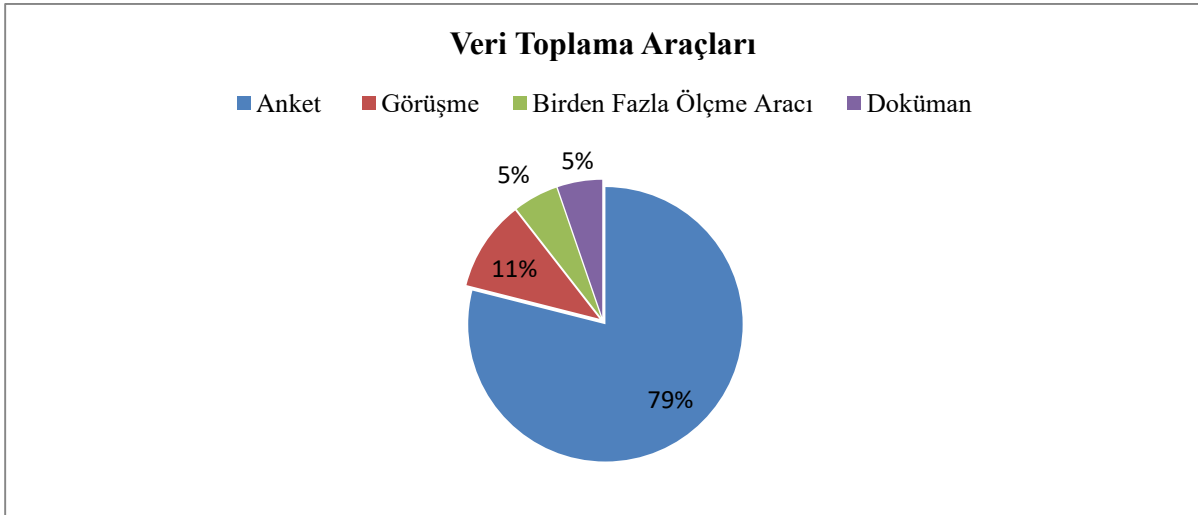

Şekil 1. Araştırmanın yöntemine göre tezlerin dağılımı

Grafik incelendiğinde çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin (16 çalışma; % 80) nicel, (2 çalışma; %10) nitel, (1 çalışma; %0,5) karma yöntemle ve son olarak (1 çalışma; %0,5) doküman tarama yöntemi ile yapıldığı görülmektedir.

3.2. Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

Şekil-3’te Araştırma yöntemleri çerçevesinde kullanılan veri toplama teknikleri verilmiştir.

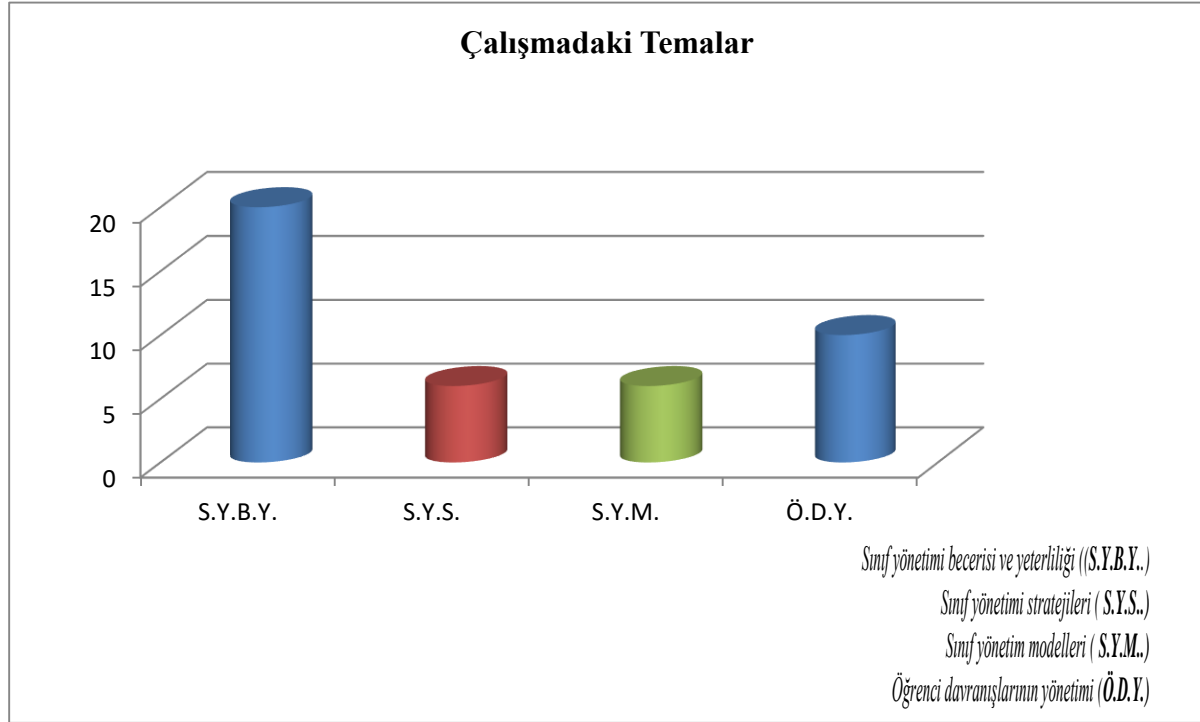
Şekil 2. Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları

Grafiğe göre; en çok (%71) Anket ölçeklerin kullanıldığı görülürken en az (% 9) birden fazla ölçme aracı kullandığı tespit edilmiştir.

3.3. Araştırmada Ele Alınan Konulara Göre Dağılım

Araştırmalar konularına göre incelendiğinde 4 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; araştırmalar sınıf yönetimi becerisi ve yeterliliği, sınıf yönetimi stratejileri, Sınıf yönetim modelleri ve öğrenci davranışlarının yönetimi olmak üzere 4 başlıkta alt temalar

oluşturulmuştur. Sınıf yönetimi üzerine yapılan tezlerde araştırmacılar genel olarak sınıf yönetimi becerisi ve yeterliliği (19 çalışmada; % 45), sınıf yönetimi stratejileri (5 çalışma; % 11), sınıf yönetim modelleri (7 çalışmada; % 15) ve öğrenci davranışlarının yönetimi (11 çalışmada; % 35) konuları üzerinde durulduğu görülmektedir.

Şekil 3. Çalışmalardaki temalar

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, 2019-2021 yılları arasında sınıf yönetimi konusunda yayınlanan lisansüstü tezler araştırılmıştır. Bulgular, tablo ve grafiklere aktararak sunulmuştur. Bulgulara göre alanyazında yer alan birçok çalışmanın sonuçlarının paralel ilerlediği görülmektedir. Sınıf yönetimi ile ilgili olarak gerçekleştirilmiş ve çeşitli kongrelerde veya sempozyumlarda sunulmuş bildiriler ile makale düzeyindeki çalışmalar bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Bu nedenle, bildiri ve makale analizine dayalı olarak gerçekleştirilecek yeni çalışmalar, sınıf yönetimi alanındaki araştırmalara yeni bakış açıları sağlayabilir. Araştırmacılar sınıf yönetimi ile ilgili farklı yıllarda, farklı değişkenleri ele alarak sınıf yönetimi konulu çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışma sınıf yönetimi alanında yapılan çalışmalarını daha özele indirgeyerek, sınıf yönetiminin alt boyutlarını ayrı ayrı ele alarak değerlendirme olanağı sağlaması bakımından da önemlidir. Yeni yapılacak çalışmalarda özellikle nadiren çalışılan konuları ön plana çıkarmak, yeni yapılacak araştırmalara ışık tutması bakımından önemlidir. Bu çalışmada sınıf yönetimi ile ilgili çalışılan konulara bakıldığında, sınıf yönetimi becerileri ve yetkinliği gibi konulara daha çok ağırlık verildiği görülmektedir. Bu konulara ağırlık verilmesinin sebebi, öğretmenlerin bu konuda zorlanmaları olabilir. Buna göre en çok zorlanılan konulardan birinde en fazla çalışmanın yapılması, zorlukların giderilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Söz konusu bulgu sınıf yönetimi alanında yapılan çalışmalarda elde edilen bulguları destekler niteliktedir (Şara, Karadedeli ve Hasanoğlu, 2016). Aynı konuya ilişkin çalışan Simonsen, Fairbanks, Briesch, Myers ve Sugai (2008) ise fiziksel sınıf ortamının düzeni, sınıf çevresinin yapısı, öğretimin planlanması ve uygulaması, istenmeyen davranışları azaltmaya yönelik ilgili kural ve süreçler, olumlu davranışları güçlendirmeye yönelik ilke ve

kurallara odaklı konuların alan yazında sıklıkla çalışıldığını bulgulamışlardır. Diğer yandan Wright (2005) ABD’de sınıf yönetimi araştırmalarının sınıf kontrolü ve disiplin sorunları ile ilgili olduğunu; Wragg ve Wragg (1998) ise İngiltere’de öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerini geliştirmeye, öğretmen-öğrenci ilişkileri ve istenmeyen öğrenci davranışları, disiplin sorunları ve öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin konuların yoğun olarak ele alındığını saptamıştır. Sınıf yönetimi araştırmaları, öğretmenler bağlamında öğrenci davranışları ve sınıf içi disiplin sorunlarını ve bunlarla başa çıkma yöntemlerini, eğitim yöneticileri bağlamında öğretmenlerin iş doyumunu ve mesleki tükenmişlikleri ile ilişkisini, kamusal bağlamda ise daha çok sınıf ve okulda yaşanan disiplin sorunları ile ilgilidir (Evertson ve Weinstein, 2013). Bununla birlikte Postholm (2013) ve Brophy (2013) sınıf yönetimi araştırmalarının genellikle davranışsal, ekolojik ve sosyal yapılandırmacı yaklaşımlar çerçevesinde ele alındığını ve sınıf yönetimi süreçleri ve çıktıları arasındaki ilişkilere odaklı araştırmaların ağırlıklı olduğunu vurgulamaktadır. Sonuç olarak sınıf yönetimi araştırmalarında sınıf yönetimi becerisi ve yeterliliği, sınıf yönetimi stratejileri, sınıf yönetim modelleri ve öğrenci davranışlarının yönetimi konularına odaklanıldığı görülmüştür. Bu çalışmanın bir diğer bulgusu, sınıf yönetimi alanında üretilen tezlerde sıklıkla nicel yöntemlerin kullanılmasıdır. Alan yazında konuya ilişkin yapılan araştırmalarda da paralel bulgulara ulaşıldığı söylenebilir. Erdoğan & Kurt (2015) çalışmalarında sınıf yönetimi araştırmalarının sıklıkla nicel yöntemlerle kurgulandığını, Şara, Karadedeli ve Hasanoglu (2016) da karma yöntemle yürütülen araştırmalara sınıf yönetimi alanında çok sık karşılaşılmadığını saptamışlardır. Sonuç olarak bu çalışmada ele alınan sınıf yönetimi lisansüstü çalışmalarında konu ve yöntem bağlamında büyük benzerliklerin olduğu, söz konusu çalışmaların belirli bir düzlemde ilerlediği, farklılıkları dikkate alan, derinlemesine çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde sınıf yönetimi alanında üretilen tezlere ilişkin bir tipoloji ortaya çıkarılabilir. Sonuç olarak, araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Sınıf yönetimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun nicel yöntemlere dayalı olduğu görülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda araştırmacılar nitel veya karma yöntemler kullanarak problem durumlarına yönelik derinlemesine çıkarımlarda bulunabilirler.
- Sınıf yönetimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun anket verilerin kullanılmasına dayalı olduğu görülmüştür. Bunun aksine öğretmenlerin sınıf yönetimi başarısının artırılmasına yönelik yapılması gerekenlerin belirlenmesine yönelik ise yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmacılar ülkemizde sınıf yönetimi örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin öğretim ortamlarının tasarlanmasına yönelik yarı deneysel çalışmalar yapabilirler.
- Sınıf yönetimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerde öğretmen adayların görüşlerine yönelik yeterince çalışma olmadığı görülmektedir. Öğretmen adayların sınıf yönetimi başarısının artırılmasında rolü düşünüldüğünde, öğretmen adaylara yönelik hizmet içi eğitim ortamları tasarlanmasına yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E. (2012). *Sınıf yönetimi ile ilgili genel olgular*. Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi. 13.Baskı.
- Akan, D. (2011). *Temel kavramlar ve sınıf yönetiminin kapsamı*. C. Gülşen içinde, *Sınıf Yönetimi* (s. 1-16). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Aydın, A. ve Uysal, Ş. (2014). Türkiye’de eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanındaki doktora tezlerinin incelenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 177-201.
- Balay, R. (2012). *2000’li yıllarda sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.4.Baskı.
- Başar, H. (1999). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Başar, H. (2000). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Bilir, A. (2014). Sınıf yönetiminde başarının aracı: Önlemsel Model. *Folklor/Edebiyat*, 20(78), 203-214.
- Doğan, Ö. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin değerlendirilmesi (İstanbul İli Sultanbeyli Ölçeği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Erden, M.(2000). *Sınıf yönetimi*. 1. Baskı. Alkım Yayınları. İstanbul.
- Erdogan, M. & Kurt, A. (2015). *A review of research on classroom management in Turkey. Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (186) 9-14.
- Evertson, C. M. & Weinstein, C. S. (2013) *Classroom management as a field of inquiry*. Evertson, C. M.,& Weinstein, C. S. (Eds.). *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues*. Routledge, New York.
- Gündüz, Y. ve Can, E. (2013). Öğrenci görüşlerine göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 19 (3), 419-446.
- Neuman, W. L. (2010). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. (çev. Özge, S). Yayın Odası Yayınları.
- Postholm, M. B. (2013). Classroom management: What does research tell us? *European Educational Research Journal*, 12 (3), 389-402.
- Sarıtaş, M. (2000). *Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama: sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Scarlett, W. G. (2015), *Classroom management—Embracing complexity*. Scarlett, W. G. (Ed.). *The SAGE encyclopedia of classroom management*, SAGE Publications, USA.
- Simonsen, B. Fairbanks, S. Briesch, A. Myers, D. & Sugai, G. (2008). Evidence-based practices in classroom management: Considerations for research to practice. *Education and Treatment of Children*, 31 (3), 351-380.
- Şara, P., Karadedeli, İ. & Hasanoğlu, G. (2016). Sınıf yönetimi alanında ulakbim’de taranan makalelerin incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 291-306.
- Tertemiz, N. I. (2017). *Sınıf yönetimi ve disiplin modelleri*. Pegem Atıf İndeksi, Ankara.
- Turan, S. (2011). *Sınıf yönetiminin temelleri*. Şişman, M., Turan, S. (ed.), Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi. 8.Baskı.
- Wragg, E. C. & Wragg, C. M. (1998). *Classroom management research in the United Kingdom*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association (San Diego, CA, Eric Document, 418971).
- Wright, T. (2005). *Classroom management in language education*. Palgrave Macmillan Press, New York.

Öğretmenlerin Sendika Memnuniyeti İle Örgütsel Bağlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examination Of The Relationship Between Teachers' Union Satisfaction And Organizational Loyalty

Yazar(lar)

Özgür YİĞİT

Hamravat Ortaokulu Yenişehir/Diyarbakır/TÜRKİYE
yiğit2121@hotmail.com

Mehmet Ali AYAZ

Karagözü Ortaokulu Dicle/Diyarbakır/TÜRKİYE
alimayaz728@gmail.com

Azize YİĞİT

Şehit Şeyhmus Karakut Ortaokulu Yenişehir/Diyarbakır/TÜRKİYE
azize.emre,21@gmail.com

Erdal GÜNGÖR

Bismil İlçe Milli Eğitim Bismil/Diyarbakır/TÜRKİYE
erdalgnr2013@hotmail.com

Yayın Bilgisi

Çalışma Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 01 Haziran 2022

Kabul Tarihi: 26 Haziran 2022

Cilt-Sayı: 3(4)

Atıf

Yiğit, Ö., Ayaz, M. A., Yiğit, A. ve Güngör, E. (2022). Öğretmenlerin Sendika Memnuniyeti İle Örgütsel Bağlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), s. 20-29.

Öz

Sendikalar gücünü, üyelerin sendikaya örgütsel bağlılıklarından ve sendikadan duydukları memnuniyet ilişkisinden almaktadır. Sendikaların devamlılık arz edebilmesi için sendika üyelerinin sendikaya duydukları memnuniyet ve örgütsel bağlılık ilişkisi önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin duydukları memnuniyetin sendika ile olan örgütsel bağlılığı arasındaki ilişkiyi sorgulamaktır.

Araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ili merkez Kayapınar ilçesinde sendikaya üye olan 2104 öğretmenden oluşmaktadır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile 29'u kadın 71'i erkek olmak üzere toplam 100 öğretmen araştırmada yer almıştır. Araştırma kapsamındaki öğretmenlere demografik değişkenler, memnuniyet ölçeği ve örgütsel bağlılık ölçeği ile alakalı sorular içeren 105 tane form dağıtılmış ancak bunlardan 100'ü değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Araştırmanın verileri Emhan ve Gök (2011) tarafından geliştirilen "Memnuniyet Ölçeği", Allen ve Meyer (1990) tarafından geliştirilen Bilgin (2003) tarafından Türkçe uyarlamasının yapılan "Örgütsel Bağlılık Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde; aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca araştırmada, t-testi, ANOVA testi korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda; öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile örgütsel bağlılıkları arasında cinsiyet, yaş ve üye oldukları sendika değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Ayrıca sendika üyelerinin memnuniyeti ile örgütsel bağlılıkları arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Öğretmen, Sendika, Üye, Memnuniyet, Örgütsel Bağlılık.

Abstract

The unions are the ones infected by the old and burning negativity from the members' unions. It will rejoice a year later because unions can offer furniture and it is valuable for our values. The purpose of these people is to question the doubts about what is relevant as it is.

The universe of the research consists of 2104 teachers, who are the members of the district, in the Kayapınar district of Diyarbakır province in the 2020-2021 academic year. It consists of a total of 100 teachers, 29 female and 71 male, with the simple random sampling method. Only 100 of a form related to questions about demographics, teacher-related things to teachers within the scope of the study were evaluated. The data of the research were collected through "Satisfaction" by Emhan and Gök (2011), "Organizational Commitment Scale" by Bilgin (2003), provided by Allen and Meyer (1990), and "For Personal Information" obtained by people. In the analysis of research data; arithmetic mean, standard deviation, frequency and percentage values were calculated. Also, use of t-test, ANOVA test and regression.

Analyzes made; Selected from small groups with transitions all over the world, opinions by age and by those from clusters. They are also those that are largely shown with minor ones.

Keywords: Teacher, Union, Member, Satisfaction, Organizational Commitment.

1. GİRİŞ

Sendikal hak ve özgürlükler, toplumların özgürce hareket etme alanı oluşturması birlikte organize olarak toplumsal ve kültürel meselelerde birtakım kazançlar sağlamak amacıyla ulusal yasa ve uluslararası metinlerle teminat altına alınmış olan bir insan hakkıdır. Sendikalar, ekonomik ve sosyal unsurlar barındıran, devletten ve siyasi partilerden bağımsız olarak üyelerinin ortak hak ve çıkarlarını koruyan aynı zamanda geliştiren meslek örgütlenmeleri olmaları dolayısı ile çalışma hayatında büyük bir öneme sahip olan örgütlenmelerdendir (Bolat ve Bolat, 2008). Tarihi eski zamanlara dayanan sendikaların öncelikle Batıda ortaya çıkışı sanayi devriminin yaşanmasıyla beraber endüstriyel değişim ve kentleşme olgusuyla ilişkili olup bu durum işçi sınıfının ortak sıkıntıları olan düşük ücret, ağır çalışma şekilleri gibi sorunlarla birlikte çıkarlarını koruma ve dayanışma güdüsünü harekete geçirmiş, meslekleriyle ilgili uyuşmazlıklarda dayanışma içerisinde hareket ederek birtakım örgütler kurmalarına neden olmuştur (Sığı, 2007). Bugün dünya genelinde ve Türkiye’de memur örgütlenme özgürlüğünün işçilerden daha sonra hak olarak tanınması, memur sendikacılığının geçmişi açısından kısa olarak nitelendirme yapılmasına sebebiyet vermektedir (Yazıcıoğlu ve Topaloğlu, 2009). Oysa oldukça hızlı değişen günümüz çalışma ilişkileri koşulları, endüstriyel devrimin yaşandığı yıllardaki gibi önemli bir girdi olan sermaye yerine yeni teknolojilerin ve bilginin yönettiği üretimin yarattığı yeni bir rekabet kültürünü oluşturmuştur. Temelde sanayileşmeyle birlikte başlayan dönemlerinde en güçlü durumlarına ulaşan sendikaların küreselleşme ve artan rekabet ortamına uyum sağlamaları başta çalışanlar olmak üzere tüm taraflar için giderek daha önemli hale gelmektedir (Balay, 2000). Özellikle 1970’li yıllardan itibaren başlayan üçüncü dalga, hizmetler sektörünün ağırlığının giderek artmasına sanayi sektörünün ve sendikaların varlığının ise azalmasına yol açmıştır. Teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin yanında bireysel akitlerin ve verimlilik durumlarının artmasına paralel olarak Türkiye’de ve dünyada sendikaların mevcut durumları pek değişmemiştir. Ülkemizde sendikalara istenen düzeyde üye sayısına ulaşamaması hala bir sorun olarak görülmektedir. Bu sorunun tam olarak belirlenip çözüldüğü söylenemez. Sendikalaşma oranı ülkemizde %14 iken bu oran Danimarka’da %88, Almanya, Portekiz ve Letonya’da %30, Avusturya’da %40 ve İsviçre’de %79 dur (ÇSGB 2021).

Üyelerin sendikaya üye olduktan sonra sendikaya bağlı kalıp kalmayacağına, sendikal faaliyetlere katılıp katılmayacağına sendikaya olan memnuniyeti etki etmektedir (Demiray, 2013). Sendikaları şekillendiren ve sürekliliğini belirleyen en önemli unsurların başında üyelerin sendikaya duydukları memnuniyet ilişkisi gelmektedir. Örgütsel bağlılık üyelerin sendikalarına karşı geliştirdikleri davranışlardır. Sendikal bağlılık genel bağlamda üyenin mensubu olduğu sendikayı hangi şartlar, hangi koşullar altında ve nasıl destekleyeceğini gösteren bir kavramdır (Bilgin, 2007). Üyenin bağlı olduğu sendikanın amaçlarını özümsemesi, sendikası için faaliyetlerde bulunma hevesi ve üyeliğini devam ettirme arzusu sendika bağlılığının olmazsa olmaz şartları olarak kabul edilmektedir. Sendikal bağlılığı ölçmenin yollarının sendikaya duyulan sadakate, inanca, çalışma isteğine ve sorumluluk alma prensiplerine bağlı olduğu belirtilmektedir (Bambergerandothers, 1999).

Tüm bu bağlamda küreselleşme ile birlikte rekabetin artması ve bunun sonucunda ortaya çıkan esneklik, kuralsızlaştırma gibi çalışma hayatını derinden etkileyen değişiklikler, sendikal örgütlenmeleri olumsuz bir şekilde etkilemiş, emeğin örgütlenmesinde önemli sorunları beraberinde getirmiştir. Bu durum sendikalara olan örgütsel bağlılıkların azalmasına ve sonucunda üye kayıplarına sebep olmuştur. Sendikaların güç kazanması, yeni örgütlenme modelleri oluşturmaya ve hiç kuşkusuz üyelerinin sendikaya olan memnuniyet bağlılıklarını güçlendirmelerine bağlıdır. Sendikaların işverenle etkili bir konumda pazarlık edebilmesi, üyelerinin sendikalarına duydukları memnuniyet (inanç, sadakat ve gönüllü çaba sarfetme)

eğilimine bağlıdır. Buna bağlı olarak çalışanların memnuniyetinin durumu ile sendikada kalma veya sendikadan ayrılma davranışlarıyla olan ilişkisini açıklamak araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın amacı, öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile sendikaya örgütsel bağlılığı arasındaki ilişkilerini tespit etmektir. Literatürde sendika ile ilgili birçok çalışma mevcuttur. Fakat sendika memnuniyeti ile örgütsel bağlılığı ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Benzer çalışmalar ise şunlardır: Etcı ve Kağnıcıoğlu (2017) yaptıkları çalışmada kamuda taşeron olarak çalışan işçilerin sendikal algısı Eskişehir örneğini incelemişlerdir. Çalışanların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sendika üyelikleri ile sendikal tutum, sendikal güç ve hizmet algısı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Dursun (2014), Üniversite öğrencilerinin sendikalara yönelik tutumlarını incelemiştir. Bu çalışmada eğitim görülen alan ile sendikal tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Demirtaş vd. (2015), Öğretmenlerin sendikal vatandaşlık davranışlarının düzeyini, sendikal kimlik algılarını ve her iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğretmenlerin sendikal vatandaşlık davranışlarını orta düzeyde sergilediklerini ve sendikal kimlik algılarının da orta düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Bunların dışında sendika memnuniyeti ile örgütsel bağlılık kavramları genellikle ayrı ayrı olarak ele alınmıştır. Ulaşılan bu çalışmalarda personel memnuniyeti ile ilgili olarak Allen ve Meyer (1990); Gelade ve Young (2005), Çetinkaya vd. (2006); Matzler vd. (2004); Eskildsen ve Dahlgaard (2000) tarafından çalışmalar mevcuttur diğer taraftan Durna Eren (2005); Yalçın ve İplik, (2008), örgütsel bağlılık ile ilgili çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Günümüzde söz konusu sendika problemlerinin çözümüne yönelik gayret edilmesine rağmen halen birçok problemin bulunması konunun farklı yönleriyle araştırılmasının gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca az sayıda çalışma yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda yapılan araştırmanın alandaki boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın problem cümlesi ise “Öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile örgütsel bağlılığı arasında ilişki var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Diyarbakır ili merkez Kayapınar ilçesinde farklı sendikalara üye olan öğretmenlerin memnuniyeti ile örgütsel bağlılığı arasındaki ilişkileri tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada “İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır. “Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmanın konusu olan olaylar, bireyler veya nesnelere olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme veya etkileme çabası içine girilmez”(Can, 2014). İlişkisel tarama modeli ise iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımıdır. İlişkisel tarama modelinde değişkenlerin birlikte değişip değişmediği değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ili merkez Kayapınar ilçesinde sendikaya üye olan 2104 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmada evrenin sayının çok büyük olması, dikkate alınarak kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Örnekleme seçimi sonucunda 29’u kadın 71’i erkek olmak üzere 100 öğretmen çalışmada yer almıştır. “Araştırmalarda uygun örneklem büyüklüğünün ne olması gerektiğine ilişkin çeşitli kaynaklarda, evrenin büyüklüğüne göre seçilebilecek örneklem büyüklükleri” verilmektedir (Balcı, 2013). Araştırmaya katılan öğretmenlerin; cinsiyet, yaş, kademe ve üye olunan sendika

dağılımlarına ilişkin yüzde, frekans değerleri ve bunlara yönelik açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1.Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

<i>Değişken</i>	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	29	29,0
	Erkek	71	71,0
Yaş	20-29 yaş	28	28,0
	29-30 yaş	53	53,0
	31 -50 yaş	19	16,0
Üye Olunan Sendika	Eğitimbirsen	23	23,0
	Eğitimsen	74	74,0
	Türkeğitimsen	3	0,3

Tablo 1’de görüldüğü gibi kadınların oranı %29 ve erkeklerin oranı ise %71’dir. Katılımcıların yaş durumuna bakıldığında 20-30 yaş aralığındaki öğretmen sayısı 28, 31-40 yaş aralığındaki öğretmen sayısı 53, 41–50 yaş aralığındaki öğretmen sayısı 16 ve 50 yaş ve üstü öğretmen sayısı 3 olmaktadır. Kıdemlerine bakıldığında %34 oran ile en fazla paya sahip 6-10 yıl arası tecrübeliler olduğu görülürken, 16 yıl üzeri tecrübe sahibi olanların oranı %16 olarak ortaya çıkmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

a. Demografik Bilgiler Formu: Kamuda çalışan öğretmenlere ait demografik bilgileri toplamaya yönelik olan bu formda; yaş, cinsiyet, iş tecrübesi ve üye olunan sendika gibi özellikler yer almıştır.

b. Memnuniyet Ölçeği: “Memnuniyet Ölçeği” Emhan ve Gök (2011) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış 5’li likert tipi ve 10 maddeden oluşan bir ölçektir. Araştırmada kullanılan ölçek soruları, daha önce yapılmış ve güvenilirlik katsayısı yüksek ölçeklerden oluşmaktadır. Kaya, (2017) tarafından yapılan çalışmada Cronbach’ın Alpha güvenilirlik katsayısı 0,87 olarak ifade edilmiştir.

c. Örgütsel Bağlılık Ölçeği: Allen ve Meyer (1990) tarafından geliştirilmiş ve Bilgin (2003) tarafından geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Ayrıca Dağlı, Elçiçek ve Han (2018) tarafından yapılan çalışmada da ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği incelenmiş buna bağlı olarak güvenilirlik katsayısının 0.88 olduğu saptanmıştır.

2.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Araştırmanın verileri SPSS-21.0 programına aktarıldıktan sonra verilerin normalliğine ilişkin analizler yapılmıştır. (Karasar, 2011). Verilerin çözümlenmesinde korelasyon ve regresyon hesaplamalarından yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde; aritmetik ortalama (X), standart sapma (Ss), frekans (f), yüzde (%) değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca araştırmada, t-testi, ANOVA testi korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde alt amaçlara göre araştırma bulgularına yer verilmiştir.

3.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile bağlılığı arasındaki ilişkinin *cinsiyet* değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin t-testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	sd	p
Memnuniyet	Kadın	29	4,15	,49	-4,29	368	,000*
	Erkek	71	4,04	,44			
Örgütsel Bağlılık	Kadın	29	2,32	,70	-1,097	368	,000*
	Erkek	71	2,41	,79			

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin sendika memnuniyetinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$). Kadınların sendika memnuniyetinin erkeklere kıyasla daha olumlu oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin sendika bağlılığının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. ($p<.05$). Erkeklerin sendika bağlılığının kadınlara ($\bar{x}= 2,41$) kıyasla daha yüksek oldukları görülmektedir.

3.2. Öğretmenlerin Yaş Gruplarına İlişkin Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile bağlılığı arasındaki ilişkinin *yaş grupları* değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 3’te verilmiştir

Tablo 3. Öğretmenlerin yaş gruplarına yönelik ANOVA sonuçları

	Yaş	N	\bar{X}	ss	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ort.	F	p	Anlamlı fark
Memnuniyet	A)20-29	28	4,05	,48	Gruplar arası	3,314	2	1,556	6,854	,000*	*A>B *C>B
	B)30-39	53	4,01	,56	Gruplar içi	89,158	367	,314			
	C)40-50	19	4,20	,37	Toplam	93,487	369				
Örgütsel Bağlılık	A)20-29	28	4,68	,70	Gruplar arası	10,103	2	5,352	9,647	,000*	*B>A *C>B *C>A
	B)30-39	53	4,52	,82	Gruplar içi	201,514	307	,555			
	C)40-50	19	4,74	,78	Toplam	222,503	378				

Tablo 3’te görüldüğü gibi, öğretmenlerin sendika memnuniyeti ve sendika bağlılığı değişkeninin, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$). Sheffe testi sonuçlarına ve ortalamalara bakıldığında bu farkın 30-39 yaş grubu ile diğer iki yaş grubu arasında 30-39 yaş grubu öğretmenler aleyhine olduğu görülmektedir.

3.3. Öğretmenlerin Üye Oldukları Sendikaya İlişkin Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile bağlılığı arasındaki ilişkinin *üye oldukları sendika* değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin üye oldukları sendikaya yönelik ANOVA sonuçları

	Yaş	N	0	ss	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ort.	F	p	Anlamlı fark
Memnuniyet	Eğitim Birsen	23	4,14	,50	Gruplar arası	,608	2	,304			
	Eğitim Sen	74	4,15	,54	Gruplar içi	92,473	367	,252	1,206	,300	---
	Türk Eğitim Sen	3	4,19	,44	Toplam	93,080	359				
Örgütsel Bağlılık	Eğitim Birsen	23	4,18	,74	Gruplar arası	11,373	2	5,687			
	Eğitim Sen	74	4,61	,75	Gruplar içi	202,930	369	,553	10,254	,048*	*B>A *C>A
	Türk Eğitim Sen	4	4,77	,69	Toplam	214,303	359				

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile bağlılığı arasındaki ilişkinin *üye oldukları sendika* değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. ($p < .05$). Sheffe testi sonuçlarına ve ortalamalara bakıldığında bu farkın Eğitim Bir Sen ile diğer iki sendika grubu arasında Eğitim Bir Sen sendikasına üye olan öğretmenler aleyhine olduğu görülmektedir.

3.4. Ölçekler Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Tablo 5. Korelasyon değerlerine ilişkin bulgular

Değişken	p	r
Memnuniyet	,000*	325**
	,000*	,0306
Örgütsel Bağlılık	,038	-,037
	,000	,473

Tablo 5 incelendiğinde sendika üyelerinin memnuniyeti ile örgütsel bağlılığı arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < .01$; $p < .05$).

3.5. Öğretmenlerin Sendika Memnuniyetinin Örgüt Bağlılığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 6. Regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Memnuniyet	,645	,033	,258	3,842	,744,
Örgütsel Bağlılık	139	,016	,015	,296	,767

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin memnuniyet değişkeninin örgütsel bağlılık üzerinde anlamlı ($F = 17,785$, $p = .000 < .05$) bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma öğretmenlerin sendika memnuniyeti ile bağlılığı arasındaki ilişkileri tespit etmek ve arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada, sendikaya üye olanların çıkarlarıyla sendika merkez yöneticilerin çıkarlarının ortak noktada buluşması ile üyelerin sendikaya karşı bir bağlılık duyacağı ve bunun sonucunda üyelere daha kaliteli hizmet verileceği düşünülmektedir. Bağlılığın ve memnuniyetin artmasıyla üyeler arası ilişkilerin iyi

olması; sendikada çalışanlarının yetenek ve performanslarına göre sendikada yükselme yani terfi gibi olanakların sunulması, üyelerine kendilerine değer verildiğinin hissettirilmesi, sosyal imkânların sunulması ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesi gibi faktörlere bağlı değişir. Çeşitli ampirik çalışmalarda işgören memnuniyetinin, örgütsel bağlılık ve sadakatin oluşmasında güçlü olumlu bir ilişki olduğu ve aynı zamanda sendikadan ayrılma ya da sendikaya gelmeme durumlarıyla da negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada da örgütsel bağlılık ile memnuniyet arasında doğrusal bir ilişki bulunmuştur (Balay, 2000). Bu sonucun daha önceki çalışmalardan Matzler ve Renzl'in çalışmasıyla uyumlu olduğu görülmüştür (Matzler ve Renzl, 2007). Araştırmada örgütsel bağlılıkta cinsiyet farklılığının etkili olduğu görülmüştür. Kadınların erkeklerden daha bağlı ve memnun oldukları görülmüştür. Bu sonuç daha önceki çalışmalardan bazıları ile benzerlik göstermezken (Al-Ajmi, 2006; Durna ve Eren, 2005), diğer bazı çalışmalarla benzerlik tespit edilmiştir. (Sığırı, 2007; Yalçın ve İplik, 2006; Duygulu ve Korkmaz, 2008). Bu durum, araştırma yapılan sektörün çeşidine göre cinsiyete göre farklı sonuçlar alabileceğini ortaya çıkarmıştır. Aynı durumun yaş değişkeni ve öğretmenlerin üye oldukları sendika içinde geçerli olduğu ifade edilebilir.

Literatürde memnuniyet ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki hakkında tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Araştırmamızda sendika üyelerinin memnuniyeti ile bağlılık boyutlarından doğrusal yönde pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu çalışmada daha önceki çoğu çalışmalara paralel bulgular elde edilmiştir. Bu sonucun Duygulu ve Korkmaz (2004), tarafından yapılan çalışma ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla demografik değişkenlerinin tümü ile memnuniyet ve bağlılık arasındaki analizde cinsiyet, yaş ve üye olunan sendika arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak Al-Ajmi (2006) tarafından yapılan çalışmada ise cinsiyet farklılığının memnuniyet üzerinde herhangi bir ilişkisi bulunamazken, Pelit ve Öztürk tarafından yapılan çalışmada da eğitim durumu ve iş tatmini arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Sonuç olarak sendika üyelerinin sendikaya bağlılıklarını arttırmak ancak onların işe olan memnuniyet seviyelerini yükseltmekle mümkündür. Literatürde benzer çalışmalar incelendiğinde üyelerin en çok öğretmen maaşlarının yetersizliği, sendikaların öğretmen haklarını yüksek sesle savunmaması, öğretmenlerin sosyal imkânlarının azlığı ve sosyal etkinliklerin eksikliği gibi konulardan şikâyetçi oldukları görülmüştür. Dolayısıyla hangi sendikadan olursa olsun kaliteli hizmet ya da ürün için sendika üyelerinin de bir müşteri olarak görülmesi buna bağlı politikalar ve stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Sendikaların, üyelerinin eleştirdikleri konularda değişime gitmesi üyelerine değer verildiğinin göstermesi gerekmektedir. Araştırma alanı kapsamındaki gelecek çalışmalarda, sendikalarda memnuniyet ve bağlılık konusunun birlikte araştırılması durumunda elde edilecek veriler ile sendikalara ve akademisyenlere faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), Sendikal İstatistikler, Ocak 2013-Ocak2021 <https://www.ailevecalisma.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/sendikalistatistikler/isci-sayilari-ve-sendikalarin-uye-sayilari-hakkinda-tebligler/> (Erişim Tarihi:10.03.2022).
- Al-Ajmi, Rashed (2006),“The effect of gender on job satisfaction and organizational commitment in kuwait” *International Journal of Management*, Vol. 23, No. 4, p.838-842.
- Allen, Natalie J. &Grisaffe, Douglas B. (2001), “Employee commitment to the organization and customer reactions: mapping the linkages”, *Human Resource Management Review*, Vol. 11, p.211-212.

- Allen, Natalie J. ve John P. MEYER; (1990), “Themeasurementandantecedents of affective, continuanceandnormatitethecommitmenttotheorganization”, *Journal of OccupationalPsychology*, (63).
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balay, R. (2000). *Yöneticilerde ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Bamberger, PandKluger, A. (1999) “Theantecedentsandconsequences of unioncommitment: a meta-analysisbamberger”, *Academy of Management Journal*, 42 (3), s. 304.
- Bilgin, L.S. (2003). Sendikaya bağlılık ölçeğinin Türkçe uyarlaması. *Dokuz eylül üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi* 5(4), (14).
- Bilgin, S.L. (2003). ‘Sendikaya bağlılık ölçeğinin Türkçe uyarlaması’, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (4) 12-31
- Bolat, Oya İnci - Bolat, Tamer (2008), “Otel işletmelerinde örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık ilişkisi”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 11, Sayı 8.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çetinkaya, Fevziye - Ünalın, Demet - Özyurt, Özcan - Kayabaşı, Aydemir (2006), “Bir üniversite hastanesinde çalışan sekreterlerin iş memnuniyeti”, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, s. 1-17.
- Demirtaş H. vd. (2015). Sendikal vatandaşlık davranışı ve sendikal kimlik ilişkisi: Öğretmenler üzerine bir araştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(2). 77-93.
- Dirani, Khalil M. (2009), “Measuringthelearningorganizationculture, organizationalcommitmentandjobsatisfactioninthelebanesebankingsector”, *Human esource Development International*, Vol. 12, No. 2, p.69-84.
- Durna, Ufuk - Eren, Veysel (2005), “Üç bağlılık unsuru açısından örgütsel bağlılık”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, s.210-219.
- Dursun S. (2014). Üniversites Öğrencilerinin sendikalara yönelik tutumları. Sosyoloji konferansları, *İstanbul ISS*.49. 33-46.
- Duygulu, Sergül - Korkmaz, Fatoş (2008), “Hemşirelerin örgüte bağlılığı, iş doyumları ve işten ayrılma nedenleri”, *C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, s.9- 20.
- Eskildsen, Jacob K. - Dahlgaard, Jens J. (2000), “A casual model foremployeeesatisfaction”, *Total Quality Management*, Vol. 11, No.8, p.1081-1094
- Etcı H. &Kağncıoğlu D. (2017). Kamuda Taşeron olarak çalışan işçilerin sendikal algısı: Eskişehir örneği. *Calisma ve Toplum* . 2017, Vol. 52 Issue 1, p75-105. 31p.
- Gelade, Garry A. - Young, Stephen (2005), “Test of A Service Profit Chain Model InTheretailbankingsector”, *journal of occupationalandorganizationalpsychology*, Vol. 78, p.1-22.
- George, D. &Mallery, M. (2010). *SPSS forwindows step by step: a simpleguideandreference*, 17.0update (10a ed.).
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, G.M. (2017), *İç müşteri memnuniyetinin şirket başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Matzler, Kurt - Renzl, Birgit (2007), “Personalitytraits, employeeesatisfactionand affectivecommitment”, *Total Quality Management*, Vol. 18 No. 5, p.589-598.
- Meyer, John P. - Allen, Natalie J. (1991), “A three-componentconceptualization of organizationalcommitment”, *Human Resource Management Review*, Vol. 1, No. 1, p.61-89.

- Sığrı, Ünsal (2007), “İş görenlerin örgütsel bağlılıklarının meyer ve allen tipolojisiyle analizi: kamu ve özel sektörde karşılaştırmalı bir araştırma”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 2*, s.261-278.
- Yalçın, Azmi - İplik, Fatma Nur (2008), “A grubu seyahat acentelerinde çalışanların örgütsel bağlılıklarını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Adana İli Örneği”, *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1. s.483-500.

Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Opinions Of School Administrators On Values Education Practices

Yazar(lar)

Hülya ÖZER

Ayşe Ana Anaokulu Kayapınar/Diyarbakır/TÜRKİYE
hulyaaslan21@gmail.com

Arzu AYDIN

Ayşe Ana Anaokulu Kayapınar/Diyarbakır/TÜRKİYE
gazem526@hotmail.com

Serap UTLU

Mehmet cansız Ortaokulu Bağlar/Diyarbakır/TÜRKİYE
seraputlu21@gmail.com

Tahsin DUMAN

Dökmetaş ortaokulu Yenişehir/Diyarbakır/TÜRKİYE
Tahsin21950@gmail.com

Yayın Bilgisi

Çalışma Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 10 Nisan 2022

Kabul Tarihi: 14 Haziran 2022

Cilt-Sayı: 3(4)

Atf

Özer, H., Aydın, A. Utlı, S. ve Duman, T. (2022). Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), s. 30-42

Öz

Bu araştırmanın amacı, okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada fenomenolojik tasarım yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada veriler devlet okullarında görev yapan 20 okul yöneticisinden yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili Yenişehir ilçesi sınırları içinde devlet okullarında görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma verilerinin sunumunda katılımcılara verilen kodlar kullanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntı yapılarak yorumlar desteklenmiştir.

Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerinde kişisel gelişimlerine katkı sağlama, çevreye karşı hoşgörülü olma, ahlaki duyarlılığı artırma gibi birçok olumlu etkisinin olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca okullarda değerler eğitimi uygulamalarının farklı şekillerde yürütüldüğü, uygulamaların öğrencilere akademik başarı, sorumluluk ve çevre bilinci kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerler eğitimi ve uygulamalarının etkinliğini artırmak için eğitim yöneticileri, öğretmenler ve aileler arasında işbirliğini artıracak etkinlikler ve eğitim programları düzenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Akademik başarı, Değer, değerler eğitimi, eğitim yöneticisi

Abstract

The aim of this research is to determine the views of school administrators on values education practices. Phenomenological design method was used in the study. In this study, in which the qualitative research method was used, the data were obtained from 20 school administrators working in public schools with the semi-structured and non-directive interview technique. The study group of the research consists of school administrators working in public schools within the borders of Yenişehir district of Diyarbakır province in the 2021-2022 academic year. Descriptive analysis was used in the analysis of the obtained data. In the presentation of the research data, the codes given to the participants were used and the comments were supported by quoting directly from some opinions.

As a result of the study, it was seen that school administrators stated that values education practices had multiple positive effects on students such as contributing to their personal development, being tolerant towards their environment, and increasing moral sensitivity. In addition, it has been concluded that values education practices are carried out in different ways in schools, and the practices bring students academic success, responsibility and environmental awareness. In order to increase the effectiveness of values education and practices, activities and educational programs can be organized to increase cooperation between education administrators, teachers and families.

Keywords: Academic success, Value, values education, education administrator

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanın, diğer insanlarla barışık ve sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirebilmesi için toplumla bütünleşmeye, toplum içinde yaşamaya ihtiyacı vardır. Bu durum, insanın sosyal yaşayış, kültürel durum ve ahlaki kural gibi toplum üyelerinin geneli tarafından kabul görmüş ilkelere uyması ile mümkündür (Aladağ, 2009). Toplumsal kültürün oluşması; fertlerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması ile gerçekleştirilebilir (Avcı, 2011). Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda resmi bir yapı içerisinde temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile devam eder (Alavı ve Rahımipoor, 2010). Eğitimleri süresince; öğrencilere, sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması ve ortak amaçların belirlenmesi zor, hatta imkânsız hale gelecektir (Aydın, 2012). Bu durum, değerler eğitiminin okullarda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkartmaktadır. Bu ise; ancak değerler eğitimi ile ilgili kavram ve konuların eğitimler tarafından özümsemesi ile sağlanabilir. Bu çalışmada okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini tespit etmektir.

İnsanların sosyal yaşamları değer yargıları üzerine kuruludur. Değer yargılarına göre düşünüp onlara göre hareket ederler. Bu bağlamda insanların değer yargılarının gelişimi aile içerisinde başlamaktadır (Dılmaç, 2002). Temeli ailede atılan değer yargılarının gelişimi ve yükselmesi okullarda oluşmaktadır (Çankırılı, 2015). “Bu şekilde düşünüldüğünde okulların bireylerin değer inançlarının oluşmasında önemi daha fazladır” (Ulusoy ve Dılmaç, 2015). Sosyal hayatımızı oluşturan ve düzenleyen, toplumsal huzuru ve mutluluğu sağlayan, bazı tehditlerin önüne geçmesine yardımcı olan değerlerin bireylere kazandırılmasında en önemli faktör eğitimidir.

Değerler eğitimi, eğitimin vazgeçilmez temel taşlarından biridir. Bireylere sunulan değerler eğitiminin uzun bir planlama gerektirdiği bilinmekte olup bu eğitimin bireylere aktarılma esnasında değerlerin gerçek yaşamla ilişkisini belirleyerek ortaya koymak gerekir (Çağlayan, 2013). Değerler dil, ırk, cinsiyet ve ülke sınırlarının ve tanımlamaların ötesinde bütün bilimlerin beslendiği kaynaktır. Okul yöneticileri, okullardaki değerler eğitiminin yürütülmesi sürecinde en önemli görevi üstlenmektedir. Değerler eğitiminde öğretmenler için ilk aşama, bireylerin değerlerini benimseyip yaşamalarına olanak sağlamak, kendi tutumlarının ve davranışlarının açık ve doğru bir biçimde gelişmesine rehberlik etmektir (Dılmaç, 2002). Okul yöneticileri, okul ya da sınıf içerisinde benimsedikleri eğitim felsefeleri doğrultusunda sergiledikleri davranışlar ile öğrencilere rol model olarak, onlara iyi kötü, doğru yanlış gibi kavramları öğretirken, öğrencilerin içinde bulunduğu toplumla barışık bir şekilde yaşamasını ve sosyalleşmesini sağlayarak öğrencileri içinde bulunulan toplum yaşamına hazırlamaktadır. Bu nedenle değer eğitimi sürecinde okul yöneticileri önemli bir role sahiptir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Bu çerçevede okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, öğrencilerin daha verimli olmasına, eğitim ve öğretimin başarılı bir şekilde ilerlemesine yardımcı olacaktır. Dolayısıyla değerler eğitimi, çocukların akademik ve sosyal açıdan gelişimlerini desteklemektedir. Bu araştırma amacı okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki maddeler ile okul yöneticilerinin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yönetici görüşleri;

1. Değerler eğitimi hakkındaki görüşlerinizi paylaşabilir misiniz?
2. Okulunuzda değerler eğitimine ilişkin yapılan uygulamaları örneklerle açıklayabilir misiniz?

3. Okullarda değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okuldaki davranışları üzerindeki etkilerini örneklerle açıklayabilir misiniz?

4. Değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma tekniklerinin öne çıkan özellikleri doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırma okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlandığı için durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan ve durumları çok yönlü, sistemli ve derinlemesine inceleyen görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277).

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının nedeni araştırmanın amacına uygun olarak, görüşülen araştırmacıların tecrübelerinden faydalanarak onun iç dünyasını ortaya çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277). Araştırmada kullanılan görüşme soruları araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taraması yapılarak hazırlanmıştır. Oluşturulan görüşme soruları 3 alan uzmanı tarafından incelenerek kapsam geçerliliği gözden geçirilmiştir. Görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Ayrıca veri toplama aracının uygulanmasına ilişkin etik kurul izinleri alınmıştır.

2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Diyarbakır ili merkez Yenişehir ilçesine bağlı ilköğretim kurumlarında çalışan 20 okul yöneticisinden oluşmaktadır. “*Araştırmada nitel araştırma yöntemine uygun amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır*” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 108).

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

<i>Değişken</i>	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	4	20,0
	Erkek	16	80,0
Medeni Durum	Evli	9	45,0
	Bekâr	11	55,0
Yaş	20-29 yaş	5	25,0
	30-39 yaş	9	45,0
	40 -49 yaş	6	30,0
Branş	Sınıf Öğretmeni	6	30,0
	Branş Öğretmeni	14	70,0

	1-9	6	30,0
Kıdem	10-19	10	50,0
	21 ve üstü	4	20,0

2.4. Verilerin Analizi

Okul yöneticileri görüşme formlarına düşüncelerini yazılı olarak iletmişlerdir. Daha sonra bu formlar araştırmacı tarafından, olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu formlar üzerinden gerekli kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen bu verilerin analizinde ise betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma verilerinin sunumunda katılımcılara verilen kodlardan yararlanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir. Bu araştırmada kodların ve kategorilerin elde edildiği okul yöneticileri görüşlerinden bire bir alıntı yapılarak ‘geçerlilik’ sağlanmıştır. Veri seti okunarak anlamlı birimler bulunmuş, kodlamalar yapılmış ve geçici temalar oluşturulmuştur. Kodlama işlemi yapılırken ilgili literatür göz önünde bulundurulmuştur. Betimsel içerik analizi 3 aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada araştırma sorularında yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırma sorularına göre veriler dört ana tema altında düzenlenmesine karar verilmiştir. İkinci aşamada, bir önceki aşamada belirlenen ana temalara göre veriler okunup sınıflandırılmıştır. Üçüncü aşamada tema ve alt temalara göre veriler tanımlanmış ve gerekli alıntılarla ortaya çıkan bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Belirlenen kodlar daha sonra bu temalara göre düzenlenmiştir. Bu aşamadan sonra veriler tekrar bu tema ve kodlara göre düzenlenmiş ve kesinleştirilmiştir. Veri analizinin son aşamasında ise elde edilen bulgular açıklanmış, yorumlar ve sonuçlar sunulmuştur.

3. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular araştırmanın dört ana temasına göre aşağıda verilmektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

1. Değerler eğitimi hakkındaki bilgilerinizi paylaşabilir misiniz? alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 2’de verilmiştir.

Tema 1: Değerler eğitimi hakkındaki bilgiler

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin değerler eğitimi hakkındaki bilgilere ilişkin kodların frekans dağılımı

Kodlar	f
1. Hayata hazırlar	5
2. Kişisel gelişimlerine katkı sağlaması	8
3. Akademik başarı sağlar	10
4. Karakterini şekillendirir	9
5. Tutum ve davranışları şekillendirir	8
6. İnsani duyguları ön plana çıkarır	11
7. Aile, çevre ve toplum ilişkilerini güçlendirir	15
8. Hoşgörüyü kazandırır	12
9. Duyarlılık kazandırır	13
10 Ahlaki duyarlılığını artırır	9

(OY: Okul Yöneticisi)

Okul yöneticileri “Değerler eğitimi hakkındaki bilgilerinizi paylaşabilir misiniz? sorusu yöneltmiştir. Elde edilen bulgular kodlanarak Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticileri benzer ifadeler noktasında birleştikleri görülmüştür. Katılımcılara göre değerler eğitimi, eğitimin niteliğini ve verimliliğini artırmaktadır. Buna ilave olarak katılımcılar özellikle değerler eğitiminin akademik başarıya hizmet edeceğini, öğrencilerde eğitim donanımının daha kalıcı ve verimli olacağını belirtmişlerdir. “Değerler eğitimi hakkındaki bilgilerinizi paylaşabilir misiniz?” sorusuna verilen örnek yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Değerler eğitimi hakkındaki bilgilerinizi paylaşabilir misiniz? Sorusuna ilişkin yöneticilerin ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

Sadece akademik olarak değil belirlenen değerler etrafında bu eğitimin verilmesini onların hayata hazırlanması ve kişisel gelişimlerine katkı sağlaması açısından önemsiyorum. (OY1).

Bana göre değerler eğitimi, toplumu oluşturan bireylerin karakterlerinin insani değerler bağlamında şekillendirilmesidir. (OY3).

Değerler, insanların tutum ve davranışlarını etkiler; tutum ve davranışları belirleme, biçimlendirme ve yönlendirmede önemli rol oynarlar. (OY8).

İnsana değer kazandıran, İnsanı insan yapan, sosyal hayatta insanlar arasındaki ilişkileri derin ve samimi hale getiren, insanların iletişimde güven tesis eden, toplumları köklü ilişkilerle güçlendiren, kurumlar arasındaki iletişim kanallarının sağlam işleyişini sağlayarak devletlerin ömrünü uzatan adalet, yardımseverlik, dürüstlük, hakperestlik, cömertlik, fedakârlık, diğerkâmlık, gibi insani duyguların ön plana çıkarılması için yapılan çalışmalar bütünüdür. (OY12).

Bireylerin toplum içerisinde ortak yaşam alanları oluşturmaları ve beraber yaşayabilme gerekliliklerinin yerine getirilebilmesi için sadece yazılı kuralların yeterli olmadığı bilinmektedir. Bu ihtiyaçların giderilmesine en büyük katkı, özelden genele bireyin kendisinden başlayarak içerisinde yaşadığı aile, çevre, toplum, ülke ve hatta dünyada ortak kabul edilen değerler eğitimine duyulan ihtiyacı önemli kılmaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için değerler eğitimine her zaman ihtiyaç duyulmuş ve duyulmaya da devam edilecektir. (OY13).

Değerler eğitimi çocuklara insanlıkla ilgili temel değerlerin öğretildiği karakter eğitimidir. Değerler eğitimi hakkıyla uygulandığında çocuklara evrensel değerlerin kazandırılmasını sağlar. Hoş görü ve yardımlaşma gibi ilkeler aracılığıyla çocuklara değerlerin benimsetilmesini sağlar. (OY14).

Değerler eğitimi çok küçük yaşlardan itibaren verilmesi gereken bir eğitimidir. Değerler eğitimi öğrencilere temel insani değerlerin kazandırılması, değerlere karşı duyarlılık oluşturulması ve değerlerin davranışa dönüştürülmesini sağlamaya yönelik verilmesi amaçlanan bir eğitimidir. (OY18).

Değerler eğitimi bana göre kendi kültürümüzü, inancımızı öğrenip yaşayıp davranışlarımıza yansıtmaaktır. Davranışa dönen her değeri sosyal çevre içinde model olarak insana yansıtmaaktır. Değerler eğitiminin amacı bütün insanlığın ortaklaşa sahip olduğu evrensel değerlere vurgu yaparak iyi karaktere sahip ahlaki değerleri gelişmiş sorumluluk duygusu içinde hareket eden vatandaşlar yetiştirmektir. (OY20).

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde yöneticiler genel olarak değerler eğitiminin öğrenciler üzerinde gerek akademik anlamda gerekse ahlaki anlamda olumlu katkılarının olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Kılıç Şahin (2010), İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin değerlerin kazandırılmasına ilişkin görüşleri isimli araştırmasında katılımcı öğretmenlerin, değerleri toplum tarafından kabul edilen, davranışlara ve hayata yön veren, iyi vatandaş yetiştirmede önemli görülen unsurlar olarak tanımladığı sonucuna ulaştığı görülmektedir. Yine benzer bir çalışma da Aydın (2014) okullarda uygulanan değerler eğitimi öğrencilerin değerlere bağlı bir kişilik geliştirmesini sağladığını ifade etmiştir. Rokeach'a (1973) göre değerler eğitimi hakkında davranışların yönlendirilmesi ile ilgilidirler, süreklilik gösterirler, istenilen durum ve toplumsal anlayışı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Peker Ünal ve Şen (2019), yaptıkları çalışmaları sonucunda öğretmen adaylarından değer kazandırmaya yönelik görüşlerinin olumlu olduğu görüşüne ulaşmışlardır. Öte yandan Peker Ünal ve Şen (2019), araştırma sonucuna göre öğretmenlerin değerler eğitiminin en önemli akademik başarıyı etkilediği görüşüne sahip olmaları çalışmaların benzer yönünü oluşturmaktadır.

Tüm bu bağlamda yaşanan yüzyılda teknolojik gelişmeler ile birlikte değerlerin giderek kaybolduğu ve diğer taraftan toplum için son derece önem arz eden değerler eğitimi görmezden gelinmemelidir. Değerler eğitimi konusunda okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, ailelerin, toplumun da işin içinde olarak öğrencilere, çocuklara değerler eğitimi nasıl verileceği değerlerin nasıl yaşama dâhil edileceği düşünülmelidir. Genel olarak bakıldığında özellikle değerler eğitimi fırsat eşitliği sağladığı, öğrencilerin okul çatısı altında verilen eğitimlerin kalitesini artırdığı söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2. *Okulunuzda değerler eğitimine ilişkin yapılan uygulamaları örneklerle açıklayabilir misiniz?* alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 3'te verilmiştir.

Tema 2: Okulunuzda değerler eğitimine ilişkin yapılan uygulamaları örnekler

Tablo 3. Okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin yapılan uygulamalara ait kodların frekans dağılımı

Kodlar	f
1. Kitap okuma	9
2. Film izleme	15
3. Çevre temizliği	13
4. Broşör ve sunumların hazırlanması	9
5. Okul panosunun süslenmesi	11
6. Ders içi etkinliğin yapılması	4
7. Drama yaptırma	3
8. Hikâye anlatma	10
9. Değerler ağacı hazırlanması	13

Görüşmeye katılan okul yöneticileri değerler eğitimine ilişkin yapılan uygulama örnekleri bulgularına bakıldığında; film izleme, çevre temizliği ve değerler ağacı gibi uygulamaların yapıldığını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcı okul yöneticileri çocuklara kazandırmak istedikleri değerleri verirken eğitim sürecinde *uygulamalara* ilişkin görüşlerine bakıldığında okul yöneticileri farklı uygulamalar sürdürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Yöneltilen soruya ilişkin kendi ifadelerinden bir kaçış aşağıdaki gibidir.

Kitap okuma ve film izleme etkinlikleri (OY1).

Sene başı öğretmenler kurulu toplantısında alınan kararlar her ay için bir değer belirlenip o ay boyunca belirlenen değerle ilgili çalışmalar yapılır. Örneğin değerimiz yardımlaşma olsun bu konuyla ilgili resim yaptırılıp en güzel resim ay sonunda törenle ödüllendirilebilir. Örneğin sorumluluk değeriyle ilgili çevreye karşı sorumluluk kapsamında herkes eline bir çöp poşeti alıp okul ve çevresi temizlenebilir. Örneğin hayvanlara karşı sevgi saygı konusu işlenip sokak hayvanlarına mama ve ya kalan yemekler verilebilir. (OY4).

Rehberlik öğretmenin öğrencilere uyguladığı sunumlardır. Örneğin Değerlerimiz ile ilgili hazırlanan broşür veya sunumların okul panosunda sergilenmesi dur. Ancak bunu öğrenci içselleştirmesi gerekir. (OY11).

Bu sene görev yaptığım okulda değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir kurumsal çalışmaya rastlamadığımı söyleyebilirim. Bununla beraber her ders öğretmeni ve idare kadrosunda görev yapan öğretmenlerin bireysel olarak yaptığı çalışmalar elbette vardır. Sonuç olarak değerleri algılama ve önemine inanma insandan insana değişmektedir. (OY15).

Okulumuzda; hoşgörü, empati, nezaket, temizlik, paylaşım, iyilik, sevgi, şefkat, dayanışma, yardımlaşma ve saygı duyma konularında değerler eğitimi uygulamaları yapılmaktadır. (OY17).

Okulumuzda rehberlik saatlerinde değerler eğitimine ilişkin videolar izletilmektedir. İzletilen videolardan sonra öğrencilere sorular sorularak değerler üzerine öğrencilerin yorum yapması istenmektedir. Bunun yanı sıra okulda ara ara değerlere ilişkin panolar hazırlanmaktadır. (OY18).

Okulumuzda değerler eğitimine ilişkin ara ara tarihi yerlerin tanınması amacıyla geziler düzenlenmekte, tarihi şahsiyetlerin tanınmasına ilişkin panolar hazırlanmakta, değerler eğitimi kapsamında öğrencilere özlü sözler ve günün anlam ve önemine ilişkin yazılar hazırlanmaktadır. Ayrıca geçtiğimiz ay öğrencilerle beraber değerler ağacı hazırlanmış ve okulun girişindeki panoda sergilenmiştir. Bu değerler ağacında barış, hoş görü, huzur, sabır, başarı, sevgi, sağlık, yardımlaşma, iyi niyet, dostluk, mutluluk, empati gibi değerler tanıtılmıştır. (OY19).

Değerler eğitimi kapsamında öğrencilerimize empati, sorumluluk, çevre bilinci gibi konularda güzel sözler hazırlanmakta bu sözler A4 kağıtlarına yazdırılıp okul panolarında ve sınıftaki panolarda sergilenmektedir. Bunun yanı sıra okulumuzda değerler eğitimi kulübü mevcuttur. Bu kulüp çerçevesinde değerlere ilişkin özel gün ve haftalar kutlanmaktadır. (OY20).

Katılımcıların genel ifadelerine bakıldığında kitap okuma, film izleme, sunumların hazırlanması ve drama yaptırma gibi değerler eğitimi uygulamaları noktasında birleştikleri görülmüştür. Benzer şekilde Demirhan (2007) araştırmasında, öğretmenler küçük olan öğrencilere vermek istedikleri değerlerle ilgili video izleme, kitap okuma, şarkı söyleme ve rol canlandırma etkinliklerini tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda pano hazırlama, mektup yazma etkinlikleriyle beraber, tartışma ortamı oluşturarak öğrencilerin farkındalıklarını harekete geçirmeye çalıştıklarını ifade etmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre yöntem teknikler her ne kadar birbirinden farklı olsa da muhakkak çalışmanın etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Başlı ve Namlı (2017), sınıf öğretmenleri ile yaptıkları görüşmeler neticesinde, öğretmenlerin değerleri kazandırmada en çok drama, değerlerle ilgili hikâye anlatma ve örnek olaylardan yararlandıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde drama ve örnek olaylardan yararlanma araştırmamızda okul yöneticilerinin kullandıkları uygulama örnekleri arasındadır. Can (2008)'in dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini araştırdığı araştırma sonuçlarında öğretmenlerinin değerler

eğitiminde en çok yaratıcı drama yöntemlerini kullandıkları sonunca ulaşmıştır. Bu durum, söz konusu araştırmamızın sonuçları ile aynı sonuca sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca aynı çalışmada kendi çalışmamızdan farklı olarak öğrencilerin değerleri kazanıp kazanmadıklarını anlamak için velilerle görüşme yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu yöntem kendi çalışmamızda yer almayıp çalışmanın farklı sonuçlarını oluşturmaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Okullarda değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okuldaki davranışları üzerindeki etkilerini örneklerle açıklayabilir misiniz? alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 4'te verilmiştir.

Tema 4: Okullarda değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okuldaki davranışları üzerindeki etkileri

Tablo 4. Okullarda değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin okuldaki davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin kodların frekans dağılımı

Kodlar	f
1. Duyarlı davranır	17
2. İletişimi güçlenir	12
3. Eylemlerin farkında olur	13
4. Sorumluluk bilinci kazandırır	9
5. İnsan haklarına saygılı olur	19
6. Olumlu tavır takınır	14
7. Öz güveni artar	8
8. Sosyal ve duygusal gelişim sağlar	10

Katılımcı yöneticiler birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Görüşme yapılan okul yöneticileri açısından ele alındığında, değerler eğitimi ile öğrencilerin davranışlarına olumlu yönde etki ettiği belirtilmiştir. Genel olarak literatüre bakıldığında eğitim ve öğretim kurumları olan okullarda yöneticilerin öğrencilerin hem bilişsel gelişimi hem de duyuşsal gelişimine katkı sağlamaya çalışılması ile birlikte öğrencilerin okul içinde ve okul dışında yapılan etkinliklerle değerlerin kazandırılması büyük önem taşımaktadır (Çetin, 2018). Eğitimin fertlerde demokratik tutum, alışkanlık ve inançlar geliştirerek iyi ve etkin vatandaş yetiştirme gibi hedefleri de kazandırmayı amaçlamaktadır. Son yıllarda dünyada yaşanan sorunlar ile birlikte ülkemizde de yaşanan toplumun ahlakına uygun olmayan davranışların artış göstermesi, değerlerin yeterince kazandırılmamasının bir sonucu olduğu ifade edilebilir (Erdem, 2011). Bulgulara ilişkin kendi ifadelerinden bir kaç aşağıdaki gibidir.

Bu konuda daha duyarlı davranmaya dikkat ettiklerini söyleyebilirim (OY1)

Örneğin dostluk değeri üzerine yoğunlaşarak (pano, drama, yarışma) arkadaşlar arası iletişimde olumlu bir dil geliştirilmesi hedeflenebilir. Böylece akran zorbalığına uğrayan, dışlanan ezilen kurban rolündeki öğrenciler de fark edilir. (OY5).

Olumsuz davranışları bir daha yapmamaya özen göstermeleri, yaptıkları davranışların yanlış davranış olduğunu öğrenmeleri gibi örnekler verilebilir. (OY7).

Yalan söylemenin yanlış ve sevilmeyen bir davranış türü olduğu bunun yerine insanın davranışlarının karşılığı ile yüzleşmesinin, yaptıklarının sorumluluğunu almasının kendi şahsiyet gelişimi için daha faydalı olduğundan bahsetmenin ve bu konuların süreklilik arz etmesinin öğrenci davranışlarını olumlu etkilediği görülmüştür. (OY8).

Okul ortamında gerçekleştirdiğimiz değerler eğitimine verebileceğim örneklerin başında öğrencilerin birbirlerinin haklarına saygılı duyduklarını görebilmekteyiz. Bunu daha da açacak olursak tam gün ve taşımali eğitim-öğretim veren okulumuzda öğlen arası yemek verilmemektedir. Öğrenci yoğunluğundan kaynaklı yemek dağıtımı öğrenci sıra düzenine göre yapılmaktadır. Bu dağıtım sırasında öğrencilerin sıra düzenine uygun davranarak diğer öğrencilerin sıra hakkına saygı duydukları ve sıralarını beklediklerini görmekteyiz. Değerler eğitiminin buradaki yansımaları örnek olarak gösterebilmekteyiz (OY9).

Özellikle çevre bilinciyle ilgili yapılan etkinliklerin öğrenciler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ve öğrencilerin çevre temizliği konusunda daha hassas davrandığı gözlenmiştir. Geçtiğimiz ay bu konuda öğrencilerle fidan ekme çalışmaları yapılmış ve öğrencilerin bu konuda çok istekli olduğu görülmüştür. Sevgi, saygı, hoş görü, özgürlük ve dürüstlük konusunda yapılan çalışmaların bazı öğrenciler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu öğrencilerin hal ve hareketlerine daha çok dikkat ettiği görülmüştür. (OY10).

Yardımlaşma konusunda etkili olduğunu gördüm. Yardımlaşma konusundaki eğitimden sonra öğrenciler bana gelip maddi durumu kötü olan bir arkadaşları için ne yapabileceklerini ellerinden gelen bir şey olup olmadığını sordular. Bu bile eğitimin işe yaradığını gösterdi. Aynı zamanda okulda kaynaştırma öğrencisi olan bir öğrencimiz vardı. Empati ve iyi niyet konusunda yaptığımız eğitimden sonra öğrencilerin bu öğrenciye karşı olan tavırlarında olumlu anlamda bir değişiklik gözlemledim. (OY19).

Çocukların iletişim becerilerinde gelişme olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra iletişim becerileri konusunda verilen değerler eğitiminin bütün öğrenciler üzerinde olmasa da özellikle bazı öğrenciler üzerinde derslerde kendilerini tanıtırken ve diyalog kurarken, derslere katılırken nelere dikkat etmeleri ve nelerden kaçınmaları gerektiği konusunda etkili olduğu görülmüştür. (OY20).

Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde öğrencilerin okuldaki davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinde benzer ifadeler kullandığı görülmektedir. Öztürk (2017) yaptığı çalışmada, Değerler Eğitimi Programının anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal duygusal gelişimlerine etkisini incelemiş araştırma değerler eğitimi programının çocukların sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar yapılan bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Üner'in (2011), Erkuş'un (2012) ve Yazar'ın (2010) yaptıkları çalışmalarda ahlaki gelişimlerine katkı sağladığı, karakter ve benlik algılarını olumlu bir şekilde desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Dolayısıyla okulların çocuklar üzerinde etkili değerler eğitimi oluşturması için gerek okul içinde gerekse sınıf içerisinde değerler eğitimi sekteye uğratabilecek problemlerin ortadan kaldırılması değer anlayışının geliştirmesinde önemli olduğu ifade edilebilir. Tüm bu bağlamda yaşanan yüzyılda teknolojik gelişmeler ile birlikte değerlerin giderek kaybolduğu ve diğer taraftan toplum için son derece önem arz eden değerler eğitimi görmezden gelinmemelidir. Değerler eğitimi konusunda yöneticilerin öğretmenlerin, ailelerin, toplumun da işin içinde olarak öğrencilere, çocuklara değerler eğitimi nasıl verileceği değerlerin nasıl yaşama dâhil edileceği düşünülmelidir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisine ilişkin görüşlerinizi açıklayabilir misiniz? alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 6'da verilmiştir.

Tema 4: Değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi

Tablo 5. Değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisine ilişkin kodların frekans dağılımı

Kodlar	f
1. Derse karşı olumlu motivasyonu artar	6
2. Huzurlu bir sınıf ortamı oluşur	8
3. Empati ve çevre bilincine gelişir	10
4. Rahat ve hür düşünce ortamının oluşmasını sağlar	12
5. Pozitif atmosfer oluşturur	5
6. Sorumluluk bilinci oluşur	9
7. Başarıda artış sağlar	8
8. Hazırbulunuşluğu artar	11

Katılımcı yöneticiler birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Alanyazında öğrencilerin başarısını geliştirmesine yardımcı olan değerler eğitiminin en önemli destekleyici unsur okul da ki müfredat programlarıdır. Değerlerin kazanılması gerek toplumsal anlamda gerekse akademik anlamda başarı getirmektedir. Bu yüzden okullarda tüm derslerde değerler eğitim kazanımları entegre edilmelidir. Son olarak değerler eğitimi okulun dışında aile ile sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Bulgulara ilişkin kendi ifadelerinden bir kaçışağıdaki gibidir.

Daha motivasyonlu okula devam ettiklerini gözlemliyorum. (OY4).

Bir öğrencinin okul başarısını artırmak istiyorsak öncelikle onun için güvenli bir okul aile arkadaş ortamı oluşturulması gerekir ki zihnini meşgul eden dikkatini dağıtan , odaklanmasının önüne geçen engelleri fark edelim. Örneğin okulda hiçbir arkadaşı olmayan sürekli arkadaşları tarafından dalga geçilen ve ya günah keçisi ilan edilmiş bir öğrencinin derslerine odaklanması zorlaşır. Huzurlu bir sınıf ortamı bu yüzden kıymetlidir. (OY7).

Sevgi saygı hoşgörü adalet yardımseverlik gibi temel değerler eğitimi ders içi ve ders dışında uygulandığında empati ve çevre bilincine gelişir böylelikle akademik başarıya katkısı olacaktır (OY11).

Yukarıda bir kısmından bahsettiğim değerlerin, insanın dünyasında yer etmesi ve oturması ile kendini tanıyan kendi kapasitesini gören insanlarla rekabet, kıyaslama, kıskançlık duygularına girmeden inandıklarına odaklanan insan daha rahat ve hür düşünce ve duygularla çalışmalarını yapacağı için akademik olarak daha başarılı olacaktır. (OY13).

Değerler eğitiminin okulumuz ve çevresinde oluşan pozitif atmosferin öğrenciler üzerinde olumlu katkıları olduğu gözlemlenmektedir. Bu olumlu katkıların öğrenci başarı düzeylerindeki yansımaları da bilinmektedir.(O15).

Uygun ve hakkıyla verilen değerler eğitiminin öğrencilerin bütün davranışlara etkisi olduğu gibi akademik başarısına da etkisi vardır. Değerler eğitimi kapsamında verilen sorumluluk bilinci sayesinde öğrenci sorumluluğunun farkına varabilir ve öğrenci olmanın gereğini yerine getirir. Sorumluluğunu yerine getiren öğrencinin de akademik başarısında yükselme meydana gelmektedir.(O16).

Başarı ve sorumluluk konusunda verdiğimiz eğitimlerin işe yaradığını söyleyebilirim. Dersleri kötü olan birkaç öğrencimde geleceğe karşı umut besleme ve başarı olabileceklerine karşı yapılan birkaç terapiden sonra öğrencilerin derslerinde önemli miktarda artış olduğu gözlemlendi.(OY17).

Değerler eğitiminin öğrencilerin akademik başarısına etki ettiğini düşünmekteyim. Özellikle iletişim becerileri konusunda öğrenciler kendini daha rahat ifade ettiğinden anlamadıkları yerleri sorma konusunda çekingenlik göstermemektedirler. Ayrıca sorumluluk bilinciyle ilgili verilen değerler kapsamında sonra ödevlerini yapmakta diğer günkü derslere hazırlıklı bir şekilde gelmektedirler. Kitap okuma konusunda da değerler eğitimi etkili olmakta buda özellikle Türkçe derslerinin gelişmesini sağlamaktadır.(OY20)

Katılımcıların genel ifadelerine bakıldığında öğrencilerin akademik başarılarına olumlu etkisi noktasında birleşmişlerdir. Schulting (2009), değerler eğitiminin akademik başarıya olan etkisinin incelediği araştırmasında değerler eğitiminin öğrencilerin ders başarısını olumlu şekilde etkilediği ve çocuklarda akademik başarıyı, motivasyonu ve sosyal becerileri arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Yuvacı, Şafak ve Şirin (2013), değerler eğitimi sayesinde çocukların akademik başarı, dil gelişimi, benlik algısı, sosyal gelişim, öğrenmeye istekli olmaları gibi birçok konuda olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Epstein (1995) okuldaki eğitim sürecine değerler eğitiminin entegre olması ile okul atmosferinin iyileşmesine, ailelerin çocuğun eğitimine ilişkin becerilerin artmasına, aileler arasındaki etkileşim ve iletişimin oluşmasına ve öğretmenlerin işlerine katkıda bulunmasına yardımcı olacağını ifade etmektedir. Üner (2011)'in elde ettiği araştırma bulgularında değerler eğitiminin, öğrencilerin sosyal gelişimlerine olumlu etkiler sağladığını saptamışlardır. Bu durum, söz konusu araştırmamızın sonuçları ile aynı sonuca sahip olduğunu göstermektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda eğitim yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamaları yönündeki görüşleri incelenmiştir. Değerler eğitimi hayat boyu devam eden öğrenme, öğretme ve tatbik sürecidir. Değerler eğitimi karakter eğitimidir. Bu eğitim ile amaçlanan sağlam karakterli kuşaklar yetiştirmektir. Değerler eğitiminde okulun etkisi çok büyüktür (Yalçın ve Şengül, 2004). Değerler eğitiminin benimsendiği toplumlarda bireyler kendisi ile barışıktır. Akademik seviyesi yüksektir. Bu durum kendisine ve çevresine olumlu olarak yansımaktadır. Değerler eğitiminin benimsendiği toplumlarda moral ve motivasyon değerleri artmaktadır. Kuşaklar arasında hoşgörü görülmektedir. Yine değerler eğitimi almış, özümsemiş ve fiiliyata geçirmiş bireyler sosyal ilişkiler de daha gelişmiştir. Tüm bu çerçevede okul yöneticileri okullardaki değerler eğitiminin yürütülmesi sürecinde en önemli görevi üstlenmektedir. Değerler eğitiminde öğretmenler için ilk aşama, bireylerin değerlerini benimseyip yaşamalarına olanak sağlamak, kendi tutumlarının ve davranışlarının açık ve doğru bir biçimde gelişmesine rehberlik etmektir. Eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkı sağladığı aynı zamanda öğrencilere sorumluluk ve çevre bilinci kazandırdığı görülmüştür (Dılmaç, 2002). Tüm bu bağlamda eğitim yöneticileri tarafından okullarda verilen değer eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerinde gerek akademik anlamda gerekse ahlaki anlamda olumlu katkılar sağladığını ifade etmişlerdir.

Öneriler

1. Eğitim yöneticileri, öncelikle “değerler eğitiminin” devamlılığının sağlanabilmesinin farkında olmalı, kapsamı ve amacı hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Bunun için öğretim programlarında yer alan ve öğrencilere kazandırılması ön görülen değer/değerler eğitimi anlayışına ilişkin okulda lider konumda olan eğitim yöneticilerinin bilgi sahibi olması için eğitimler düzenlenebilir.

2. Araştırma sonucunda öğrenciler için rol-model olan eğitim yöneticilerinin bu durumu daha bilinçli bir şekilde gerçekleştirmeleri için bilgilendirilmeleri farkındalıkları eğitimler ile artırılmalıdır.

3. Yöneticiler, görev yaptığı okulu (öğretmenleri, öğrencileri, yardımcı personeli gibi) ve okulun bulunduğu çevrenin demografik yapısını iyi tanımalı veya tanımaya yönelik çalışmalar yapmalıdır. Çünkü okulda verilen değerler eğitiminin kalıcı olması için aile ve çevre tarafından desteklenmesi gereklidir. Bu bağlamda daha önce öğretmenler tarafından kullanılan çevre inceleme raporlarının daha etkin olarak yöneticiler tarafından da hazırlanması katkı sağlayabilir.

4. Eğitim yöneticileri okullarda değerler eğitimiyle ilgili yapılacak etkinliklere destek olmalı ve öğretmenleri bu konuda teşvik etmelidir.

5. Okullarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının okul dışı yaşama olan olumlu etkisinin sürdürülmesi ve daha güçlü bir şekilde yürütülmesi için okul-aile işbirliğinin değerler eğitimi bağlamında daha etkin bir şekilde kullanılması önerilebilir. Bu doğrultuda okulda velilere yönelik de değerler eğitimi uygulamaları yapılarak konuyla ilgili bilgilendirme gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Alavı, H. R., & Rahımpoor, T. (2010). Correlation of Manager's Value Systems and Student's Moral Development in High School and Pre University Centers. *Educational Management Administration the Leadership*, 38(4), 423-442.
- Avcı, E. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz yeterliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, M. Z. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2014). Okulda çalışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi. İçinde Değerler Eğitimi Buluşması. Ceceli Eğitim Kurumları, Ankara. <http://www.degeregitalimi.com/makaleler/makaleler.html>. Erişim Tarihi: 21.01.2022.
- Başçı Namlı, Z. (2017). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler eğitiminin incelenmesi: Erzurum örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 343-367.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve besinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Çağlayan, A. (2003). *Ahlâk pusulası ahlâk ve değerler eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Yayınları.
- Çankırlı, A. (2015) *Ailede ve okulda değerler eğitimi*. Zafer yayınları. İstanbul
- Çetin, G. (2018). Değişen değerler ve eğitim, *Millî Eğitim Dergisi*, 161(1), 1-10.
- Demirhan İşcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Epstein, J. L. (1995). School, family and community partnerships: caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76(9), 701-712.
- Erdem, A. R. (2011). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikolojisi Dergisi*. 45: 59-76.
- Öztürk, N. (2017). *İlköğretim düzeyindeki kitaplarda yer alan metinlerin değer öğretim yaklaşımlarına göre incelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rokeach, M.A. (1973). *Nature of human values*. New York: The Free Press.

- Schulting, A.B (2009). *The kindergarten home visit project: a kindergarten transition intervention study department of psychology and neurosciences*. Duke University Dissertation Submitted In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Doctor Of Philosophy In The Department Of Psychology And Neurosciences In The Graduate School Of Duke University.
- Ulusoy, K. Dilmaç, B.(2015) *Değerler eğitimi*. Pegem akademi. Ankara.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Üner, E. (2011). *Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Yalçın, S. K. & Şengül M. (2004). Dede Korkut Hikâyelerinin çocuk eğitimi açısından öne sürdüğü değerler ve ortaya çıkarmak istediği tip üzerine bir değerlendirme, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 209-223.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yuvacı, Z., Şafak, M. ve Şirin, N. (2013). Okul öncesi çocuklarına değerler eğitimi verirken davranış geliştirme merkezli öğrenme yöntemi uygulayan öğretmenlerin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 122-135.

Okul Yöneticilerin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışları Önleme Yöntemleri

Undesired Student Behaviors Faced By School Managers And Methods To Prevent These Behaviors

Yazar(lar)

Zeki KAYA

İl Milli Eğitim Müdürlüğü Diyarbakır/TÜRKİYE
zeki_kaya021@hotmail.com

Sakine BALKAN

Nasrettin Hoca Anaokulu Kayapınar/Diyarbakır/TÜRKİYE
sakinebalkan21@gmail.com

Sezai KAHRAMAN

Selahaddini Eyyubi İlkokulu Bağlar/Diyarbakır/TÜRKİYE
sezaikahraman21@gmail.com

Ufuk TANTEKİN

Kervanpınar İlkokulu Sur//Diyarbakır/TÜRKİYE
ufuktantekin@gmail.com

Yayın Bilgisi

Çalışma Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 01 Nisan 2022

Kabul Tarihi: 14 Mayıs 2022

Cilt-Sayı: 3(4)

Atf

Kaya, Z., Balkan, S., Kahraman, S. ve TanteKin, U. (2022). Okul Yöneticilerin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışları Önleme Yöntemleri, *Cihanşümul Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4),s.43-52.

Öz

Bu araştırmanın amacı okul yöneticilerin okul ortamında karşılaştığı istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğu, bu davranışları önleme yöntemleri ve istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada kendilerini ne derecede yeterli hissettiklerini belirlemektir. Araştırmada olgu bilim deseni yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği ile kamu okullarında görev yapan 30 okul yöneticisinden elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili sınırları içerisinde kamu okullarında görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Elde edilen bu verilerin analizinde ise betimsel analizi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin sunumunda katılımcılara verilen kodlardan yararlanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir.

Çalışma sonucunda okul yöneticileri okul ortamında en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları arasında; sınıf kurallarına uymama, küfürlü konuşma, yüksek sesle konuşma, okul malzemelerine zarar verme, çekingenlik ve derse karşı ilgisizlik gibi istenmeyen davranışlar görülmüştür. İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşan öğretmenlerin çözüm önerileri ise; ceza ve ödül verme, uyarma, görmemezlikten gelme, öğrencileri daha samimi davranma, öğrencileri etkinliklerle kaynaştırma, rehberlik servisine yönlendirme, sorumluluk verme, oyun oynatma şeklinde olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerin yarısına yakını istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkabilmek için kendi becerilerinin çok yeterli olmadığına inanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çözüm önerileri, okul, yönetici, istenmeyen davranış

Abstract

The purpose of this research is to determine what the school administrators encounter in the school environment, what are the undesirable student behaviors, the methods of preventing these behaviors and to what extent they feel competent in dealing with the undesirable student behaviors. Phenomenological design method was used in the study. In this study, in which the qualitative research method was used, the data were obtained from 30 school administrators working in public schools with the semi-structured and non-directive interview technique. The study group of the research consists of school administrators working in public schools within the borders of Diyarbakır province in the 2021-2022 academic year. In the analysis of these data, descriptive and content analysis were used. In the presentation of the research data, the codes given to the participants were used and the comments were supported by quoting directly from some opinions.

As a result of the study, school administrators are among the most common undesirable student behaviors they encounter in the school environment; Undesirable behaviors such as not obeying the classroom rules, speaking abusive, speaking loudly, damaging school materials, shyness and indifference towards the lesson were observed. The solution suggestions of the teachers who encounter undesirable student behaviors are; punishment and reward, warning, ignoring, treating students more sincerely, integrating students with activities, directing them to the guidance service, giving responsibility, playing games. Nearly half of the school administrators believe that their own skills are not sufficient to deal with undesirable student behaviors.

Keywords: Administrator, school, undesirable behavior, solution suggestions.

1. GİRİŞ

Eğitim insanın varoluşundan başlayan ve yaşam boyu sürekli devam eden bir süreçtir. Bu süreç içerisinde bireyler kendi potansiyel yapılarını kullanmalarını sağlayacak kaliteli eğitim almaları, toplumun temel yapısının oluşumu açısından önem arz etmektedir. Zira kaliteli bir eğitim belirli bir süreç doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Eğitim bir süreç olarak göz önünde bulundurulduğunda öğrenciler gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak birbirlerinden etkilenmektedir (Cafoğlu, 1997: 594). Öğrencilerin doğrudan veya dolaylı olarak edindikleri istedik davranışların yanında istenmedik davranışlar da edinebilmektedirler (Akpınar ve Özdaş, 2012). İstenmeyen öğrenci davranışları okulda eğitsel çabaları engelleyen tüm davranışlar olarak adlandırılabilir. Bu istenmeyen öğrenci davranışları öğretmene sınıf yönetiminde sıkıntılar yaşatabilmekte ve diğer öğrencileri de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. (Başar, 2001, s.149). İstenmeyen öğrenci davranışları, öğrencilerin öğrenmelerini olumsuz etkileyen kasıtlı veya farkında olmadan göstermiş oldukları davranışların bütünüdür (Celep, 2004, s.256).

Okul yöneticileri, öğrencileri istenen hedeflere ulaştırmaya çalışırken aile, çevre, okul ve öğrencinin kişiliğinden kaynaklı birçok engelle karşılaşabilmektedirler (Ryan, Halsey ve Matthews, 2003). Bu engeller öğrencinin istenen davranışları kazanmasını engelleyerek öğrencide istenmeyen davranışların oluşmasına sebep olabilir. Okul yöneticilerinin istenen davranışa karşı takındığı durum kadar istenmeyen davranışa karşı gösterdiği başa çıkma yöntemi de oldukça önemlidir (Giallo ve Little, 2003). Okul, toplumun temelini inşa eden son derece önemli bir kurum olması hasebiyle insan ilişkileri konusunda güçlü kişiler tarafından yönetilmelidir Eğitim ve öğretimin sağlıklı bir şekilde istenilen hedeflere ulaşması için okul yöneticilerin istenmeyen davranışlara karşı gösterdiği başa çıkma yöntemleri oldukça önemlidir (Elban, 2009). Okuldan veya diğer etmenlerden kaynaklı olumsuzluklar öğrencinin istenen davranışları kazanmasını olumsuz etkileyerek öğrencide istenmeyen davranışların oluşmasına sebep olmaktadır (Kapucuoğlu Tolunay, 2008).

Okul yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı başarılı bir şekilde uyguladıkları baş etme yöntemleri ile okul içerisinde öğretmen ve öğrencinin performansını artırmaktadır (Aydoğan ve Helvacı, 2011: 46). Bu çerçevede okul yöneticilerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemlerinin belirlenmesi ile okul içinde öğretmenlerin daha verimli olmasına, eğitim ve öğretimin başarılı bir şekilde ilerlemesine katkı sunacaktır (Keleş, 2010). Bu yönüyle çalışma, eğitimin birer parçası olan öğrenci ve öğretmen öğelerini doğrudan ilgilendirdiği düşünülmektedir. Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde, istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri ile ilgili çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Sipahioğlu, 2018). Bu doğrultuda okul yöneticilerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışları önleme yöntemleri tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada alanyazına katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda da yapılan araştırmada şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

Okul yöneticilerine göre;

1. Öğretmenlerin okul içinde en sık karşılaştığı istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?
2. Okul yöneticilerine göre okul ortamında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kullandığı yöntemler nelerdir?

4. İstenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada okul yöneticilerin yeterliliklerine yönelik algıları nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma okul yöneticilerin okul ortamında karşılaştığı istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğu, bu davranışları önleme yöntemleri ve istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada kendilerini ne derecede yeterli hissettiklerini belirlemektir. Nitel araştırma tekniklerinin öne çıkan özellikleri doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırma okul yöneticilerin karşılaştığı istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik baş etme yöntemlerini belirleme ile ilgili görüşlerini ortaya konulması amaçlandığı için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan ve durumları çok yönlü, sistemli ve derinlemesine inceleyen görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277).

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının nedeni araştırmanın amacına uygun olarak, görüşülen araştırmacıların tecrübelerinden faydalanarak onun iç dünyasını ortaya çıkarmaktır (Patton, 2002). Araştırmada kullanılan görüşme soruları araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taraması yapılarak hazırlanmış ve 3 alan uzmanı tarafından kapsam geçerliliği gözden geçirilmiş sorulardan oluşturulmuştur. Katılımcılar görüşme formlarına ilgili sorulara cevaplarını yazılı olarak bildirmişlerdir. Görüşmeler ortalama 25-30 dakika sürmüştür.

2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Diyarbakır ili merkez Kayapınar ilçesine bağlı ortaokullarda çalışan 30 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	Değerler	N	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	26	86,6
	Kadın	4	13,4
Eğitim düzeyiniz	Lisans	21	69,3
	Yüksek Lisans	7	23,1
	Doktora	2	6,6
Mesleki Kıdeminiz	1 ve 5 yıl arası	4	14,4
	6 ve 10 yıl arası	5	17,3
	11-15 yıl arası	12	39,6
	16 yıl ve üstü	9	28,7

2.4. Verilerin Analizi

Okul yöneticileri görüşme formlarına düşüncelerini yazılı olarak aktarmışlardır. Daha sonra bu formlar araştırmacı tarafından, olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu formlar üzerinden gerekli kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen bu verilerin analizinde ise

betimsel analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma verilerinin sunumunda katılımcılara verilen kodlardan yararlanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir. Bu çalışmada kodların ve kategorilerin elde edildiği okul yöneticileri görüşlerinden bire bir alıntı yapılarak ‘geçerlilik’ sağlanmıştır. Veri seti okunarak anlamlı birimler bulunmuş, kodlamalar yapılmış ve geçici temalar oluşturulmuştur. Kodlama işlemi yapılırken ilgili literatür göz önünde bulundurulmuştur. Betimsel analizi ise 3 aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada araştırma sorularından yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırma sorularına göre veriler dört ana tema altında (okulda en sık karşılaşılan olumsuz öğrenci davranışları, bu davranışların nedenleri, bu davranışları önleme için yapılan çalışmalar ve okul yöneticileri yeterlilikleri) olarak düzenlenmesine karar verilmiştir. İkinci aşamada, bir önceki aşamada belirlenen ana temalara göre veriler okunup sınıflandırılmıştır. Üçüncü aşamada tema ve alt temalara göre veriler tanımlanmış ve gerekli alıntılarla ortaya çıkan bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Belirlenen kodlar daha sonra bu temalara göre düzenlenmiştir. Bu aşamadan sonra veriler tekrar bu tema ve kodlara göre düzenlenmiş ve kesinleştirilmiştir. Veri analizinin son aşamasında ise elde edilen bulgular açıklanmış, yorumlar ve sonuçlar sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Bu bölümde alt amaçlara göre araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Okul yöneticilerin okul içinde en sık karşılaştığı istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tema 1: Okul içinde en sık karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları

Tablo 2. Okul Yöneticilerin en sık karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin kodların frekans dağılımı

	f
1. Küfür etme	8
2. Fiziksel şiddete başvurma	9
3. Şikâyet etme	8
4. Devamsızlık	6
5. Lakap takma	8
6. Okul eşyalarına zarar verme	11
7. Dersin akışını bozma	9
8. Okul bahçesinde cep telefonu ile oynama	3
9. Ders esnasında bir şey yeme içme	7
10. Sınıfta bağırarak konuşma	6
11. El şakaları yapma	9

(Y:Erkek Yönetici)

Not: Her öğretmen birden fazla olumsuz öğrenci davranışı tanımladıysa listede hepsine yer verilmiştir.

Görüşme yapılan okul yöneticilerin tamamı okul içinde en sık karşılaştığı istenmeyen öğrenci davranışlarının başında “okul eşyalarına zarar verme” şeklinde belirtmişlerdir. Katılımcılara göre istenmeyen davranışlar, eğitimin niteliğini ve verimliliğini düşürmektedir. Buna ilave olarak yapılan bir araştırmada özellikle istenmeyen öğrenci davranışlarının giderilmesi ile eğitimde fırsat eşitliğine hizmet edeceğini, öğrencilerde eğitim donanımının daha kalıcı ve verimli olacağını belirtmişlerdir (Şentürk, 2010). “Okul içinde en sık karşılaştığınız istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?” Sorusuna ilişkin yöneticilerin ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

Öğrenciler etkinliklere karşı ilgisizlik, izinsiz konuşma, arkadaşını şikâyet etme, derste başka şeylerle uğraşma gibi davranışlar sergilerler (EY1).

Okul içerisinde akranlarıyla uyumsuz çalışması, öğrenci velilerinin ilgisizliği (BY3).

Velilerin çocuklara karşı ilgisizliği ve bu ilgisizlik sonucunda öğrencilerin dikkat çekme adına tüm istenmeyen davranışları sergilemesi (BY8).

Argo sözcükler telaffuz etmeleri, yüksek sesle konuşmaları, öğretmenlerine ve öğrenci arkadaşlarına saygısızlık yapmaları (EY18).

Sınıfta sürekli yeme içme ve enerjilerini daha çok fiziksel şiddet ile harcanaya çalışmaları (EY25).

Öğrenciler özellikle dışarıdan edindiği küfür alışkanlıklarını okul ortamına da taşımaktadırlar bunun yanı sıra okuldan kaçma, okul eşyalarına zarar verme gibi en sık istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaşmaktayız(EY29).

Yukarıda verilen cevaplar değerlendirildiğinde okul içinde en sık karşılaştığımız istenmeyen öğrenci davranışları sorusunda okul yöneticileri benzer ifadeler kullandıkları görülmüştür. Dolayısıyla özellikle istenmeyen öğrenci davranışlarının eğitimde fırsat eşitliğine sekteye uğrattığını öğrencilerin okul çatısı altında verilen eğitimlerin kalitesinin düşürüldüğü söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Okul yöneticilerin okul ortamında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri nelerdir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 3’te verilmiştir.

Tema 2: Okul yöneticilerin okul ortamında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları
Tablo 3. Okul yöneticilerin istenmeyen davranışlarının nedenlerine ilişkin kodların frekansları

	f
1 İletişiminin zayıf olması	5
2. Velinin çocuğuna karşı ilgisizliği	22
3. Okul ve Sınıfların fiziki yetersizliği	13
4. Ekonomik sebepler	5
5. Değerler eğitiminin yetersizliği	7
6. Sorumluluk verme biçimi	4
7. Öğrencinin zihinsel ve kişisel özellikleri	3
8. Eksik okul yönetimi	8
9. Rehberlik servisinin etkin olmaması	6

Görüşmeye katılan okul yöneticilerin okul ortamında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri açısından değerlendirildiğinde, tamamına yakını ebeveynlerin

çocuklarına karşı ilgisiz olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılara göre okul ortamında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları eğitim sürecini olumsuz yönde etkiler. Okul içerisinde koşulların uygun olmaması ve istenilmeyen öğrenci davranışların sergilenmesi gibi olumsuzluklar da öğrencileri doğrudan olumsuz etkilemektedir. Yöneltilen soruya ilişkin kendi ifadelerinden bir kaç aşağıdaki gibidir.

Öğrenciler sosyalleşme süreçlerinin olumsuz olması yine öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren arkadaş ortamına girip oryantasyon sürecini tamamlamadığı zaman olumsuz bir şekilde atlatarak ileriye dönük başarılı adımlar atmasını ve buda istenmeyen davranışlara neden olur (EY1).

Öğrencilerin sürekli şiddet eğiliminde olmaları, öğrenci velilerinin ilgisizliği (EY4).

Sınıfların aşırı kalabalık olması (EY11).

Olumsuz çevresel faktörler ve ailenin çocuklarına karşı ilgisinin zayıf olması (BY15).

Okullarda adabı muaşeret konularının zayıf kalması neden olarak gösterilebilir çünkü hem öğretmenin, hem öğrencinin dikkat etmesi gereken bazı toplumsal kaideler vardır bunlara dikkat edilmediğinde ister istemez istenmeyen davranışlar oluşmaktadır öğrenci davranışın doğrusunu bilmediğinden gelişigüzel davranış sergilemektedir (EY19).

Öğretmen öğrenci iletişiminin zayıf olması (EY14).

Okul idarecilerin istenmeyen öğrenci davranışlara karşı ciddi bir tavır sergilememeleri (EY25).

En önemli nedenlerin başında okullarda rehberlik servisinin etkin çalışmaması (EY26).

Katılımcıların genel ifadelerine bakıldığında öğrencilerde istenmeyen davranışların nedenleri noktasında birleşmişlerdir. Başka bir ifadeyle çalışma bulguları birbirlerini destekler niteliktedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Okul yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi için okul ortamında yapılan çalışmalar?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 4’te verilmiştir.

Tema 3: *Okul yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kullandığı yöntemler*

Tablo 4. Okul yöneticilerin istenmeyen davranışları ile baş etmeye ilişkin kodların frekans dağılımı

	f
1. Öğrenci ile iletişim halinde olma	17
2. Rehberlik servisine yönlendirme	12
3. Öğrencinin değerli olduğunu hissettirme	13
4. Ceza verme	9
5. Aile ile iletişim halinde olma	19
6. Sosyal etkinlikler yapma	14
7. Başarılı öğrencileri olumlu dönüt bildirme	18
8. Okulu sevdiiren etkinlikler yaptırma	11
9. Önemli kişilere seminer verdirme	8
10. Öğrencilere nasihat etme	10

Katılımcı yöneticiler birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenler açısından ele alındığında, istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi ile öğrencilerin akademik başarılarına olumlu etki ettiği çalışmalarda belirtilmiştir. Bulgulara ilişkin kendi ifadelerinden bir kaçış aşağıdaki gibidir.

Sorunu anlamak, görmezden gelmek, uyarmak, sorumluluk vermek, öğrenciyle konuşmak, okul yönetimi, aile ve rehber uzman ile ilişki kurmak vb. çözümlere gidilebilir (EY2)

Öğrenciler ile iş birliği içinde olmak, sorumluluk kazandırmak olabilir (EY5).

Öğretmen, veli ve öğrencilerle iş birliği halinde olmaya çalışıyoruz. Öğrencilere onların değerli olduğunu hissettirmeye gayret gösteriyoruz (EY7).

Aile ile görüşme olabilir, rehberlik servisi ile bir görüşme ayarlanabilir veya son olarak fiziksel ceza verilebilir (BY8).

Rehber öğretmen öncülüğünde tüm paydaşlarla birlikte görüşmeler (EY9).

Eğitim aile de başlar sözünü hepimiz bilmekteyiz. Aile eğitiminden sonra ilk akademik eğitim görme yeridir. Bundan dolayı aile ile sıkı bir iletişim halinde olurum (BY10).

Davranışı görmezden gelme, doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme, okul yönetimi ile görüşme, aile ile görüşme, rehberlik servisi ile görüşme, fiziksel ceza verme en çok kullandığım yöntemlerdir. (EY26).

Öğrencinin davranışın pekişmemesi için görmezden gelmeyi kullanıyorum bazen. Ciddi problemlerde sözlü uyarılar, birebir görüşmeleri yaparız. Cezayı da nadir kullandığımız olur (EY27).

Öğrenci ile sürekli iletişim halinde olurum (EY28).

Değerler eğitimi ile alakalı çalışmalar yaparım (EY30).

Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde başa çıkma yöntemleri olarak benzer ifadeler kullandığı görülmektedir. Okul yöneticileri öğrencilere hafifçe dokunmak, öğrencilere fiziksel şiddet uygulamak, öğrencilerin yerini değiştirmek, öğrencilerin dersi dinleyip dinlememesi ile ilgilenmeyip herhangi bir tepkide bulunmamak, rehberlik servisine yönlendirmek ve başarılı öğrencileri olumlu dönüt bildirme gibi noktalarda birleştikleri görülmüştür.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“İstenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada okul yöneticilerin yeterlilik düzeyi nedir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 6’da verilmiştir.

Tema 4: Okul yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada kendini yeterli bulma durumu

Tablo 5. Okul yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada yeterlilik düzeyine ilişkin tema, kod ve frekans dağılımı

	f
1 Yeterli buluyorum	11
2 Yeterli bulmuyorum	10
3 Deneyim kazandıkça yeterli bulacağım	9

Katılımcı okul yöneticileri görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada kendini yeterli bulma durumları sorusuna yönelik genellikle yeterli buluyorum şeklinde ifadeler kullandıkları görülmektedir. Bulgulara ilişkin kendi ifadelerinden bir kaçı aşağıdaki gibidir.

Genel olarak yeterli buluyorum. Doğru üslup ve yöntemle istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmada başarı sağlanabilir (EY4)

Evet yeterli buluyorum. Öğrencileri dikkate alarak ve dinleyerek doğru bir üslupla birçok sorunun çözüldüğünü gördüm (EY7).

Pek yeterli bulduğumu düşünmüyorum çünkü gerek maddi gerekse manevi imkansızlıklardan dolayı (BY14).

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak okul yöneticileri, okul içinde istenmeyen davranışlardan en sık olarak arkadaşlarını küfür etme, okul eşyalarına zarar vermek ve ders dışı şeylerle uğraşmak davranışları ile karşılaşmakta ve bu davranışlara karşı ise sözlü uyarı ve rehberlik servisine yönlendirme yöntemini kullanmaktadırlar. Okul yöneticilerin istenmeyen davranışlara karşı sözlü uyarının yanında dersten sonra öğrenci ile idare odasında konuşma, kuralları hatırlatma ceza verme gibi yöntemleri sıklıkla kullanmaları, okul yönetimi açısından geleneksel anlayışı tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Çünkü geleneksel sınıf yönetimi yaklaşımında ödül ve ceza vardır ve sınıf içi kurallar oldukça katı ve tek yönlüdür. Okul kurallarının belirleyicisi ve uygulayıcısı okul yöneticileridir. Yanı sıra okul yöneticilerin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları; arkadaşlarını şikâyet etmek, cep telefonunu okul getirmek, derste bir şeyler yiyip içmek ve bağırarak konuşmak şeklinde sıralanabilir. Öğrencilerin şikâyet etme davranışlarının okullarda çok sık rastlanan bir davranış olduğu farklı araştırmalarla ortaya konulmuştur (Özer, Gelen ve Kahramanoğlu, 2010; Karadağ ve Öney, 2006; Çankaya, 2011). Bulgulara göre çalışma alan yazında yer alan birçok çalışmanın sonuçlarına ile paralel ilerlediği görülmektedir. İncelenen çalışmalarda, istenmeyen birçok öğrenci davranışlarının olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda yaptığımız çalışmaya benzer nitelikte olduğu görülmektedir.

Aydın (2004) tarafından yapılan çalışmada istenmeyen davranışlar derse yönelik ilgisizlik, konuşma/gürültü, okula yönelik disiplin sorunları, arkadaşları ile ilgili sorunlar başlıkları altında gruplamıştır. Bu istenmeyen öğrenci davranışları öğrencilerin derste arkadaşlarının motivasyonlarını, iletişim sürecini olumsuz etkilediği gibi öğrencilerin dikkatlerini dağıtıp, ders akışını bozarak, öğretim sürecin hedefine ulaşmasını önemli derecede sekteye uğrattığını ifade edebiliriz. Farklı bir çalışmada da istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri arasında öğrenciler kadar öğretmenlere de zarar vermektedir. Başar (2014) tarafından yapılan bir çalışmada istenmeyen öğrenci davranışlarının öğretmenlere ilk etapta önemsiz gibi gelse de daha sonraki süreçte iş stresini artırdığı sonucuna varmıştır. Özer (2009) tarafından yapılan araştırmada “öğretmenlerin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları arasında” “sınıfta bağırarak konuşmak, izin almadan konuşmak, kavga etmek, arkadaşının üzerine yürümek ve küfürlü konuşma”nın yer aldığını tespit edildiği görülmüştür. Korkmaz, Korkmaz ve Özkaya (2009) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre, öğrencilerin istenmeyen davranışların nedenleri; “aile içi problemler, televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarında sergilenen şiddet olaylarının etkisi, ailelerin çocukların eğitimine olan ilgisizliği olarak” belirlenmiştir. “Yazar tarafından yapılan bu araştırmada da, istenmeyen öğrenci davranışlarının” nedenleri; “ailelerin ilgisiz olması, yanlış yönlendirmeler, anne ve babanın ayrı olması, aile içi sorunlara medya organlarındaki olumsuz davranış örnekleri, mafya özentisi TV filmleri, internet, cep telefonu, alkol ve uyuşturucu kullanımı olarak” belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, ulaşılan sonuçlar çalışmamız ile paralellik arz etmektedir.

Gerek çalışmamız gerekse benzer çalışmalarda okul yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışları ile mücadele yöntemlerinde çözüm arayıcı metodu daha çok ön plana çıkmaktadır. Çözüm arayıcı “yaklaşımda öğrencileri derse motive etmeye çalışma ve öğrenciye değer yükleyerek istenmeyen öğrenci davranışlarını gidermeye” çalışmaktadır. Bu bağlamda Korkmaz, Korkmaz ve Özkaya'nın (2009) çalışmasına göre öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışları ile mücadele etmek için daha çok samimi bir hava oluşturmak istenmeyen davranışların nedenlerini bilerek hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Özmen'in (2017) yılında yaptığı çalışmasında yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışları ile mücadele etmede çoğunlukla öğrenciyi sözel olarak uyarma, öğrenci ile birebir konuşma, sınıf kurallarını hatırlatma gibi daha çok kalıcı yöntemler ile kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.

Öneriler

Çalışma sonuçlarına göre şu önerilere yer verilebilir:

- İstenmeyen öğrenci davranışlarını çözüme öğrenciyi ilgilendiren her kesimin (Veli, eğitimciler vb) işbirliğine gidilebilir
- Okullarda öğrenci velilerine yönelik eğitim seminerleri düzenlemeli ve sebep olan olumsuz faktörler konularında bilinçlendirilmesi sağlanabilir.
- İstenmeyen davranışlarla ilgili daha kapsamlı nicel veya nitel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2012). An analysis of high school students' misbehaviors and the punishments given (The case of Diyarbakır province). *International Journal of Arts and Commerce*, 1(2), 37-47.
- Aydın, B. (2004). Disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda öğretmenlerin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39(39), 326-337.
- Başar, H. (2014). Sınıf yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cafoğlu, Z. (1997). Eğitim ve demokratik kimlik. *Yeni Türkiye, Demokrasi Özel Sayısı*, 17, 594-598.
- Elban, L. (2009). *İlköğretimdeki öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve çözüm bulma durumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Giallo, R. ve Little, E. (2003). Classroom Behaviour Problems: The Relationship Between Preparedness, Classroom Experiences, and Self-Efficacy in Graduate and Student Teachers. *Australian Journal of Educational the Developmental Psychology*, 3, 21-34.
- Kapucuoğlu Tolunay, A. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Keleş, Z. (2010). *İlköğretim okulları birinci kademe sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etme yöntemleri*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, N. H., Korkmaz, F., ve Özkaya, G. (2009). İlköğretim okullarındaki beden eğitimi öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(1).119-128.
- Özer, B., Gelen, İ. ve Kahramanoğlu, R. (2010). İlköğretim 2. Devre Öğrencilerinin Şikâyet Etme Davranışlarının Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 425 -457.
- Özer, G. (2009). *Öğretmen Adaylarının Sınıf İçerisinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Stratejilere İlişkin Görüşler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.

- Özmen Z. K. (2017). Öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışlarında kullandıkları başa çıkma yöntemleri. *EurasianJournal of Researches in SocialandEconomics Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*.8(4),55-71
- Ryan, A.L.,Halsey, H.N., ve Matthews, W.J. (2003). Using Functional Assessment to Promote Desirable Student Behavior in Schools. *Teaching Exceptional Children*,35(5), 8-15.
- Sipahioğlu, E. (2018). *İlköğretim 1. kademesinde sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışları ve çözüm önerileri (Narlidere Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler, İstanbul.
- Şentürk, E. (2010). *İlköğretim okullarında sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Kamu Okullarında Okuyan Suriyeli Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Uyumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Teacher's Opinions On Socio-Cultural Adaptation Of Syrian Students Reading In Public Schools

Yazar(lar)

Diyar ÖZTÜRK

Ali İhsan Arslan Görme Engelliler Ortaokulu Yenişehir/Diyarbakır/TÜRKİYE
Diyarozturk2121@gmail.com

Yoldaş DAŞKIN

Yüksek Ortaokulu Yenişehir/Diyarbakır/TÜRKİYE
Daskinyoldas@hotmail.com

Caner OTO

Yemişalan Ortaokulu Bağlar/Diyarbakır/TÜRKİYE
coto3d@gmail.com

Hasan ZİREK

Halıören İlkokulu Çınar/Diyarbakır/TÜRKİYE
Hasanzirek@gmail.com

Yayın Bilgisi

Çalışma Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 29 Mayıs 2022

Kabul Tarihi: 22 Haziran 2022

Cilt-Sayı: 3(4)

Atf

Öztürk, D., Daşkın, Y., Oto, C. ve Zirek, H. (2022). Kamu Okullarında Okuyan Suriyeli Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Uyumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri, *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), s.53-69.

Öz

Bu araştırmanın amacı, kamu okullarında okuyan Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada veriler kamu okullarında görev yapan 20 öğretmenden görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili Bağlar ilçe sınırları içinde kamu okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin sunumunda katılımcılara verilen kodlar kullanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntı yapılarak yorumlarla desteklenmiştir.

Araştırma sonucunda öğretmenler; Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyum sağlayamamalarının başlıca nedenlerinin, dil engeli, kültürel farklılık, öğretmen tutumları, akademik hazırbulunuşluk, akran ilişkileri gibi faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarında dil engeli problemi özellikle ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Suriyeli öğrencilerin ana dilinde eğitim alması, sosyal kültürel ve sportif faaliyetlere katılmaları sosyo-kültürel uyumu artırırken dil farklılıkları, kültürel çatışma, ekonomik yetersizlik, akran zorbalığı ve öğretmen yetersizliği gibi faktörlerin uyumu zorlaştırdığı sonuca ulaşılmıştır. Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yönelik çözüm önerilerinde ise, ana dilde eğitim almaları, sosyal kültürel ve sportif faaliyetlerle desteklenmeleri, aile ile işbirliği yapılmasının olumlu yönde etkili olacağı ve bu sayede okula daha iyi adapte olabileceklerini ifade ettikleri etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Uyum, Öğretmen, Sığınmacı, Suriyeli öğrenci.

Abstract

The purpose of this research is to determine the views of teachers on the socio-cultural adaptation of Syrian students studying in public schools. In this study, in which the qualitative research method was used, the data were obtained from 20 teachers working in public schools by interview technique. The study group of the research consists of teachers working in public schools within the borders of Bağlar district of Diyarbakır province in the 2021-2022 academic year. In the presentation of the research data, the codes given to the participants were used and some opinions were supported with comments by quoting directly.

As a result of the research, teachers; They stated that the main reasons for Syrian students' inability to adapt socio-culturally are factors such as language barrier, cultural difference, teacher attitudes, academic readiness, and peer relations. The language barrier problem especially comes to the fore in the socio-cultural adaptation of Syrian students. In addition, it has been concluded that while Syrian students receive education in their mother tongue and participate in social, cultural and sports activities increase socio-cultural adaptation, factors such as language differences, cultural conflict, economic inadequacy, peer bullying and teacher inadequacy make adaptation difficult. In their suggestions for Syrian students to adapt to school, the teachers stated that they should receive education in their mother tongue, be supported by social, cultural and sports activities, and cooperate with the family would be positively effective, and thus they would be able to adapt to the school better.

Keywords: Education, Integration, Teacher, Refugee, Syrian student.

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlar; ekonomik problemler, savaş, yaşam koşulları ve ülkedeki siyasi yapıda meydana gelen değişimler gibi sebeplerle göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu bağlamda göç, ortaya çıkış nedenlerine göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. İş göçü, beyin göçü, eğitim göçü gibi sınıflandırmalar bunlardan bazılarıdır. Bir diğer sınıflandırma göçün mekânsal niteliğine göre yapılır. Buna göre ülke içinde bir yerden bir yere yapılan iç göçler ya da bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan dış göçler söz konusudur (Özer, 2004). Göç, psikososyal kaynak açısından değerlendirildiğinde ise herhangi bir zorlayıcı sebep olmadan yapılan gönüllü göçler ya da zorlayıcı sebeplerle yapılan zorunlu göçler olarak ayrılmıştır (Bircan ve Sunata, 2015).

Sebebi ne olursa olsun insanlık tarihi boyunca göçler çeşitli ülkeleri birçok yönüyle etkilemiştir (Seydi, 2014). Türkiye’yi de birçok yönüyle etkileyen en önemli göç hareketi, Suriye'deki rejime karşı gelen kişilerin 2011 yılındaki ayaklanmaları ile başlayan savaşla tetiklenmiştir. Milyonlarca insan güvenlik endişesi ile başka ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Bu ülkelerin başında Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR)’nin verilerine göre 3,6 milyon sığınmacı ve mülteciyle Türkiye gelmektedir (UNHCR, 2022). Sığınmacılar, sığınılan ülkeler için belirli alanlarda sorumluluk haline gelmektedir. Sığınma hareketiyle birlikte sığınmacıların güvenlik, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, bu ihtiyaçlar karşılanırken bir yandan da yerleşik halkın refah ve düzeninin olumsuz yönde etkilenmemesi gibi sorumluluklar sığınılan ülkeye aittir (Seydi, 2014). Bu bağlamda, Türkiye’nin ‘Açık Kapı Politikası’ izlediği ve Suriyeli mültecileri Geçici Koruma Statüsünde ağırlamakta olduğu bilinmektedir. Sözü geçen “Açık Kapı Politikası” kendi ülkesinde yaşanan iç savaş ve buna bağlı olarak gelişen kaos ortamından kaçan Suriyelileri yalnızca ülkeye kabul etmek değil; sağlık, güvenlik, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılama gayretini de ifade etmektedir (Saygın ve Hasta, 2018). Bu doğrultuda Türkiye, birçok kurum ve kuruluşları ile geçici koruma statüsündeki bireylerin birçok ihtiyacına karşı çözüm üretmek için yoğun bir gayret göstermektedir. Özellikle 18 yaş altında bulunan sığınmacıların oranlarının yüksek olması, mültecilerin eğitim ihtiyaçlarının da ciddiyetle gündeme alınmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, savaştan kaçan sığınmacı çocuklara sunulan hizmetler içerisinde akademik, sosyal uyum, kültürel gibi boyutlarıyla birlikte eğitim hizmetleri de önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde söz konusu problemlerin çözümüne yönelik gayret edilmesine rağmen halen birçok problemin bulunması konunun farklı yönleriyle araştırılmasının gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır (Özer, 2004). Sonuçları itibarıyla mevcut araştırmanın, Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını sağlama konusunda sorumluluk sahibi olan öğretmenlere ve paydaşlara yol göstereceği söylenebilir. Ayrıca bu konuda az sayıda çalışma yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, yapılan araştırmanın alandaki boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Göç yoluyla gelen öğrencilerin yaşamış oldukları uyum sorunları, bu sorunların çözülmesine yönelik alan görüşlerin belirlenmesi ve alan yazınına katkı sağlamak bu araştırmanın yapılmasında temel amaçtır. Dolayısıyla bu çalışmanın temel amacı, kamu okullarında okuyan Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
2. Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumunda yaşadığı sıkıntılar ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
3. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yönelik yapılan uygulamalar ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

4. Akademik etkenlerin Suriyeli öğrencilerin sosyal kültürel uyumuna etkileri ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

5. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yönelik çözüm önerileriniz ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Suriye'den Türkiye'ye Yapılan Göçler ve İstatistik Veriler

Tarihsel süreç içerisinde insanların; yaşadıkları bölgedeki yer altı ve yer üstü kaynakların kıtlığı, salgın hastalıklar, çatışmalar gibi nedenlerden dolayı buldukları yerlerden göç ettikleri bilinmektedir. Literatüre “Arap baharı” olarak geçen ve Mart 2011’de Suriye’de başlayan olaylar sonucu Suriye’de meydana gelen iç savaş büyük bir insani trajediye dönüşmüş, başta Türkiye’ye olmak üzere kitlesel göç dalgasını beraberinde getirmiştir (Elma ve Şahin, 2015). Türkiye’nin Suriye’den yapılan göçten en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmesinin nedeni olarak jeopolitik konumu ve Suriye ile en uzun kara sınırına sahip olması söylenebilir. Suriyelilerin hem iç savaş ortamından uzaklaşmak hem de Avrupa ülkelerine geçme için de Türkiye’yi tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Türkiye karşı karşıya kalmış olduğu bu göç dalgasında ilk etapta izlemiş olduğu açık kapı politikası gereği Suriyelileri kabul etmiş ve barınma merkezlerine yerleştirmiş, daha sonra ülkede istediği yerlere yerleşmelerine izin vermiştir (Tunca ve Karadağ, 2018). Türkiye; milyonlarca insanın savaş, ölüm korkusu ve güvenlik gibi nedenlerden dolayı göç ettiği ve etmekte olduğu ülkelerin başında gelmektedir (Sağır, 2018). Göç etmiş ve etmekte olan insanların ekseriyetini Suriyeli sığınmacıların oluşturduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılara dair istatistik verilere baktığımızda 18 Mayıs 2022 tarihinde Göç İdaresi Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü’nden yapılan açıklamada Suriyeli sayısı 3 milyon 711 bin 683 kişi olarak açıklanmıştır. (BMMYK, 2022)

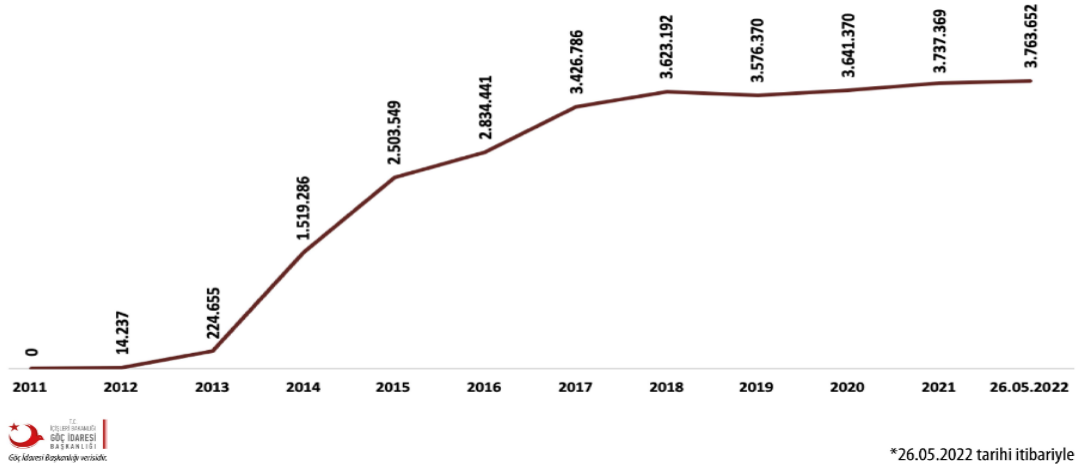
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURIYELİLER

Şekil 1. Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında kalan Suriyeliler (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022)

Göç İdaresi Başkanlığı verilerine bakıldığında ise Şekil 1’de görüldüğü üzere 23 Aralık 2021 tarihi itibarıyla 5 ilde 7 geçici barınma merkezinde 58.846 Suriyeli sığınmacı; geçici barınma merkezleri dışında 3.579.258; toplamda ise 3.638.104 Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır.

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLER

Şekil 2. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022)

Şekil 2’de yer alan bilgilere göre Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısının her geçen yıl artış eğiliminde olduğu söylenebilir. Tablo 1’de ise yaş ve cinsiyet dağılımı görülmekte olup; Suriyeli sığınmacıların çoğunun 0-34 yaş grupları arasında yer aldığı ifade edilebilir. (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022)

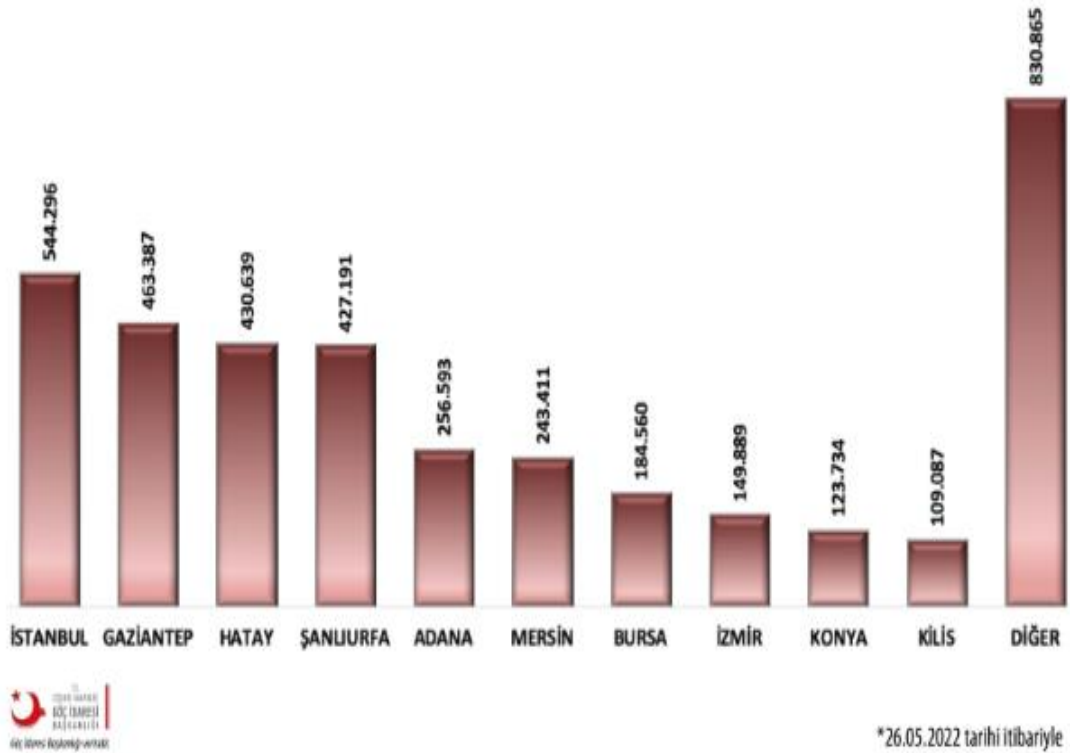
Tablo 1. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımı (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022)

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.963.264	1.674.840	3.638.104
0-4	261.977	256.724	518.701
5-9	275.374	256.495	531.869
10-14	214.107	187.399	401.506
15-18	152.419	123.977	276.396
19-24	293.031	218.397	511.428
25-29	206.977	146.714	353.691
30-34	160.443	117.236	277.679
35-39	119.512	97.102	216.614
40-44	84.997	75.874	160.871
45-49	59.597	56.963	116.560
50-54	47.846	45.674	93.520
55-59	32.913	33.447	66.360
60-64	22.654	23.679	46.333
65-69	14.678	15.347	30.025
70-74	8.203	8.812	17.015
75-79	4.561	5.617	10.178
80-84	2.075	2.851	4.926
85-89	1.301	1.670	2.971
90+	599	862	1.461

26 Mayıs 2022 tarihli Mülteciler Derneği’nin verilerine göre ise Türkiye’de 3 milyon 639 bin 572 Suriyeli sığınmacı bulunmakta; bu kişilerin 1 milyon 728 bin 540’ını (%47,4) 0-18 yaş arası çocuklar, %70,8’ini kadın ve çocuklar, %21,6’sını 15- 24 yaş aralığındaki genç nüfus oluşturmakta; bununla birlikte Suriyeli sığınmacıların %1,6’sı kamplarda, %98,4’ünün şehirlerde ikamet ettiği görülmektedir (Mülteciler Derneği, 2022).

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

Şekil 3. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022)

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Suriyeli sığınmacıların en fazla bulunduğu ilk 10 ile Şekil 3'te yer verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların en fazla bulunduğu iller arasında Türkiye'nin sınır kentlerinin olması ve buralardaki sığınmacı sayıları göze çarpmaktadır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'nin 81 iline dağılmış oldukları söylenebilir. Tablo 2'de yer alan bilgilere göre 26 Mayıs 2022 tarihi itibarıyla en fazla Suriyeli sığınmacı 544.916 kişi ile İstanbul'da, en az Suriyeli sığınmacı ise 71 kişi ile Artvin'de bulunmakta; kayıtlı sığınmacı nüfusunun il nüfusu oranına bakıldığında ise Suriyeli sığınmacıların en yoğun olduğu ilin %42,91 ile Kilis, en düşük yoğunlukta buldukları ilin ise %0,02 ile Artvin olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022)

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELERİNİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

İL SIRA	İLLER	KAYITLI SURIYELİ SAYISI	İL NÜFUSU	İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISI	KAYITLI SURIYELİ SAYISININ İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISINA ORANI	İL SIRA	İLLER	KAYITLI SURIYELİ SAYISI	İL NÜFUSU	İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISI	KAYITLI SURIYELİ SAYISININ İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISINA ORANI
1	ADANA	256.591	2.261.373	1.119.966	10,18%	42	KARABURUN	96.177	1.171.298	1.387.476	7,09%
2	ADANAN	21.286	632.148	651.434	3,33%	43	KARABÜK	1.763	249.287	251.052	0,70%
3	AFYONKARAHİSAR	11.921	744.179	756.170	1,56%	44	KARAMAN	426	238.606	239.044	0,18%
4	AĞRI	1.299	124.044	125.334	0,23%	45	KIRIK	129	281.077	281.294	0,17%
5	AKSARAY	4.258	429.069	433.327	0,98%	46	KASTAMONU	2.681	175.582	178.273	0,72%
6	AMASYA	1.455	135.331	136.786	0,49%	47	KAYSERİ	83.435	1.434.357	1.517.802	5,51%
7	ANKARA	503.433	5.747.125	1.847.738	1,72%	48	KIRSEKİLE	1.969	175.968	177.937	0,71%
8	ANTALYA	4.348	2.615.832	2.624.080	0,16%	49	KIRSEKİLE	1.089	366.843	367.932	0,29%
9	ARDAHAN	124	54.332	55.056	0,13%	50	KIRSEKİLE	2.080	242.944	245.024	0,85%
10	ARVİN	71	169.543	169.814	0,04%	51	KİLE	339.387	345.826	254.913	42,79%
11	AYDIN	8.462	1.114.031	1.143.513	0,74%	52	KOCNELİ	14.443	2.031.441	2.086.066	2,71%
12	BALIKESİR	5.654	1.254.030	1.235.686	0,40%	53	KONYA	123.734	2.277.817	2.486.751	1,15%
13	BARTIN	571	201.711	202.262	0,28%	54	KÜTAYYINA	2.014	179.646	181.020	0,27%
14	BATMAN	16.035	429.519	442.134	2,50%	55	MALATYA	12.331	409.082	441.023	1,44%
15	BAYBURT	171	81.042	81.213	0,20%	56	MANİLA	14.211	1.406.426	1.470.857	0,97%
16	BİLECE	686	128.834	129.890	0,29%	57	MARŞIN	91.872	882.717	954.429	8,67%
17	BİNGÖL	1.179	289.112	294.201	0,41%	58	MERİNE	243.411	1.891.145	2.134.156	11,40%
18	BİTÜS	1.137	352.277	353.414	0,32%	59	MÜŞLA	11.775	1.021.141	1.082.834	1,10%
19	BOLU	4.499	329.054	324.110	1,39%	60	MÜS	1.713	405.218	408.941	0,42%
20	BURDUR	5.175	279.716	282.891	0,24%	61	NEŞEHİR	13.867	108.003	121.830	4,13%
21	BURSA	184.940	1.517.836	1.132.878	0,54%	62	NİNE	7.110	364.735	379.871	1,89%
22	ÇANAKKALE	5.898	107.276	102.374	0,59%	63	ORDU	1.149	763.872	762.241	0,15%
23	ÇANIRI	830	196.515	197.125	0,42%	64	OSMANİYE	42.667	313.012	395.619	7,20%
24	ÇORUM	3.512	329.282	329.814	0,67%	65	RİZE	1.324	343.682	346.386	0,38%
25	DENİZLİ	14.988	1.851.056	1.845.149	1,32%	66	SAMSUN	15.880	1.096.876	1.076.676	1,47%
26	DİYARBAKIR	24.113	1.790.173	1.815.884	1,34%	67	SARAYIN	18.248	1.121.178	1.361.122	0,74%
27	DÜZCE	1.484	403.076	402.442	0,42%	68	SİRT	4.747	111.080	116.727	1,41%
28	ERZİNE	1.801	412.115	412.206	0,20%	69	SİNCOP	464	218.406	218.872	0,21%
29	ELAZIĞ	11.130	388.088	401.118	2,29%	70	SIVAS	3.048	439.121	439.749	0,37%
30	ERZURAN	176	137.351	137.429	0,12%	71	ŞANLIURFA	427.131	2.143.839	2.570.111	16,62%
31	ERZURAN	1.101	756.893	758.076	0,14%	72	SİRKAK	14.964	145.589	161.493	2,60%
32	ESKİŞEHİR	6.477	898.369	898.846	0,72%	73	TEKİRGAZ	12.430	1.113.409	1.126.933	1,12%
33	GAZİANTEP	403.387	2.116.432	2.103.813	17,47%	74	TOKAT	1.118	602.167	603.785	0,20%
34	GİRESUN	464	434.154	434.818	0,19%	75	TRABZON	3.081	818.684	828.385	0,40%
35	GÜMÜŞHANE	150	159.119	159.349	0,17%	76	TUNCELİ	74	81.445	81.719	0,09%
36	HAKKARİ	5.001	279.218	281.111	1,80%	77	UŞAK	3.291	173.183	174.473	0,87%
37	HATAY	439.039	1.676.732	1.101.301	16,49%	78	VAN	2.176	1.141.835	1.143.185	0,19%
38	İDİLE	82	203.139	203.341	0,04%	79	YALDIRAK	3.869	201.001	204.870	1,13%
39	İSPARTA	8.253	445.074	451.511	1,82%	80	YIGIRAT	5.543	418.586	424.045	1,31%
40	İTANBUL	544.291	15.840.300	16.381.109	3,32%	81	ZONGULDAK	721	589.684	591.405	0,12%
41	İZMİR	149.889	4.415.780	4.176.478	3,29%						

*26.05.2022 tarihi itibarıyla

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma kamu okullarında okuyan Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik yapılan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma tekniklerinin öne çıkan özellikleri doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan görüşme soruları araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taraması yapılarak hazırlanmıştır. Oluşturulan görüşme soruları 3 alan uzmanı tarafından incelenerek kapsam geçerliliği gözden geçirilmiştir. Kişisel Bilgi Formu Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerini görüşme formlarında belirtmeleri istenmiştir. Bu amaçla öğretmenlerden cinsiyet, medeni durum, yaş, branş ve kıdeme yönelik bilgiler istenmiştir. Çalışmanın yürütülebilmesi için okul yönetimine çalışma hakkında bilgi verilmiş ve okul yönetiminden çalışmanın yürütülebilmesi için izin istenmiştir. Okulda görüşme yapmak için okul müdürüyle iletişime geçilmiş, öğretmenlerden uygun bir güne randevu alınmıştır. Görüşme yapılmadan önce katılımcılara gerekli açıklamalar yapılmış ve gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilecek

çalışma için katılımcılardan görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Görüşmeler için 01.05.2022 15.05.2022 tarihleri arasında okulda görüşme yapmaya uygun ortam tercih edilmiştir. Araştırma süresince katılımcıların soruları rahat bir şekilde cevaplayabilmeleri için araştırmanın başlangıcında amaçtan derinlemesine bahsedilmiştir. Öğretmen görüşmeleri 10-15 dakika sürmüştür. Araştırma kapsamında 20 öğretmene yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde “Görüşme Formları” kullanılmıştır.

2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır ili merkez Bağlar ilçesine bağlı okullarda görev yapan 20 öğretmen oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgiler

<i>Değişken</i>	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	11	55,0
	Erkek	9	45,0
Medeni Durum	Evli	8	40,0
	Bekâr	12	60,0
Yaş	20-29 yaş	9	25,0
	30-39 yaş	7	35,0
	40 -49 yaş	4	20,0
Branş	Sınıf Öğretmeni	6	30,0
	Branş Öğretmeni	14	70,0
Kıdem	1-9	7	35,0
	10-19	9	45,0
	21 ve üstü	4	20,0

Geçerlilik, Güvenirlilik ve Etik

Bu çalışmada güvenilirliğin ve geçerliliği sağlanmasında; inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık yollarına başvurulmuştur. Bu bağlamda; çalışmada inandırıcılığı sağlamak için veri toplama araçlarını oluşturma, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve raporlanması aşamalarında uzman desteği alınmıştır. Bununla birlikte çalışmanın inandırıcılığını sağlamak için veri çeşitlenmesine gidilerek öğretmenlerden veriler toplanmıştır. Aktarılabirlik ilkesi göz önünde bulundurularak çalışmada doğrudan alıntılama ve bunların yorumlanmasıyla sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Tutarlılığın sağlanabilmesi için ise veri toplama ve analiz aşamalarında alan yazında dikkate alınmış, uzman görüşlerinden faydalanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Öğretmenler görüşme formlarına düşüncelerini yazılı olarak iletmişlerdir. Daha sonra bu formlar çalışmacı tarafından, olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu formlar üzerinden gerekli kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen bu verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırma verilerinin sunumunda katılımcılara verilen kodlardan yararlanılmış ve bazı görüşlerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir. Bu çalışmada kodların ve kategorilerin elde edildiği öğretmenlerin görüşlerinden bire bir alıntı yapılarak ‘geçerlilik’ sağlanmıştır. Veri seti okunarak anlamlı birimler bulunmuş, kodlamalar yapılmış ve geçici temalar oluşturulmuştur. Kodlama işlemi yapılırken ilgili literatür göz önünde bulundurulmuştur. Veri analizinin son aşamasında ise elde edilen bulgular açıklanmış, yorumlar ve sonuçlar sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmada yer alan alt problemlere göre çalışmada elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

1- *Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?* alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplara Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumuna ilişkin tema, kod ve frekans dağılımı

Temalar	Alt Temalar	Görüşler	Öğretmen	f
Sosyo-kültürel Uyum davranışları	Olumlu görüşler	Olumlu bir iklim oluşturmuşlar.	Ö1, Ö3,	2
		Sosyo-kültürel uyumu büyük oranda sağlamışlar.	Ö8, Ö12, Ö13,	3
		Farklı kültürel ve sosyal unsurlara sahip olmuşlar.	Ö5, Ö1, Ö20	3
		Kabul edici bir iklimin oluşturmuşlar.	Ö11, Ö15, Ö19,	3
		Kurallara itinalı davranıyorlar	Ö8, Ö12	2
	Olumsuz görüşler	Uyum problemlerinin olması	Ö5	1
		Dil problemleri bulunmaktadır.	Ö9, Ö6, Ö9	3
		Yaşayış farklılıklardan kaynaklanan uyumsuzluk	Ö7	1
	Alakasız cevap	Benzer yönleri oluşturmak.	Ö14	1
		Kişisel destek almaları.	Ö17	1

Katılımcı öğretmenlere “*Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular kodlanarak Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde, çalışmaya katılan öğretmenlerin benzer ifadeler noktasında birleştikleri görülmüştür. Katılımcılar, öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarında etkili birçok unsurun olduğunu ifade etmişlerdir. “*Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?*” sorusuna ilişkin katılımcıların ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

Öğrencilerin ailelerinin ortalama 8-10 yıl önce ülkemize geldikleri ve çocuklarının burada büyüdüğü düşünülürken öğrencilerin okula ve çevreye olan sosyo-kültürel uyumu sanıldığı kadar kötü değildir. Okulda olumlu bir iklim oluşturulmalıdır. (Ö1).

Suriyeli öğrencilerin yaşadığı problemlerin başında “Dil” sorunu gelmektedir. Geldikleri ülkenin sosyo-kültürel yapısı ve yaşantısı ile ciddi problemler yaşadılar. Bölgemize gelenlerin çoğunun burada akrabaları olması bile onların toplumda ayrıştırılmalarını engelleyemedi. Bu yüzden çocuklar en başından okula soğuk baktılar ve birçoğu devletten gelecek yardımlar kesilmesin diye mecburen okula gönderiliyorlar. (Ö3).

Sosyo- kültürel olarak uyum sağlamak zorlanmadıklarını düşünüyorum. (Ö5).

Sosyo kültürel olarak uyum problemleri yaşıyorlardı özellikle dil ve toplum kurallarına uyma konusunda problemler yaşıyorlardı. (Ö6).

Bir çocuğun kültürel, sosyal ya da kişisel destek gibi koruyucu unsurlara sahip olma düzeyinin okula uyum sağlama düzeyini etkileyici bir rol oynadığını ifade etmek gerekir. (Ö8).

Dil konusunda başlarda sorun yaşasalarda sonradan alışmışlardır. Ancak aile içerisinde Türkçe dilinin konuşulmadığı öğrencilerde dil problemi devam etmektedir. Bu da kendilerini ifade edememelerine ve uyum sağlayamamalarına neden olmaktadır. (Ö9).

Uyum konusunda sorunlar yaşıyorlar. Bu da diğer çocuklarla kavga etmelerine, ayrı takılmalarına, kendilerini farklı görüp ayrı tutmalarına neden oluyor. (Ö10).

Dil problemi, ekonomik problemler ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum sorunları ortaya çıkmaktadır. (Ö11).

Savaştan çıkıp gelen çocuklar ile burada doğan Suriyeli çocuklar arasında bile uyum farklılıkları vardır (Ö12).

Devletimiz çocukların uyumu konusunda ciddi uğraş vermektedir. Ve bu konuda devletimizin başarılı olduğunu düşünüyorum (Ö13).

Geldikleri yerin toplumsal özellikleri ile ülkemizin kültürel özelliklerinin birbirinden ciddi anlamda farklı olduğundan toplumumuzla bir bağ kuramadılar. Bir dışlanma hissiyatı oluştuğu için aralarında ufak bir problem bile kavgaya rahatlıkla dönüşebilmektedir. Ayrıca onlara isimleriyle hitap yerine Suriyeli diye bahsedilmektedir. (Ö15).

Farklı kültürle tanışan her çocuk gibi zorluklarla karşılaşılıyorlar (Ö18).

Suriyeli öğrencilerin çoğu yıllardır ülkemizde olduklarından sosyo-kültürel uyumu büyük oranda sağlamış bulunuyorlar. Tabi bu onların uyum konusunda hiçbir sorun yaşamadığı anlamına gelmiyor. Kendileri de her yabancı uyruklu öğrenci gibi belli sorun yaşadıkları halde özellikle erken yaşta ülkemize gelmeleri bu uyumu daha az sorunlu hale getirmiştir (Ö20).

Görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında Suriyeli öğrencilerin sosyal ilişkiler bağının zayıf olması, dil sorunlarının olması, olumlu iklim oluşturulmaması gibi hususların sosyo-kültürel uyumlarını zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Sosyo-kültürel uyumlarını sağlamada okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, ailelerin, toplumun da işin içinde olarak uyum problemlerinin nasıl aşılacağı konusunda düşünülmelidir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2. “Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumunda yaşadığı problemlerin neler olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplara Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumunda yaşadığı problemlere ilişkin tema, kod ve frekans dağılımı

Temalar	Alt Temalar	Görüşler	Öğretmen	f
Uyum durumuna yönelik problemler	Olumlu görüşler	Dil sorununu çözmüşlerdir.	Ö1, Ö, Ö11,	3
		Sosyal yaşama uyum sağlamışlar.	Ö20,	1
	Olumsuz görüşler	Dil sorunu yaşamaktadırlar.	Ö4, Ö5, Ö6, Ö19,	4
		Ekonomik yetersizlik içindeler.	Ö8	1
Alakasız cevap	Hayata bakış farklılıkları.	Ö14	1	

Görüşmeye katılan öğretmenler öğrencilerin sosyo-kültürel uyumunda sosyal yaşam normlarının farklı olması, dil farklılıkları, kültürel çatışma, ekonomik yetersizlik, akran zorbalığı, hayata bakış farklılıkları ve öğretmen yetersizliği gibi konularda problem yaşadıklarını ifade etmektedirler. Yöneltilen soruya ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıdaki gibidir.

Öncelikle öğrencilerde kültürel ve milli değerlerimizin bilincinde olmayan bir ailede yetişmiş olmanın vermiş olduğu bilinçsizlik hâkimdir. Bu sebeple uyum konusunda sıkıntı yaşayabiliyorlar. Suriye ile ülkemizin kültürü ve sosyal yaşam normları farklıdır. Tıpkı konuşulan dilin farklı olması gibi bu sebeplerden ötürü uyum sağlayamamaktadırlar. Ama genel olarak dil problemlerini aştıkları görülmektedir. (Ö1).

Başta; dil sorunu, kültürel uyumsuzluk, çocukların oradaki eğitimlerini devam ettirememeleri, büyük yaşta çocukların 1. sınıfa başlatılmaları, ekonomik yetersizlik, toplum tarafından dışlanmaları vb. (Ö4).

Sosyal uyumlarını engelleyen en önemli faktörün dil olduğunu düşünüyorum. (Ö5).

Özellikle dil ve toplum kurallarına uyma konusunda problemler yaşıyordu. (Ö6).

Suriyeli Sığınmacıların Okula Uyum ve Ekonomik Problemler, okula uyum problemi, eğitim problemi, barınma iş problemleri vardır. (Ö8).

En başta dil öğrenme güçlüğü ile beraberinde iletişim sorunudur. Kendini ifade edemeyen çocuklar içe kapanık veya saldırgan davranışlar gösterebilirler. Akran zorbalığı ile karşılaşabilirler. (Ö9).

Ekonomik, dilsel, ailelerin yaşadığı kültürel uyum, yaşayış farklılıkları, hayata bakış farklılıkları sıralanabilir. (Ö11).

Suriyeli öğrencilerin yaşadığı sıkıntılar veya engeller; dil problemi, ekonomik problemler, okullar arası uygulama farklılıkları ya da sistemin sığınmacılar tarafından yeterince anlaşılabilmesi, öğretmen yetersizliği ve öğretmen tutumları olarak sıralanabilir. (Ö12).

Öğrenciler arasında farklılıklar görünmemektedir. Ekonomik, din, dil, aile yaşantısı bakımından sıkıntılar görünmektedir. Kendini ifade edemeyen bazı çocuklarda şiddet eğilimi görülmektedir. (Ö13).

Arapça konuşan çocuklar kendi aralarında grup oluşturmaktadır. Türkçe konuşan çocuklarla iletişim kurmalarını engellemektedir. Çocuklar arasında gruplaşma kavga ve çatışmalara neden olmaktadır. (Ö15).

Özellikle dil ve toplum kurallarına uyma konusunda problemler yaşıyordu. Onların yaşam şekli, temizliğe önem vermeleri, özellikle kadınlara yaklaşım konusunda ciddi anlamda yaklaşım farklılığı bulunmaktadır. Buna dil, alfabe farklılığı da eklenince iletişim sıkıntısı da olmaktadır. (Ö16).

Savaşın yol açtığı travmaları kırmaları çok zor görünüyor. Konuşma sıkıntısı bir bütün olarak çocukların yaşantısına etki ediyor. Kendini ifade edemeyen öğrenciler şiddet eğilimi göstermektedir. (Ö17).

Sosyo kültürel olarak uyum problemleri yaşıyorlardı özellikle dil ve toplum kurallarına uyma konusunda problemler yaşıyordu. (Ö19).

Katılımcıların genel ifadelerine bakıldığında dil ve toplum kurallarına uyma konusundaki problemlere dikkat çekmişlerdir. Özellikle Suriyeli öğrencilerin kendilerini ifade etme konusunda dil farklılığından dolayı sorun yaşadıklarını ve kendini ifade edemeyen öğrencilerin şiddet eğilimi gösterdiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

3. “Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yönelik yapılan uygulamalar ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplara Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yönelik yapılan uygulamalara ilişkin tema, kod ve frekans dağılımı

Temalar	Alt Temalar	Görüşler	Öğretmen	f
Okula uyum uygulamaları	Olumlu görüşler	Rehberlik hizmetlerinin uyum eğitimi vermelidir.	Ö2, Ö5, Ö8,	4
		Kültür derslerinin verilmelidir.	Ö1,	1
		Farklı kültürel ve sosyal unsurlara sahip olmuşlar.	Ö19, Ö9.	2
	Olumsuz görüşler	Uyum seminerleri yapılmalıdır.	Ö15, Ö20,	2
		Veli işbirliği yapılmalıdır.	Ö8, Ö18.	2
	Alakasız cevap	Tüm eğitimler yetersiz kalmaktadır.	Ö13.	1
		Sosyal vakıfların destek programları.	Ö11.	1

Görüşmeye katılan öğretmenler öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarına ilişkin yapılan uygulama örneklerine bakıldığında; kültür dersleri, rehberlik hizmetlerinin uyum eğitimi, psikolojik destek, dil eğitimi, sosyal vakıfların destek programları ve veli işbirliği etkinlikleri gibi uygulamaların yapıldığını ifade etmişlerdir. Yöneltilen soruya ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıdaki gibidir:

Okul kuralları, toplumsal kurallar ve kültürümüzü öğretmek için özel programlar aracılığıyla Suriyeli öğrencilere yönelik anlatım tekniğine dayalı dersler yapılıyor. (Ö1).

Çok az da olsa Rehberlik ve psikolojik Danışmanlar tarafından yürütülen bir uyum sürecine adapte olmaları için yapılan çalışmalar oldu fakat bunların çoğunun altı doldurulmadığı için yapılan çalışmalar boşa gitti. (Ö2).

Türkçe öğretimi ile ilgili uygulamalar bulunmaktadır. (Ö6).

Özellikle Türkçe dilini anlamaya yönelik çalışmalar yapıldı ve savaş sonrası psikolojik destek çalışmaları yapıldı. (Ö7).

Suriyeli öğrenciler için belli pilot okullar seçilerek okuma yazma eğitimi verilmiştir. Ayrıca okulların bölge ayırt etmeksizin okul çağındaki öğrencilerin okullara kabul edilmesi sağlanmıştır. Okulda gerek öğretmen gerek öğrenci işbirliği ile oryantasyon çalışmaları rehberlik ile yapılmıştır. (Ö8).

Okula uyum sağlamaları için yurt imkânları, burs imkanları ve adaptasyon için dil eğitimi gibi uygulamalar yer almaktadır. (Ö9).

Uygulamalar yapılmaktadır. Sosyal vakıflar aktif olmalıdır. (Ö11).

Evet vardır. HEP, OYS, YÇ gibi uygulamalar mevcuttur. (Ö12).

Özellikle Türkçeyi öğretmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca yaşadığı çatışmalı ortamın etkisinden kurtarma ve savaş sonrası psikolojik destek çalışmaları yapıldı(Ö13).

Uyum, hazırlık konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Hızlandırılmış programlar uygulanmaktadır. Milli eğitim olarak gerekli tedbirleri aldığımıza inanıyorum. Öğretmenlere verilen eğitimleri de yeterli görüyorum.(Ö19).

Dolayısıyla Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştıracak uygulamalar için gerek okul içinde gerekse sınıf içerisinde yapılacak uyum eğitimi ile problemlerin aşılacağı ön görülmüştür. Kültür dersleri, rehberlik hizmetlerinin uyum eğitimi, psikolojik destek, dil eğitimi Suriyeli öğrencilerin uyumunu arttırmada önemli etmenlerdir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

4. “Akademik etkenlerin Suriyeli öğrencilerin sosyal kültürel uyumuna etkileri ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” alt problemine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplara Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. Akademik etkenlerin Suriyeli öğrencilerin sosyal kültürel uyumuna etkilerine ilişkin tema, kod ve frekans dağılımı

Temalar	Alt Temalar	Görüşler	Öğretmen	f
Akademik etkenler	Olumlu görüşler	Derse karşı motivasyonu artmaktadır.	Ö1, Ö2, Ö7, Ö8,	4
		Aidiyet bilinci oluşur.	Ö4, Ö14, Ö15,	3
	Olumsuz görüşler	Akademik çaba yetersiz kalmaktadır.	Ö6.	1
	Alakasız cevap	Fiziksel gelişimini sağlar	Ö3	1

Katılımcı öğretmenler birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Akademik etkenlerin “Huzurlu bir sınıf ortamının oluşması, empati ve çevre bilincinin gelişmesi, adaptasyon süreci hızlanması, sorumluluk bilinci oluşması, derse karşı motivasyonu artması, dil probleminin aşması ve topluma uyum sağlaması” gibi hususların sosyo-kültürel uyumu arttırdığı söylenebilir. Bulgulara ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıdaki gibidir:

Suriyeli öğrenciler akademik başarı ile derslerde daha motivasyonu bir şekilde katılım göstermektedir. (Ö1).

Tabii olmuştur. Bu da çocuğun fiziksel gelişimini sağlar. (Ö3).

Akademik etkenler Suriyeli öğrencilerin uyumunu kolaylaştırmaktadır. Ve okula aidiyet duygusu oluşur. (Ö4).

Akademik açıdan kötü olan öğrenciler iyi olanlara göre uyum sağlamada gecikebilirler. Diğer taraftan tüm akademik çabalar yetersiz kaldığını düşünüyorum ülkelerine dönmeleri en doğru adım olacak. (Ö6).

Akademik etkenler sadece çocukların değil ailelerinde hayatına etki etmektedir. Sıkıntılarını fark etmek onlara dair çözümler üretebilmek ve bu çözümleri hayata geçirebilmek oldukça önemli. Çözümlerin varlığı da öğrencileri güdüler ve derse karşı motivasyonları artar. (Ö8).

Okula uyum sağlamaları için yurt imkânları, burs imkânları ve adaptasyon için dil eğitimi gibi uygulamalar yer almaktadır.(Ö9).

Kesinlikle vardır. Uyum sürecini hızlandırmaktadır. Sosyal açıdan kısa sürede topluma kazandırılır.(Ö10).

Evet, kesinlikle vardır. Bu uygulamalar artırılarak daha da yaygın hale getirilmelidir.(Ö12).

Mutlaka vardır. Başarı duygusu aidiyetlik duygusunu da geliştirir. Ayrıca sahiplenmeyi de beraberinde getirir.(Ö13).

Hızlı adaptasyon yaşamalarını sağlamaktadır. (Ö17).

Evet vardır. Akademik etkenlerin sosyal kültürel uyuma olumlu etkileri vardır. Eğitimin bir amacı kişinin içinde bulunduğu toplumun kültürünü benimsemesini sağlamak olduğundan Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim-öğretim imkânlarından faydalanarak sosyo-kültürel uyumu sağlamaları daha etkin ve kısa sürede olacaktır.

Eğitim yoluyla birçok sıkıntı yaşanmadan topluma uyum için gerekli bilgi, beceri ve davranış kalıplarının öğrenilmesi sağlanabilir. Bu açıdan eğitim-öğretim sürecinde bulunan Suriyeli çocuklar ile eğitim-öğretim sürecinde bulunmayan Suriyeli çocuklar arasında çok fark olduğu göz önüne alınırsa akademik etkenlerin sosyo-kültürel uyuma katkısı daha iyi anlaşılacaktır.(Ö20).

Genel olarak bakıldığında özellikle akademik etkenlerin Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında fırsat eşitliği sağladığı, öğrencilerin okul çatısı altında verilen eğitimlerin kalitesini arttırdığı söylenebilir. Ayrıca akran desteği konusunda yapılan planlı çalışmaların Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumunu olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yönelik çözüm önerileri ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Alt probleminin ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplara Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yönelik çözüm önerilerine ilişkin kodların frekans dağılımı

Temalar	Alt Temalar	Görüşler	Öğretmen	f	
Sosyo-kültürel Uyuma yönelik çözüm önerileri	Olumlu görüşler	Kendi ana dilinde eğitim alması.	Ö1, Ö3, Ö4, Ö7,	4	
		Öğretmen veli işbirliği sağlanması.	Ö12	1	
		Rehberlik hizmetinin aktif dahil edilmesi.	Ö13, Ö19.	1	
		Sportif faaliyetlerin yapılması.	Ö19	1	
	Olumsuz görüşler	Ülkelerine gönderilmesi.	Ö6	1	
		Diğer çocukların tepkisini çekmemelidirler.	Ö10	1	
		Alakasız cevap	Vakıflar devrede olması.	Ö14	1
			Kişisel destek almalılar.	Ö17	1

Katılımcılar Suriyeli öğrencilerin *“Kendi ana dilinde eğitim alması, sosyal kültürel ve sportif faaliyetlerle desteklenmesi, olumlu tutum beslemesi, öğretmen veli işbirliği sağlanması, oryantasyon çalışmalarının yapılması, özel programlar hazırlanarak ders verilmesi ve rehberlik hizmetinin aktif dahil edilmesi”* sosyo-kültürel uyumuna olumlu etkileyen etkenler olduğunu vurgulamışlardır. Bulgulara ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıdaki gibidir:

PİKTES kapsamında oluşturulan okullarda Suriyeli öğrencilere tıpkı Suriye'deki gibi Suriyeli öğretmenler tarafından eğitim verilmeye devam ediliyor bu uygulama var oldukça uyum sorunları devam edecektir. Mülteci öğrencilere özel programlar hazırlanarak mevcut devlet okullarına tıpkı kaynaştırma öğrencilerindeki gibi her sınıf için belli bir kota olacak şekilde eğitim verilmelidir. Son olarak ana dilde eğitim alabilmelidirler (Ö1).

Bu çocukların kendi dillerinde eğitim görmelerini sağlamak. Geldikleri yerlerde eğitim alıp almadıkları sorgulanıp ona göre programlar düzenlemek. Okula dışındaki kurumlara yönlendirerek dil problemini sosyal, kültürel, sportif faaliyetlerle destekleyerek Türkçe öğrenmelerini hızlandırmak gerekir. (Ö3).

Okul dışında özellikle Türkçe öğretimi ile ilgili çalışmalar yapılmalı. Yapılacak bu çalışmalar her anlamda Suriyeli öğrencilerin uyumunu kolaylaştıracaktır. (Ö4).

Özellikle dil problemini çözmek savaş sonrası yaşanan travmaların önüne geçmek için psikolog eşliğinde destek ve toplum kurallarını tanıtıcı oryantasyon çalışmaları.(Ö7).

Ülkelerine gönderilmesi kalıcı çözüm olur. (Ö6).

Çok kültürlü bir toplumda yaşıyoruz. Farklılıkların bizim zenginliğimiz olduğunu çocuklara yansıtılabilmeliyiz.

Sosyal yardımlaşma kurumlarının aktif çalışması.(Ö14).

Derslerine giren öğretmenler farkındalık konusunda hassas olmalıdır. Suriyeli çocuklara pozitif ayırimcilik yaparken aşırıya kaçmamalı. Diğer çocukların tepkisini çekmemeli (Ö10).

Okul öncesi dönemde oryantasyon uygulamaları ile okul sürecinde hangi olumsuz durumlar ile karşılaşılacak onlara bakılmalı ona göre bir plan ve çözüm süreci başlatılmalıdır. Veli ile işbirliği yapılabilir. (Ö12).

Öncelikle dil konusundaki problemler çözülüp okulda arkadaşlık ortamının oluşturulup güçlendirilerek akademik başarı rehber öğretmenlerinin rehberliğinde takip edilmelidir.(Ö13).

Öğretmen-veli-öğrenci işbirliği daha da önem verilerek koordine edilebilir. (Ö15).

Özellikle dil problemini çözmek savaş sonrası yaşanan travmaların önüne geçmek için psikolog eşliğinde destek ve toplum kurallarını tanıtıcı oryantasyon çalışmaları. (Ö6).

Her okulda Suriyeli öğrenciler için ayrı bir psikolojik danışman ve rehber öğretmen bulunmalı. Bu öğrencilerin sorunlarına empatiyle ve yakından ilgilenilmeli. Ayrıca bu öğrencilerin dil konusundaki eksikliklerini gidermek için hem Arapça 'ya hem Türkçe 'ye hakim eğitimciler gönderilmeli. Yerli öğrencilerle sorun yaşamamaları için yerli öğrencilerin onları küçümseyecek davranışlardan kaçınmalarını sağlayacak eğitimler ve davranışlar geliştirilmeli. Ayrıca Suriyeli çocukların ailelerine de dil eğitimi verilip çocukların evde de Türkçe konuşabileceği ve kendini daha rahat ifade edeceği ortamlar oluşturulmalı.(Ö19).

Sonuç olarak öğrencilerin kendi ana dilinde eğitim almasının, sosyal kültürel ve sportif faaliyetlerle desteklenmesinin, sosyo-kültürel uyumu olumlu yönde etkilediği Suriyeli öğrencilerin okula bu sayede daha iyi adapte olabilecekleri ifade edilebilir. Buna karşın kültürel farklılıkların okullarda uyumu etkileyen bir etmen olduğu göz önünde bulundurulduğunda Suriyeli öğrencilerin oryantasyon çalışmalarının yapılmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda kamu okullarında okuyan Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarına yönelik öğretmen görüşleri incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır. Bulgular sonucunda öğretmenler Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumunda birçok faktörün etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu faktörlerin birbirleriyle ilişkili olduğu ve birbirlerini etkilediğini belirtmişlerdir. Ancak bütün bu değerlendirmelerde en önemli faktörlerin dil engeli ve kültür farklılıkları olduğu görülmüştür. Farklı araştırmalarda öğrencilerin Türkiye’de karşılaştığı ilk ve en temel problemin dil ve kültür farklılıkları sorunları olduğuna dikkat çekilmiştir (Levent ve Çayak, 2011). Taştan ve Çelik (2017) Suriyeli bireylerin, Arapça’yı unutma kaygısıyla Türkçe’yi günlük hayatta kullanmaya mesafeli yaklaşıklarını belirtmektedir. Beiser ve Hou (2001) sığınmacıların dil öğrenme becerilerinin önündeki en büyük engellerden birisinin henüz etkisini atlatamadıkları stres, kaygı ve benzeri duygular olduğunu ifade etmektedir. Bu da söz konusu problemin çözümünü daha da zorlaştırıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Türkçeyi yeterince bilmeyen ve kullanamayan Suriyeli öğrenciler, akademik yeterliliklerini etkin biçimde ortaya koymakta da zorlanmaktadır. Bundan dolayı söz konusu öğrenciler, zaman zaman yaş seviyelerine uygun olmayan sınıflara yerleştirilme riskiyle de karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum da öğrencinin sosyo-kültürel uyumunu zorlaştırıcı bir etken olarak değerlendirilebilir. Görüldüğü gibi dil ve kültür farklılıkları çok boyutlu olarak sosyo-kültürel uyum sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Dil problemi yaşayan Suriyeli öğrenciler, akademik yeterliliklerini etkin biçimde ortaya koymakta da zorlanmaktadır. Bu durum da öğrencinin okula ilgisizliğini artırıcı bir etken olarak değerlendirilebilir (Sarıtaş ve ark., 2016).

Araştırmada dikkat çeken bir diğer husus “Kendi ana dillerinde eğitim almaları, öğretmen veli işbirliği sağlanması, oryantasyon çalışmalarının yapılması ve rehberlik hizmetinin aktif dahil edilmesi” Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumuna olumlu yönde etki etmesidir. Demirtaş-Zorbaz (2016) çalışmalarında öğrencilerin kendi ana dilinde eğitim almasını sosyo kültürel uyumları açısından olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Alan yazında bu sonucu destekleyen farklı araştırmalar da mevcuttur.

Elde edilen bulgulara göre kendi ana dilinde eğitim alması, sosyal kültürel ve sportif faaliyetlerle desteklenmesi, olumlu tutum beslemesi, öğretmen veli işbirliği sağlanması, oryantasyon çalışmalarının yapılması, özel programlar hazırlanarak ders verilmesi ve rehberlik hizmetinin aktif dahil edilmesi Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel uyumlarında ve kaynaşmalarında önemli bir etkiye sahiptir. Atalı (2018), Suriyeli öğrencilerin sosyalleşmesi ve uyum sürecinde ulusal kurumlar tarafından düzenlenen sportif faaliyetlerin önemine değinmiştir. Makarova ve Herzog (2014), İsviçre’de yaşamakta olan 454 göçmen üzerinde sporun kültürler arası ilişki ve kaynaşmaya etkisini incelemiştir. Söz konusu araştırmada spor kulüplerinde farklı alanlarda spor yapan göçmenlerin İsviçreli akranlarıyla daha fazla etkileşime girdiği ifade edilmektedir. Özsarı, Fişekçioğlu ve Altın (2017) da, Suriyeli öğrencilerin genel olarak gençlik merkezlerinde verilen hizmetlerden memnun olduklarına ve bu organizasyonların onların sosyalleşmesine anlamlı katkı sağladığına dikkat çekmektedir.

Genel olarak çalışma bulguları değerlendirildiğinde, Suriyeli öğrencilerin sosyo-kültürel süreçlerinin sosyal yaşam normlarının farklı olması, dil farklılıkları, kültürel çatışma, ekonomik yetersizlik, akran zorbalığı, hayata bakış farklılıkları ve öğretmen yetersizliği gibi faktörlerden etkilendiği görülmektedir. Özellikle öğretmenler dil ve kültürel farklılıklar gibi problem olan hususları aşmak için yoğun gayret göstermektelerse de hala sorunun çözümüne ilişkin alınması gereken önlemlerin olduğu görülmektedir.

Öneriler;

- Suriyeli öğrencilere oryantasyon seminerleri verilmelidir.
- Suriyeli öğrencilerin dil sorunlarının giderilmesine yönelik gerekli kurslar açılmalıdır.

- Okullarda gerçekleştirilen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere Suriyeli sığınmacı öğrencilerin katılımları desteklenmelidir.
- Okul ve sınıflarda Suriyeli öğrencilerin yoğunluğu azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Suriyeli öğrenci yoğunluğu yüksek olan okullara Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ek ödenek gönderilmelidir.

KAYNAKÇA

- Beiser, M., ve Hou, F. (2001). Language acquisition, unemployment and depressive disorder among Southeast Asian refugees: a 10-year study. *Social science ve medicine*, 53 (10), 1321-1334.
- Bircan, T. ve Sunata, U. (2015). Educatinal assesment of Syrian refugees in Turkey. *Migration Letters*, 12(3), 226-237
- BMMYK (2020). Türkiye'deki mülteciler ve sığınmacılar. <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>.
- Demirtaş-Zorbaz, S. (2016). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumu: bir model testi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Elma, F., & Şahin, A. (2015). Suriye'den Türkiye'ye göç ve açığa çıkan temel sorun alanları. In Turkish migration conference 2015 selected proceedings (pp. 430- 439).
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Düzensiz göç hakkında.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Geçici korumamız altındaki Suriyeliler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> (Erşim Tarihi: 01.06.2022)
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Geçici korumamız altındaki Suriyeliler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>(Erşim Tarihi: 12.05.2022)
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). İstatistikler. <https://www.goc.gov.tr/gecicikoruma5638> (Erşim Tarihi: 10.05.2022)
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Kitleselel akınlar. <https://www.goc.gov.tr/kitleselelakinlar> (Erşim Tarihi: 10.05.2022)
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Şartlı mülteci. <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> (Erşim Tarihi: 17.06.2022)
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Şartlı mülteci. <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci>, (Erşim Tarihi: 09.05.2022)
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Geçici Koruma. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma>, (Erşim Tarihi: 11.05.2022)
- Göç Terimleri Sözlüğü. IOM Uluslararası Göç Örgütü Yayınları. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndediton.pdf, (Erşim Tarihi: 10.05.2022)
- Göç Terimleri Sözlüğü. IOM Uluslararası Göç Örgütü Yayınları. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndediton.pdf, (Erşim Tarihi: 15.05.2022)
- Kağnıcı, D.Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online Dergisi*, 16(4), 1768-1776

- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiyedeki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 21-46.
- Mülteciler Derneği (2022). Türkiye'deki Suriyeli sayısı. <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, kentlileşme ve kentsel değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Sağır, Z. (2018). Suriyeli kadın mültecilerde kültürel uyum, ruh sağlığı ve din. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1), 208-229.
- Saygın, S., & Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 302-323.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 267-305.
- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: güçlükler ve öneriler*. [Çevrim-İçi: http://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/Suriye_Rapor_TUKCE.pdf, (Erşim Tarihi: 10.05.2022)]
- TDK (2020). Mülteci. <https://sozluk.gov.tr>.
- Tunca, H. Ö. (2018). Suriye'den Türkiye'ye Göç: Tehditler ve Fırsatlar. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 28(2), 47-68.
- Türkiye Göç Raporu (2022). <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/351>(Erşim Tarihi: 13.03.2022)